

politički
ZATVORENIK

GODINA X. - TRAVANJ 2000. - CIJENA 15 KN

BROJ

97

ŽELE LI HRVATI BALKANSKI PARLAMENT?

**DO KADA ĆE WASHINGTON HRVATSKU TRPATI U JUGOSLAVIJU?
MI SAMI KLEVEĆEMO VLASTITI NAROD (VIKTOR VIDA, CURZIO
MALAPARTE I "ZDJELA SRPSKIH OČIJU")**

**TITO JE IZRAVNI KRIVAC ZA POKOLJE HRVATA
DOKUMENTI, SJEĆANJA, SVJEDOČENJA**

politic

ZATVORENIK

GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA

PREDSEDJNICA DRUŠTVA
Kaja Pereković

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil, Ljubomir Brdar, Zorka Zane, Jure Knežević

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Masarykova 22/IV.
tel: 01/48 72 433, fax: 01/48 72 466

LEKTOR
Mario Bilić

PRIJELOM TEKSTA I TISAK
»MINIPRINT« Varaždin, T. Ujevića 32

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn
Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 30101-678-75868

Rukopisi se ne vraćaju,
list uredjuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi
suradnje i pretplate tel.: 01/48 72 433
radnim danom od 11-13 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

WWW: <http://www.hdpz.hr/hdpz/>

Slika na naslovnicici:
Motovun, gradić u Istri

Slika na posljednjoj stranici:
Croatiae et circumiacientiu Regionu
versus Turcam - nova delineatio,
Antwerpen, 1593.

A što sad?

Kad ste primili u ruku posljednji broj našeg glasila, uočili ste da je na 18. str. otisnuta obavijest da je Središnjica HDPZ bačena na ulicu, jer su nam oduzete prostorije gdje se HDPZ nalazi od osnutka, od Osnivačke skupštine. Zakupninu, kao i sve druge režijske troškove, uredno smo podmirivali, pa nije bilo nikakvog razloga da Gradska skupština prostorije ugovorno (ili izvanugovorno) predala onima, koji su se odvojili iz matice. Mislim da ne trebam podsjećati tko su i zašto Đuro Perica, Petar Šale, Marko Veselica, Marko Dizdar i njihovi kompanjoni otišli iz HDPZ, jer znano je svima, da su protiv nekih od ovde spomenutih podnesene kaznene prijave još 1996. godine, ali je ruka "moćnika" zaustavila procesuiranje.

Nu, ne smijemo zaboraviti da mi imamo u rukama jake argumente koji svjedoče tko je Đuro Perica, tko je Marko Dizdar, tko je Igor Deronja. Imamo krivotvoreni dokument, koji se pojavljuje na sudu, a iz kojega je vidljivo da su krivotvorili moj podpis i ovjerili ga ukradenim žigom. A znano nam je i kako se radilo s deviznim sredstvima koja su stizala Društvu iz inozemstva, kao pomoć.

I sad ti isti na čudan način pribave ugovor s Gradom Zagrebom, te dobivaju na korištenje naše prostorije. Huliganski dolaze i trgaju naše brave. Je li to bilo u dogovoru s policijom, još ne znamo, no čudno je da policija pozvana na moj zahtjev, ne piše zapisnik i samo statički promatra i prati našu reakciju na njihovu drskost.

Čin, kojim su oni ušli u "posjed", drzak je i neopravdan, jer mi nismo dobili pismeni nalog ni od Grada, a niti od suda da moramo napustiti prostorije. Ali, to je odlučio Marko Dizdar, koji je upao u naše službene prostorije s oko dvanaest meni nepoznatih ljudi, od kojih sam jedino znala Prebega i Štimca (onoga koji je prijetio Juri Kneževiću da će dati 100.000 DEM da mu netko prebjede noge).

Pitam, kako izaći na kraj s takvom bratijom koja je smišljeno došla da nasilno zauzme prostorije? Oni su napisali zapisnik, kojeg ja nisam htjela podpisati, a koji je glasio ovako:

"S jedne strane Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, zastupano po predsjednici, Kaji Pereković, a s druge strane Hrvatsko društvo političkih zatvorenika — žrtava komunizma, zastupano po predsjedniku, Marku Dizdaru, potpisuju danas, 2. ožujka 2000. godine u Zagrebu sljedeći

ZAPISNIK

Temeljem ugovora o zakupu sklopljenog 21. veljače 2000. između Republike Hrvatske zastupljene po gradu Zagrebu, HDPZ-ŽK je stekao pravo i ušao u posjed prostorija u Zagrebu, Trg kralja Krešimira IV. br. 3

Ovlašteni predstavnici HDPZ - ŽK-a i HDPZ-a suglasni su da do petka, 10. ožujka 2000. u 16.00 sati HDPZ koristi radi urednog iseljenja stražnju prostoriju površine cca 40 qm, također su suglasni da HDPZ koristi i prednju malu prostoriju cca 15 qm do 03.03.2000. do 10 sati do kojega roka će iz te prostorije ovlašteni predstavnici HDPZ-a izmjestiti svoju dokumentaciju.

Ovlašteni predstavnici obiju udruga suglasni su da 3 komada ključeva od unutarnjih vrata stražnje prostorije do petka, 10. ožujka 2000. u 16.00 sati koriste za potrebe urednog iseljenja ovlašteni predstavnici HDPZ-a.

Ovlašteni predstavnici obiju udruga suglasni su da svi ključevi od svih ulaznih vanjskih vrata budu u posjedu HDPZ-ZK-a.

U Zagrebu 02.03.2000. godine

za HDPZ
Kaja Pereković

za HDPZ-ŽK
Marko Dizdar

Uvređljivo i drsko. Znajući da dokumenti iz kancelarije gdje je radila Vaša predsjednica nisu sigurni, jer se ulazna vrata ne mogu zaključati i bilo je moguće da ih otuđe, morala sam 3. ožujka odatle sve iseliti. Također smo iselili slike i razglas iz Kluba. Stvari i pismohrana u podrumu, kao i kartoteka i dokumentacije, blagajna, kompjuter i kopirni aparat, ostali su u kancelariji Tajništva. Kad smo trebali hitno doći do nekih dokumenata, nisu nas pustili, već su poslali zapisnik, koji glasi:

Zapisnik

Dana 03.03.2000. (petak) HDPZ nesmetano iselio dokumentaciju, opremu i stvari iz kluba, šanka i predsjedničke sobe. Iseljenje osobno vršila Kaja Pereković.

potpis:

kojeg nisam htjela podpisati jer je lažan. Ja nisam iselila mirno, već pod pritiskom, kako se vidi iz prvog zapisnika.

(nastavak na strani 21)

PROTIV LAŽNOG RADIKALIZMA

Sve je u Hrvatskoj danas na većoj cijeni od Hrvatske. Nacionalni simboli ne znače više ništa, nacionalne institucije tavore na marginama društva, nacionalni ideali izvrgavaju se ruglu. Na svakom koraku, od napuštanja državnog protokola do podrugivanja instituciji predsjednika države, sramotimo se i pred sobom i pred drugima. Nu, ne treba imati iluzija: nije za to kriva samo aktualna vlast. Ona nastaje i ustrojava se u prilikama koje nije sama kreirala. Ona je, ma koliko to mnogima bilo teško priznati, sa svim svojim svojstvima, rezultanta onih sila, koje su upravljale Hrvatskom prethodno desetljeće. Ona je njihov izravan proizvod ne samo u kadrovskom, nego još više u psihološkome i političkom smislu.

Odgovornost bivše vlasti za stanje u Hrvatskoj 2000. upravo je razmjerna količini njezine moći i utjecaja u razdoblju između 1990. i 1999. Bez ranijega političkog sljepila i promašaja, bez nepotizma i negativne selekcije, bez korupcije i ogavne pljačke nacionalnih dobara ne bi bilo moguće kompromitirati nacionalnu ideju do stupnja u kojem se nadmoćno, hametice, dobivaju slobodni izbori upravo na anacionalnim kriaticama.

Ali, ne treba očajavati, narod koji se stoljećima znao odhrvati težim napastima i većim pogibeljima, ne će ni sada trajno dopustiti da ga se ponižava, da se u njegovo ime robuje anacionalnim himerama, da se nad njegovim ranama klanja nekom zlatnom teletu, zvalo se ono globalizacijom, Balkanijom, novom Jugoslavijom ili regionalnom suradnjom. Povijest nas uči da su Hrvati, kad god su mogli izraziti svoju volju, znali zaštititi svoje temeljne interese. Stoga nema mesta pesimizmu.

Reakcija na anacionalnu, paće protunacionalnu politiku nedvojbeno mora prije ili kasnije uslijediti. Ali, ona ne smije biti iracionalna, ne smije biti anarhična i rušilačka. Onaj kome je do hrvatske države, ne smije ugroziti temelje te države. Ne smije dovesti u pitanje njezinu duhovnu baštinu, njezino kulturno poslanje i njezinu povijesnu zadaću. Zato se hrvatska reakcija na nehrvatsku politiku ne smije očitovati, a kamoli iscrpljivati u lažnome verbalnom radikalizmu. Jer, takav radikalizam ne-prijatelji Hrvatske upravo priželjuju, oni svojim postupcima upravo svjesno hoće isprovocirati iracionalnu hrvatsku reakciju. A ona danas i ovdje znači samoubojstvo.

Nismo mi to uvijek kadri shvatiti. Počesto iz nas plave jasni znaci, da porod jesmo vuka i arslana, i da mislimo kako ima besjeda-lomača, koje smo baš mi današnji dužni kriknuti, ili ćemo glavnjom planutti. Ali, vrijeme je da se naučimo strpljenju, toleranciji i umjerenosti. Vrijeme revolucije je prošlo, i u njemu smo si osvjetlali obraz. Sad nastupa vrijeme revolucije bez početnog slova, vrijeme u kojem letak, borbeni poklic i strojnicu zamjenjuje knjiga, računalno i Internet. Vrijeme koje postavlja nova pitanja i traži nove odgovore.

Na nama je odgovornost da prepoznamo povijesni trenutak, i da damo odgovor koji ni nas ni Hrvatsku ne će kompromitirati pred budućim naraštajima.

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA:

OSUDA GENERALA BLAŠKIĆA OSUDA JE HRVATA, NAJVEĆIH ŽRTVA RATA	2
<i>Mijat TOMIĆ</i>	
PUT U BIVŠU BUDUĆNOST	4
<i>Jure KNEZOVIĆ</i>	
PAKT O STABILNOSTI I IDEJE O BALKANSKOME PARLAMENTU, TE BALKANSKOMU POLITIČKOM KLUBU	6
OD GROBNICE SVI DIŽU RUKE	8
<i>Kaja PEREKOVIĆ</i>	
KULTURNA AUTONOMIJA VOJVODANSKIH HRVATA	9
<i>Ivan BONUS</i>	
MALAPARTE, ROJNICA I "ZDJELA PUNA SRPSKIH OČIJA" (I.)	10
<i>Kazimir KATALINIĆ</i>	
HRVATSKI KRALJ ZVONIMIR I PAPA GRGUR VII. (17.)	14
<i>Tomislav HERES</i>	
KOMUNISTI IZ HRVATSKE I HRVATSKA DRŽAVA (X.)	17
<i>Tomislav JONJIĆ</i>	
PISMA IZ ISTRE	20
<i>Blaž PILJUH</i>	
SREDNJA BOSNA U DOBA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE (IV.)	27
<i>Vjenceslav TOPALOVIĆ</i>	
STRADANJA HRVATA U VIROVITIČKO-PODRAVSKOJ ŽUPANIJI	30
<i>Dragutin PELIKAN</i>	
VU ONO VREME	33
<i>Slavko ČAMBA</i>	
SJEĆANJA ŠTEFA DOLENCA (II.)	34
<i>Stjepan DOLENEC</i>	
IZ USPOMENA JEDNOGA HRVATSKOG ROBIJAŠA (XXV.)	36
<i>Augustin TOMLINOVIĆ - SAMAC</i>	
FRAGMENTI JEDNOG ŽIVOTOPISA	40
<i>Šime DUJMOVIĆ</i>	
TITO JE KRIV ZA ZLOČINE	41
<i>Mirsad BAKŠIĆ</i>	
STRADANJA BOSANSKIH FRATARA	43
<i>I. B. RAVLIĆ</i>	

OSUDA GENERALA BLAŠKIĆA OSUDA JE HRVATA, NAJVEĆIH ŽRTAVA RATA

Presuda Međunarodnog suda za ratne zločine hrvatskom generalu Tihomiru Blaškiću na 45 godina, s obzirom na njegovu dob, praktično doživotni zatvor, nepravda je koja vapije do neba. Europa čiji nježni materinski zagrljaj stoljećima priželjkujemo ponovno se, po tko zna koji put, pokazala kao zla mačeha. Kakva je razlika između presude generalu Blaškiću i "pravde" koju je Europa dodjelila hrvatskim velikašima Zrinskom i Frankopanu? Samo u surovosti. Zrinskom i Frankopanu odsjekli su glave, a Blaškića su osudili na 45 godina robije. Što je surovije?

Istina, Blaškić ima pravo na žalbu, ali dobro je znana ona narodna: "Kadija te tuži, kadija ti sudi." A nama Hrvatima stoljećima kroje pravdu u Mletcima, Beču ili Pešti, Stambolu ili Beogradu i uvijek smo unaprijed krivi. A i krivnja je uvijek ista i lako dokaziva. Hrvat si i branio si se. Otakud ti to pravo?

Blaškiću nisu dokazali zločin niti pronašli zapovijed kojom je drugima zapovjedio da čine zločine. Naprotiv, otkrili su samo profesionalne vojničke zapovijedi, u kojima su nerijetko upozorenja vojnicima da postupaju sukladno međunarodnom ratnom pravu, iako se to i inače podrazumijeva. Osuđen je brutalno, jer je Sud zaključio daje objektivno odgovoran za zločine počinjene u njegovoj zoni odgovornosti i to u okviru međunarodnoga ratnog sukoba. Oni koji su u vrijeme muslimansko-hrvatskog rata boravili na prostorima središnje Bosne, a među njima je i auktor ovoga teksta, znaju da na području Lašvanske doline nikada nije bilo niti jednog vojnika Hrvatske vojske, a pogotovo ne neke postrojbe. Od stranih vojnika na tom prostoru borili su se samo takozvani mudžahedini, arapski dragovoljci i to u postrojbama Armije BiH.

Uostalom, Zlatko Aleksovski kojega je sud najprije pustio da bi ga ponovno zatvorio dobio je prvostupanjskom presudom, za kriterije Suda, relativno blagu kaznu od dvije godine i tri mjeseca zatvora, jer je Sudsko vijeće odbacilo mnoge točke optužnice zauzevši stajalište da na području središnje Bosne nije bilo međunarodnog sukoba. Sjedište Blaškićeva zapovjedništva bilo je u Vitezu, a uprava zatvora kojim je zapovijedao Aleksovski u blizini Busovače, dakle, na razdaljnici od

Piše:

Mijat TOMIĆ

oko 10 kilometara. Prema odluci Suda Blaškić je sudjelovao u međunarodnom, a Aleksovski u lokalnom ratnom sukobu! ?!

Možda je to razlog ponovnog uhićenja Aleksovskog. Netko je zaključio da je njegova kazna blaga pa će u drugostupanjskom postupku promjeniti sudska vijeće koje će i Aleksovskog "ugurati" u

međunarodni sukob kako bi mogao strože biti kažnjen. Od Haaškoga suda ništa nas više ne može iznenaditi. Hrvati središnje Bosne, najveći stradalnici bosanskohercegovačkoga rata, davno su izgubili sve iluzije. Haaška palača pravde za njih je palala neviđene nepravde.

No, povijest nas uči da nam tuđin nikada nije donio ništa dobra. Na moćničke nepravde smo naviknuti, ali najviše boli osuda hrvatskih novinara, od kojih su neki Blaškiću presudili čim je otputovao u Den Haag, a sada se samo naslađuju nepravednom presudom. Naime, Blaškićeva presuda jedva da je pročitana, a krenula je lavina napisa u hrvatskim medijima o zločinima i navodnim zločinama Hrvata nad Muslimanima. Gotovo nitko, nakon čitanja presude u kojoj se stalno govori o napadima HVO-a na civile, starce,

žene i djecu nije se upitao, a od čje ruke je u Lašvanskoj dolini poginulo 700 hrvatskih bojovnika. Nisu ih valjda poubijale coloruke žene i djeca.

Svi o ratu u srednjoj Bosni pišu kao da Muslimani uopće nisu imali vojske. A istina je posve drukčija. Muslimani su možda bili inferiorni u odnosu na Hrvate u nekim drugim dijelovima BiH, ali u središnjoj Bosni bili su desetostruko brojniji i znatno bolje naoružani. Hrvati, stješnjeni u nekoliko malih enklava, u potpunom okruženju jedva su, moglo bi se reći, pravim čudom obranili gole živote. A tko je počeo? Sukob je započela vojska Alije Izetbegovića.

Zar nekomu izgleda logično da HVO, vojska u potpunom okružju nasrne na desetostruko jaču silu? Da nisu tragične takve tvrdnje o agresiji HVO-a na Bošnjake-Muslimane bile bi smiješne. Tko je prvi počeo činiti zločine? Bošnjaci-Muslimani. A evo i pregleda tih predratnih zločina. U Bugojnu već od veljače 1993. pripadnici Armije BiH postavljaju punktote na kojima dočekuju Hrvate i otimaju im robu, novac i automobile. U Busovači pripadnici Armije BiH 23. siječnja 1993. postavljaju pokraj sela Kaćuni, na prometnici Kiseljak-Busovača zasjedu na kojima brutalno ubijaju Ivicu Petrovića, zamjenika zapovjednika Vojne policije HVO u Busovači. Već 18. siječnja iste godine postrojbe Armije BiH napadaju na selo Prosje i ubijaju Nikicu Livančića zvanog Zelko. Ponovno u Kaćunima, 23. ožujka 1993., pripadnici Armije BiH otimaju humanitarnu pomoć namjenjenu selu Brestovskom, a sutradan 24. ožujka bacaju bombu na ulaz u busovačku katoličku crkvu sv. Ilijе.

Bošnjačko-muslimanski vojnici u Kakanju ne zaostaju. Dana 17. ožujka 1993., dakle prije Ahmića, dok između Muslimana i Hrvata još uvijek vlada mir, oni ranjavaju djevojčicu Gordana Radoš i ubijaju zapovjednika HOS-a Ivu Vuletića. Nešto kasnije 10. travnja iste godine u mjestu Zladnica pronađena su dva trupla pripadnika HVO-a, a istraga potvrđuje da su ih ubili pripadnici Armije BiH. U Novom Travniku, 13. travnja 1993. muslimanska vojska kidnapira tri časnika HVO-a i vozačabrigade "Stjepan Tomašević". U Travniku 16. ožujka 1993. u selu Dolac mudžahedini ubijaju dva pripadnika

HVO-a. Krajem siječnja 1993. na području tadašnje Mjesne zajednice Lašva u zeničkoj općini, pripadnici Sedme muslimanske brigade mučki ubijaju deset Hrvata i jednog Srbina, a Zvonku Rajiću vade srce. U noći između 28. i 29. ožujka 1993. pripadnici Armije BiH iz sela Preočice napadaju na Vjetrenice i ubijaju bojovnika Slavka Puđu. Na nadzornoj točki u Čajdrašu u općini Zenica 2. travnja, tijekom noći zagonetno ginu dva vojna policijaca HVO-a.

Dan prije Ahmića, 15. travnja 1993. u Podbrežju u Zenici pripadnici Armije BiH napadaju na vozilo zapovjednika zeničke brigade HVO-a Živka Totića, kojeg ranjavaju i otimaju, a ubijaju njegova četiri pratitelja i jednoga slučajnog prolaznika. Sve ovo dogodilo se prije sukoba u Ahmićima u kojem su, što nitko ne spori, poginuli muslimanski civilni od metaka iz hrvatskog oružja. Nakon početka općeg muslimansko-hrvatskog rata vojska Alije Izetbegovića počinila je niz okrutnih masovnih zločina nad Hrvatima u Uzdolu, Križančevu Selu, Kiseljaku, Buhinim kućama...

Ove činjenice još nitko nije demantirao i ne može, jer su istinite, ali na 45 godina robije osuđen je general Blaškić, zapovjednik vojske koja se očajnički branila. I to je međunarodna pravdaškoj komisiji Hrvati morali biti zadovoljni. Ako privatimo da je Tihomir Blaškić zločinac kojeg je stigla zaslужena kazna onda bismo morali prihvati da su pravedno izgubili glavu Žrinski i Frankopan, Stjepan Radić, blaženi nabiskup Alojzije Stepinac, svi nastrandali na Križnome putu i da dalje ne nabrajamo, jer od imena hrvatskih žilava kojima su sudili tuđini mogao bi se načiniti popis dulji od popisa danas živih Hrvata.

Na koncu treba spomenuti i odvjetnike koji u cijeloj priči nisu nimalo nedužni. Čini se da su predobro plaćeni, pa neki od njih svjesno pomažu tužiteljstvu i sudu u razvlačenju postupaka. Za protekle četiri godine mnogi od njih su se obogatili. A rezultati? Blaškić dobiva 45 godina robije. Njegov odvjetnik Anto Nobilo uvjeravao nas je da je Blaškić nevin i da je obrana to dokazala. Također je kritizirao sve one koji su tvrdili daje Haaški sud politički. Što se sada s tim? Svi su drugi krivi samo obrana nije. Postavlja se pitanje, ako je Sud profesionalan, kako je to tvrdio Nobilo, a obrana je dokazala Blaškićevu nedužnost, otkud onda osuda na 45 godina robije? Mnogi od nas, istina pravnih laika, držimo da general Blaškić ne bi dobio više ni da se branio sam bez odvjetnika... •

POLITOTERAPIJSKA RAZMIŠLJANJA

Piše: Dr. Ivan Šimundić, Šibenik

Ljudi se snažno razlikuju po svojim političkim navadama. Nekima je potrebno nekoliko minuta ili sati "politike" svakodnevno, neki politički neodređeno prespavaju cijeli život, neke politika odprati u vječnost. Poneki pišu, vode intimne političke dnevниke, drugi pak opet politički javno djeluju, predvodeći udruge, stranke, državu ili same sebe; sviestno ili nesvestno prepustaju vriemenskom sudu, da im odredi koristnost/štetnost vlastite uloge i vlastitih uloga u političkim arenama.

Promatramo ih s (ne) naklonušću, čuvstvima, neriedko s priekorom i slično. Pokušamo li razumjeti obostransku osobnu nelagodnost, pokušajmo se prisjetiti, da su političari (kao i voditelji uobiće) u svojim mogućnostima ograničeni, ali težko da bismo mogli pristati na to, da se stalno skrivaju pod krinkom "struk". Pravila su igre, ipak, već prepoznatljiva. Struka predlaže, politika odlučuje. U tim odlukama, naravski, i grieše i tada se obično okrivilje nestručnost. Upitati se je svakako, je li posredni nestručnost samih strukovnjaka (znanstvenika) i / ili samih političara? (navodim jedan dobroćudan hrvatski primjer-Maslenički most-u podkrije rečenoj vrtdnji.)

Međutim, u ocjeni samih političara javnost ih promatra neriedko u optici jake vjernosti moralno čistim izhodištima družvenoga prevrata (1918., 1938., 1941., 1945., 1968., 1971., 1991., 2000.) prije preuzimanja vlasti i svjedoči često o "suženoj sviesti", svojevrstnoj paralizi, koja nastupa, kada se pobednici odreknu svojih (pred) revolucionarnih načela. I tada mnogi političari izgube posljednji boj, iako su predhodno dobili rat!

Kažemo da (post) totalitarni sustavi uviek utječu na ljudsku dušu i čovjek se odaže na sebi svojstven način. Možemo li se upitati, kakav je taj odgovor? Može li se uzporediti s odazivom na rastuće siromaštvo ili s odgovorom na družvenu dekompoziciju? Vjerotajna je nedoumica, kako nešto označiti kao poremećaj, koji treba izpraviti, odnosno liečiti, ili to stanje označiti tek očekivanom reakcijom na događaje u državi, koje bi svaki pojedinac, shodno vlastitoj prosudbi i osobnom udielu, imao primiti kao dio samoga sebe. Shvati li ove činjenične dileme, razum ga navodi, da krene korak napred ka političarima, predpostavci kako je potrebno svaki odklon od normalnoga barem opredeliti i razvrstati, te svakako liečiti. Želimo li u tom nastojanju biti istinski cjeloviti, moramo na svačiji udio gledati iz različitih točaka. Pri tome si ne dopustimo zaboraviti, kako je obično ljudsko očekivanje od države uviek korak izpred mogućega pa je stoga i ciena takvoga očekivanja prečesto visoka i izvorištem je brojnih i dugotrajnih frustracija, ponekad osobnih i kolektivnih tragedija, u kojima mi Hrvati, nažlost, ne oskudievamo.

Hoće li politoterapija biti tek brza ublaga simptoma, koja će imati i neželjena uzgredna djelovanja ili će biti istinska moralna bitka s promulgacijom tzv. civilnoga družstva, ipak najviše ovisi i o nama samima. Ne zaboravimo, da se poviestni zaborav mahom prevlada selektivno izmanipuliranih zaključaka i uhodanih, prepoznatljivih mehanizama, koje je tzv. civilno družstvo, paradoksn, podastrlo pred nacionalno uzdrmanoga pojedinca i / ili (klasično) bankrotirane državne ustanove. Upitamo li se, gdje je onda istina u budućnosti, odgovor svakako potražimo u omjeru između izkazanoga prezira nad "silom argumenata" i količinom "argumenata sile". Mnogi će se zapitati čemu (ili komu) takva politika služi? Reanimacijskoj samosvesti?! Transfuzijskoj demokraciji?! Licenciranoj slobodi?! Predlažu nam, da se i mi malo razonodimo i počnemo konačno živjeti sadašnjost. Danas, ovaj sat, ovu minutu, ovu sekundu, ovaj tren, sadaaa! Međutim, podsjetimo ih daje njemački filozof Nietzsche davno zapisao: "Samo je velika bol zadnja oslobođiteljica duha."

Hrvatski je narod u poviestnome hodu koračao do skrajnjih rubova istine i nešto dalje od toga nego li mu uobiće priznaše. U obrnutom mu razmjeru s istinom ostade sve manje tla pod nogama (čak mu i poviestnoga mora odrediše nekih dvanaest milja širine od kopna i otoka prema pučini). Vele, da je onaj tko promišlja trajno razapet između refleksije i refleksa. U onoj mjeri u kojoj se ta muka preslikava na cielu naciju, zaziv za Božjom providnošću nikako nije suvišan, pače poželjanje. O

PUT U BIVŠU BUDUĆNOST

ije prvi put da se naše pošiljke iz SAD-a kao neuručene vraćaju u njima omiljenu zemlju - Jugoslaviju. Da jedan obični pripadnik mcdonaldizacije ne razlikuje Hrvatsku od Jugoslavije, mogli bismo još shvatiti, ali da to ne zna pošta glavnoga svjetskog nadzornika, koji je u stanju domoći se najvećih tajni ovoga svijeta i koji troši silna sredstva na kontrolu informacija, bilo preko interneta ili mobitela, a o drugim stvarima teško je i govoriti. Bolno je to i deset godina nakon rata, za koji su po brutalnosti čuli i Aboridžini u dalekoj Australiji.

Hrvatski politički uznik prije uhićenja, za vrijeme tamnovanja i nakon labavljenja okova svu je nadu polagao u uzor u Novome svijetu. Nismo sasvim mogli razumjeti bolna stanja u indijanskim rezervatima, niti segregaciju crnačkog stanovništva. Zemlja neograničenih mogućnosti bila je želja za mnoge od nas. Neki su se uspjeli i dokopati tog raja i otrijezeniti se, a ostale sustiže kod kuće realnost snova.

Zamke politike globalizacije

Mnogi od nas sjećaju se dalekovidnih poteza američke polovičarske politike podjele Koreje, brutalnosti vijetnamskog rata, uloge u smjenjivanju šaha i dovođenju Homeinija i Islamske revolucije, jer je šah Reza kršio ljudska prava. Nakon neuspjelog desanta više ih nisu zanimala ljudska prava u Iranu, kao što ih ne zanimaju ni ljudska prava kurdske naroda. Tamo su im nekad bile vruće interesne zone, ali nakon neuspjeha u Afganistanu zadržali su pogled na Balkanu. Tu se izvodi pravda nad slabijim, jer se ne usude istom mjerom odmjeriti Rusima za Čečeniju.

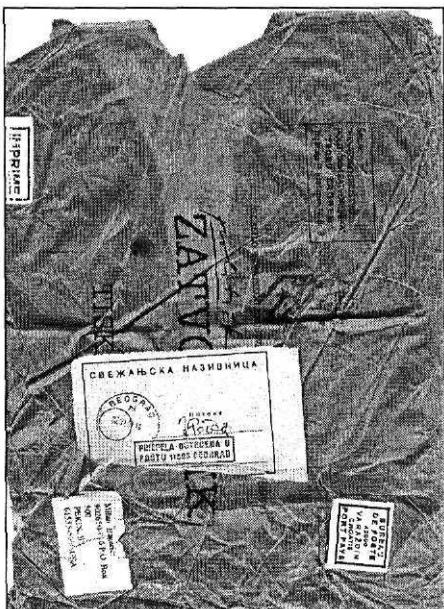
Tamo se odvijalo slično kao na ovim područjima: najprije se agresoru odredi rok da stvari dovede na svoje mjesto, pa se kasnije, kad je već masa ljudi pobijena, bore za ljudska prava. U Haagu se sudi za počinjeno i propušteno. Mi,

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

željni pravde, nismo protiv kažnjavanja počinitelja zločina, ali ne možemo prihvati povlašteni položaj jačega. Tko je čuo za međunarodni sud za ratni zločin počinjen u Vijetnamu, Afganistanu ili Čečeniji, da ne idemo u Dresden ili Hirošimu?

Wilsonove točke nisu primjenjene na hrvatski narod. Iste one države koje sada potiču govore o Balkanskom parlamentu, stvarale su

Američka poštaje "Zatvorenik" vratile u Beograd

jugoslavensku državu, a ona je u svom postojanju uvijek bila diktatura, jer drugačije nije mogla opstati. Da hrvatski narod tu državnu zajednicu nije želio, pokazao je 10. travnja i 30. svibnja. Štoviše, tih 70 godina naše povijesti najstrašnija su naša povijesna iskustva. Ali zanesenjaci balkanske partije šaha počinju novu igru, u kojoj će žrtvovati opet iste pijune.

Daleka Amerika, koja Hrvatsku vidi samo kao neku crvenu točkicu, problematična je za nas, jer je, za razliku od njezinih europskih saveznica, bez tradi-

cije. Teško oni mogu zamisliti da mi nismo u ovu Lijepu našu došli u čergi s istoka na zapad u prošlom stoljeću, usput dotukavši nekoliko indijanskih plemena.

Kad smo proživljivali Vukovar i pokolj hrvatskih ranjenika, koje je Amerikanac Vance tako velikodušno predao, nikada ne požalivši za taj čin sudionštva u ratnom zločinu, a gledajući ovih mjeseci što su Rusi učinili s Čečenima, dok su opet veliki zagovornici ljudskih prava šutjeli, moramo se zapisati, kako je moguće takvo hladnokrvno ponasanje. Odgovor se vjerojatno nalazi u podsvjeti američkog građanina radi načina zauzimanja "Novoga svijeta", koji se ne smatra zločinom, nego primjenom prava jačega. Budući da oni nisu u stanju razumjeti što znači imati tisućljetnu tradiciju, naturuju svijetu svoju nebuloznu "globalnu" vanjsku politiku, koju uvijek plaćaju mali narodi. Samo se huligani na nemoćima dokazuju silnicima a ponekad i pravednicima.

Naši su ih političari nazivali saveznicima i prijateljima i od naroda su prikivali stvarna nastojanja opasnosti u koju nas guraju moćni globalisti, tvrdeći da smo Balkanci ako se ne podajemo Europi. Kao da je uletavanje u Europu raj zemaljski. Iskustvo ulaska imala je Norveška i zahvalila se nakon kratkog vremena, pa danas nitko ne smatra Norvežane Balkancima i primitivcima, a pametni Švicarci nisu se ni upustili u eksperiment iskušenja, nego su odobili ulazak u EU. Island na sjeveru Europe mirno gleda na njezin ostatak, bez obzira na to što je Danska članica Europske unije.

Austrija je iskusila pravednost Europske zajednice i poštovanje demokratske volje naroda. Svjedoci smo čak poticanja na ulične nemire, jer se jedna mala Austrija ne pokorava diktatu one Europe, koja je jako zabrinuta za ljudska prava, pa prava većine naroda ignorira. Austrija bi trebala biti upozorenje malim državama za budućnost možebitnih

raznih diktata, jer ni austrijski slučaj nije bio predvidiv i nije reguliran, pa je akcija Europske zajednice nelegalna. To bi i naši političari trebali imati na umu i odabratи švicarski put. Izgraditi u zemlji uistinu pravnu državu, poštovati ljudska prava, voditi neutralnu politiku i biti otvoreni za sve razgovore, imajući uvijek na umu naše devetstoljetno iskustvo u raznim zajednicama.

I što je najvažnije, osloniti se na svoj rad i dobra koja nam je Bog dao. Na sjeveru na plodne oranice a na jugu na ljepote Jadrana. Krađu i otimačinu strogo kažnjavati.

U nas je nažalost promotor ulaska u tu zajednicu nerad i kmetski duh. Onaj isti duh koji nas je uveo u jugoslavensku zajednicu, tvrdeći da smo mali i nesposobni za samostojnost. Taj antistarčevičanski duh odgovoran je za strašne patnje koje je propatio hrvatski narod i za nebrojene žrtve, koje je morao podnijeti i za sramotu negativnosti koju su mu neprijatelji samostojnosti desetljećima naprili.

Danajski darovi

Opet, ali ne od danas, ispunjavaju se želje silnicima na štetu vlastitoga naroda, a sitniš koji im se obeća prodaju za zlato. Donatorska konferencija Pakta o stabilnosti održana u Bruxellesu 29. i 30. ožujka ove godine donijela je kolač od 2 milijarde i 400 milijuna EUR. Hrvatskoj je, koja se toliko ističe po važnosti za cijelu regiju, dodijeljeno 135 milijuna EUR što iznosi 5,62%. Za povrat srpskih izbjeglica, koji su bili agresori, dodijeljeno je 55 milijuna EUR što je 40,74%, u odnosu na tako važnu Hrvatsku od koje se očekuje pozitivno zračenje čak i na Srbiju i Crnu Goru, a za povrat hrvatskih izbjeglica ništa! To je anglosaksonska pravednost!

Budući je Carl Bildt već određen za Guvernatora Balkanije, možda se ostvari stari san da Banja Luka bude glavni grad, jer se o Balkanskom parlamentu već ozbiljno govori, a to što nam opet naše otvoreno društvo o tome ne govori otvoreno, ne znači da se na tome ne radi.

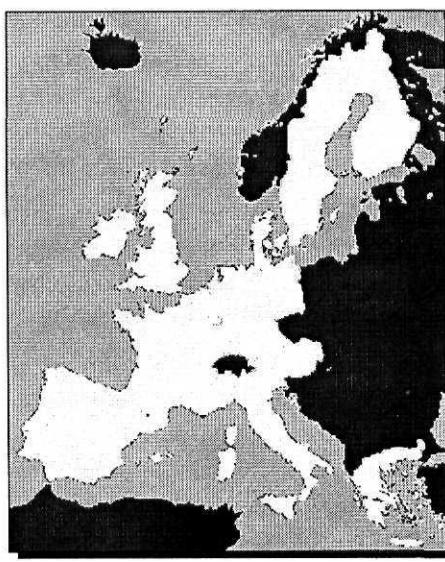

Carl Bildt u Banja Luki: "Ovako ćemo to složiti" (FaH 1677)

Poznati aktivist iz '68., Daniel Cohn-Bendit u svome izvješću Europskom parlamentu donosi između ostalog i sljedeći zaključak: "da gospodarsko-politički instrumenti (osobito u ugovorima koje zaključi EU) moraju sadržavati ne samo političke i gospodarske obveze, nego naročito zahtjeve za tješnjim odnosima između zemalja u regiji i biti usmjereni na obostrane koncesije i regionalne prednosti; dalje trebaju sadržavati posebne odredbe za izvornu kumulaciju;" a u članku 7. navedenog izvješća "naglašava, da budući ugovori gospodarske i finansijske suradnje trebaju ovisiti o spremnosti ugovornih

strana u suradnji s njihovim susjedima, za provođenje slobodnog prometa osoba, roba, uslužnih djelatnosti i kapitala radi osiguranja nesmetanog prekograničnog provođenja namjera;"

Zašto to mora biti tako, i tako brzo, kad je ujedinjenje Europe trajalo od 1949. do 1999? Moramo li prihvati njihovo mišljenje da se naša bol za pretrpljene patnje može tako brzo izbrisati, kao da srao životinje? Jesu li to na djelu novi Übermenschi? Zato bih ja rado rekao: Europska zajednica-hvala ne!

Europska unija

Obavijest

Zagrebačka podružnica poziva svoje članove na proslavu Dana političkih uznika koja će se održati 30. travnja 2000. u Brinju.

Sve zainteresirane molimo da se do 21. travnja 2000. jave u Podružnicu Zagreb, Masarykova 22/IV. ili na telefon: 01/4872 433; 01/4872 466. •

Pakt o stabilnosti i ideje o Balkanskome parlamentu, te Balkanskomu političkom klubu

Sadašnji hrvatski ministar vanjskih poslova nasljeđuje bivšega, uvjeravajući nas kako je Pakt o stabilnosti benigan projekt, kojemu nije cilj utapanje Hrvatske u balkanske asocijacije, nego tzv. ulazak u Europu. Da drugi misle drugačije, i da se te bitno drugačije ideje glatko daju "svesti u okvire Pakta", govori i izlaganje bivšega bugarskog predsjednika Želje Želeva, koje je u Hrvatskoj ostalo nezamijećeno i nakon što je, na engleskom jeziku, objavljeno u glasilu hrvatskih pobornika tzv. europskih integracija. Radi zanimljivosti Želevljeva izlaganja, objavljeni tekst prenosimo u cijelosti. (Ur.)

Dr. Željo Želev, počasni predsjednik Liberalne demokratske zajednice i bivši predsjednik Republike Bugarske, govorio je na konferenciji zaklade Friedricha Naumanna, "Pakt o stabilnosti i liberalna politika u južnoistočnoj Europi", u Skopju 9.-11. veljače. Izvadak.

Ustav Pakta o stabilnosti za zemlje jugoistočne Europe je najbolja manifestacija koja pokazuje da ovoga puta Europa i svijet imaju ozbiljne namjere prema balkanskom području. Široka struktura i program Pakta na sasmeće početku dalnjim su dokazima ovoga mog uvjerenja.

Moje uvjerenje dodatno krije pi činjenica da najuglednije međunarodne organizacije i finansijske ustanove koje imaju materijalna, finansijska i politička sredstva da provode bilo koji program, uključujući i one najambicioznije, podupiru Pakt o stabilnosti. Pakt je također dobio podršku balkanskih nacionalnih vlasta, građanskih organizacija i udruga.

Jedna od prednosti Pakta o stabilnosti sastoji se u tome da je on otvoren novim poticajima i novim idejama, koje mogu predložiti ne samo vladine agencije ili visoki državni dužnosnici nego i nevladine udruge i organizacije građana - vezano uz pojedine projekte. To je vrlo važno, jer potonje može koristiti kao temelj za stalno ispitivanje, invencije i inovacije.

The Stability Pact and the Ideas for a Balkan Parliament and a Balkan Political Club

Dr. Željo Želev: *(foto: Željo Želev)*
Chairman of the Liberal Democratic Union and former President of the Republic of Bulgaria, speaker of the Presidium of the Balkan Parliamentary Strategy and Liberal Politics in South-Eastern Europe*, held in Skopje on February 9-11. Excerpts:

The Stability Pact for Southern Europe has been developed over the last two years by the European Union and its partners in the Balkans. It is a new organization of Balkan states and other countries in the region, which aims to promote political stability and economic development in the Balkans. The Pact's main objective is to help the Balkan states to achieve a stable political system and a strong economy, while also promoting regional cooperation and integration. The Pact's members are the Balkan states, the European Union, and other international organizations. The Pact's main activities include the promotion of democracy, the rule of law, and the protection of human rights. The Pact's members are the Balkan states, the European Union, and other international organizations. The Pact's main activities include the promotion of democracy, the rule of law, and the protection of human rights.

Balkan Parliament: *(foto: Željo Želev)*
The Balkan Parliament is a new institution that aims to promote political stability and economic development in the Balkans. The Balkan Parliament will be established in Skopje, Macedonia, and will consist of members from all Balkan states. The Balkan Parliament will be responsible for the promotion of democracy, the rule of law, and the protection of human rights. The Balkan Parliament will be responsible for the promotion of democracy, the rule of law, and the protection of human rights.

Balkan Political Club: *(foto: Željo Želev)*
The Balkan Political Club is a new institution that aims to promote political stability and economic development in the Balkans. The Balkan Political Club will be established in Skopje, Macedonia, and will consist of members from all Balkan states. The Balkan Political Club will be responsible for the promotion of democracy, the rule of law, and the protection of human rights.

Teška narav i ambicije programa Pakta o stabilnosti treba gledati kao izazov vrijedan napora, volje i energije. Zbog toga istog razloga, Pakt trebamo držati područjem u kojem možemo pokazati potencijal i sposobnost političkih agencija, organizacija građana ili pojedinaca. Na temelju ovakvog poimanja Pakta i perspektiva koje on otvara, pokušavamo promicati dvije inicijative za Bugarsku koje se, po mom mišljenju, odlično uklapaju u okvire Pakta: uspostavu Balkanskog parlamenta i stvaranje Balkanskoga političkog kluba.

Balkanski parlament

Ideja Balkanskog parlamenta nije nova ideja. I političari i intelektualci su često ponavljali tu ideju u prijašnjim godinama. Uz to, potreba za regionalnom inicijativom ovakve vrste se mora duboko ukorijeniti. Međutim ta ideja nije nikada bila tako aktualna i pravodobna kao sada, naročito s obzirom na krizu u Jugoslaviji.

Početkom poslijeratnog doba i obnova balkanskih naorda, uzajamno razumijevanje i zajednička vizija budućnosti za našu regiju su jednako bitne. Ako ne uspijemo postići konsenzus o glavnim pitanjima koje nas muče na Balkanu i zajedničkim ih naporima pokušamo rješiti, propustit ćemo svoju priliku još jednom kao pojedine balkanske zemlje, a i skupno kao balkanske države u cjelini.

Dakle, bitno je razumijeti ili suočiti se s jednostavnom istinom, da nijedna balkanska zemlja, koliko god utjecajna ona bila, nije u položaju sama rješiti probleme cjelokupnog poluotoka. Nesporazumi se mogu pojaviti glede infrastrukturnih projekata, npr. kao nedostatak dogovora između Bugarske i Rumunjske oko drugog mosta preko Dunava; ali bit će pored toga i etničkih, vjerskih, političkih i gospodarskih razlika.

Pravo mjesto gdje se mogu rješavati takvi problemi bi bilo u budućem Balkanskom parlamentu - pitanja bi se postavila na stol i postala bi predmet javne rasprave, te se odluka, nakon što se diskutira o svim vidovima pojedinog problema, može donositi konsenzusom.

Općenito govoreći, zadatci i ciljevi budućega Balkanskog parlamenta se svode na sljedeće:

- uspostaviti i održavati stalne kontakte između političke elite balkanskih država na parlamentarnoj razini;

- promicanje razumijevanja stavova pojedinih država kao i razloga za pojedine stavove;

- pridonijeti približavanju mišljenja i postizanju konsenzusa o zajedničkim problemima balkanskih država.

Pošto postoji hitna potreba za trajan regionalni forum ove vrste, bila bi dobra ideja da se u početku šalje predstavnike državnih parlamenta. Štoviše, malo je preuranjeno održati posebne izbore za Balkanski parlament. To bi se moglo učiniti kasnije, kad nastupe integracijski procesi za Balkan.

Ne bi smjelo biti kontradikcija između Balkanskog parlamenta i Europskog parlamenta. To bi trebalo omogućiti nadopunu napora u rješavanju dugotrajnih problema u ovome djelu kontinenta. Uz dužno poštovanje pojedinih država, ovo bi popravilo izglednost njihovih nastojanja na bilateralnoj kao i multilateralnoj osnovi s Europskim parlamentom i Europskom unijom.

Pakt o stabilnosti opetovano ukaže daje to jedini okvir koji može biti popunjeno sadržajem. Stalni Balkanski parlament bi trebao biti glavni dio tog sadržaja.

Balkanski politički klub

Balkanski politički klub će ujediniti napore poznatih intelektualaca i političara koji su dokazali da snažno misle o ključnim problemima s kojima se suočavaju balkanske države, ujedno svjedočeći da imaju volju i snagu pristupiti rješenjima tih problema.

Razgovarali smo o toj ideji s nekoliko poznatih političara i imamo njihove načelno odobrenje. Složili su se da bi bili članovi utemeljitelji takvog jednog Kluba.

Klub će biti organiziran po uzoru na Rimski klub. Tu će se analizirati, disku-

tirati i raspravljati o globalnim geostrateškim i geopolitičkim problemima ovog područja. Na temelju rezultata, izići će se s predviđanjima koje će se odaslati raznim ustanovama. Bit će izrađeni i za raspravu ponuđeni pragmatični modeli za rješavanje problema regije.

Drugim riječima, svrha je Kluba - nasuprot svim ostalim inicijativama na državnoj razini - izgraditi viziju Balkana koja može služiti kao putokaz za daljnje odluke, ili daljnja djelovanja. Opći politički cilj Kluba bi se mogao formulirati kao koordinacija interesa odnosno pomirba interesa pojedinih

Dr. Željo Želev

balkanskih država. Klub bi mogao imati jedinstvenu ulogu u ujedinjavanju intelektualaca i utjecajnih političara, tj. onih pojedinaca koji oblikuju javno mnjenje i koji donose odluke.

Brojni su pokušaji za ujedinjenje Balkana s raznim političkim shemama i modelima ponuđeni. Ali do sada su svi ti pokušaji ostali mrtvo slovo na papiru i nijedan nije uspio, jer su svi pokušali ugurati prirodne gospodarske procese u civilnom društvu u jednu neprirodnu strukturu.

Danas, na pomolu 21. stoljeća, Pakt o stabilnosti nudi nam priliku za novu integraciju Balkana koja ne će biti poli-

tičke naravi. Integracija koja će se pokrenuti sasvim prirodno u sklopu gospodarstva i inicijative civilnog društva, a kasnije će postići i institucionalizaciju svojih struktura... To je druga vrsta integracije u duhu liberalizma i na temelju otvorenog društva, bez granica, na temelju slobodnoga kretanja ljudi, robe, kapitala itd.

EU je dokaz da je model ove vrste izvediv i djelotvoran. Integracija koja je počela davno s ugljenom i željezom, dosegla je razinu otklanjanja granica između država članica. Sudbina Blakna je pokušati preslikati iskustva Zapadne Europe. Koliko ćemo uspjeti, tko zna? •

HRVATSKA NA PUTU U HAAG

Mato Marčinko

Zavađaju i razjaruju narod hrvatski proti samu sebi; te ovaj narod pred svjetom ruže i tudjincem izdavaju.

Ante Starčević

Hrvatsku štrikom za stup srama vežu cinici svjetski bez vjere i duše, željeznim paktom krhak vrat joj stežu, pristrani sudci nepravdom je guše.

Na ledjima joj sjede globalisti, prate ih naše jegulje i hulje, a služinski naš nakot, uviek isti, kô volovi u jasle u njih bulje.

U haažki had kroz karnevalsku buku, podložnici bez ponosa i časti, na uzničkom konopcu je vuku

za Judin groš i slugansku kost vlasti. Globalne sile Hrvatska je žrtva, zanju jedobrasamokadjemrtva. Cl

Od grobnice svi dižu ruke

"Od grobnice svi dižu ruke", piše na 6. str. *Slobodne Dalmacije* od 30. ožujka o.g. Taj naslov potiče duboko razmišljanje. Svakodnevno se u *Večernjem listu* pojavljuju buntovnički nadpisi s tim u vezi, pa se obični čovjek pita: Bože, u koje smo mi to vrijeme stigli. Nije li ovo 1945. kad je dekretom ministra pravosuđa (a bio je to drug Vicko Krstulović), u Zagrebu, a vjerojatno i na drugim grobljima, preorano i uništeno vojničko groblje ratnika NDH.

Kako i sad sve ovo ne dovesti pod upitnik - tko je sad zapuhao ovu prašinu i pokrenuo tako bljutavu i degantnu raspravu o ljudskom grobu i mrtvom čovjeku za kojega je i sam sadašnji Predsjednik Republike, vjerojatno u šali, ali zaista neuskusno, na upit novinara: "Kakva je razlika između Miloševića i Tuđmana?", odgovorio: "Nikakva. Tuđman ne može ispod zemlje, a Milošević ne može iz zemlje." Zar to već nije signal i svakom novinarskom piskaralu da na prve stranice pišu bombastične naslove koje neki zlurado komentiraju, a neke to boli i zabrinjava.

Tko su to Hrvati da tako pljuju i blate čovjeka koji je, bez sumnje, imao mana, ja bih rekla koji je i puno toga prepustio onima "drugima", pa nije uvijek bilo sve na dobrom mjestu. Ali zaboga, pa taj Franjo Tuđman Hrvatsku je osamostalio i uveo u Ujedinjene Narode. Kako ne pomisliti da svi oni koji pljuju po njemu, koji mu još neraspadnuto tijelo žele, poput strvinara, izbaciti iz groba do kojega su ga ispratile stotine tisuća i, ako hoćete pribrojiti i gledatelje što su preko ekrana pratili njegov sprovod, znači da je taj Franjo Tuđman zadužio hrvatski narod koji je strpljivo, po kiši i mrazu, u redu čekao duge sate samo da dode do groba i pokloni se pred ratnikom i pobednikom, pred povjesničarom i političarom - dakle, pred prvim demokratskim izabranim, predsjednikom slobodne, nezavisne Hrvatske.

Zar taj čovjek kojeg, nažalost, bolest prekida da učvrsti temelje ove mlade, ispaćene Države, već par dana nakon smrti i ukopa mora biti popljuvan i ostavljen i od mnogih svojih koji su mu se kleli i laskali, svojim dordovavanjem i lažnom vjemošću. Sad se vidi koliko je čovjek bez vjere i bez poštenja.

Večernji list od 29. ožujka o.g. na četvrtoj stranici donosi zapažen naslov: "Grob Franje Tuđmana košta 2.134.094,00 Kuna", a Željko Jurković, predsjednik Udruge za prava vlasništva na grobove, veli, citiram: "Posmrtnе ostatke Tuđmana treba preseliti na 3. pravoslavno polje u obiteljsku grobnicu na Mirogoju."

Svoj zahtjev za rušenjem grobnice prvog hrvatskog Predsjednika, Jurković će, navljuje, razumno obrazložiti na sutrašnjoj tiskovnoj konferenciji (zapisao novinar TV Rok). Kad god bih na stranicama dnevnih novina pročitala polemiku i neljudske zahtjeve popraćene izljevom žući, misli mi se vraćaju unatrag i bojazan raste, da one sile koje su

Piše:

Kaja PEREKOVIC

1945. željele zatrati križ na uzglavlju branitelja Hrvatske, zar se opet ne naslučuju dok podlo i mržnjom pokreću javno mišljenje, da su oni zapravo u pravu. Što će nečiji grob podsjećati na neke zasluge za Domovinu. Sad je vrijeme liberalizma i demokracije, pa eto, treba se okrenuti budućnosti, a ne spominjati prošlost i "neke zasluge". Ta, moderno je grabiti naprijed.

Ali, gle vraga, nije samo grob Tuđmanov na udaru. Čitam danas u rubrici *Obzor Večernjeg lista*, gdje učene glave uvaženih znanstvenika (prof. Radovan Ivančević i prof. Ivo Maroević) opširno razmišljaju o promašaju Medvedgrada kao oltara Domovine. Znam da ova gospoda sigurno imaju opravdane stručne prigovore, ako je samovoljno netko intervenirao u povijestnu jezgru i zaštićeni, izuzetno vrijedan spomenik nulte kategorije. Alija vjerujem u dobranamjernost bivšeg Predsjednika (ne despotizam), da je htio povezati povijest s ljetopotom.

A s Medvedgrada sigurno se svaki posjetitelj vrati ushićen, pa iako je ovo bolno, veli prof. Ivančević: "Ne bi li bilo logično da predsjednik slobodne i nezavisne Republike Hrvatske, a uz to i povjesničar, štitи vrhunski spomenik hrvatske srednjovjekovne povijesti, umjesto da izda naredbu da se na njega izvrši desantsko-oltarsko-memorijalni desant? A prof. dr. Maroević: "Spomenik nulte kategorije rekonstrukcijom postao je objekt ozbiljno narušene autentičnosti". Nešto dalje veli prof. Ivančević: "Prenamjena 'Tvrdog grada' u 'oltar Domovine' s 'vječnom vatrom u čast palima' degradira podjednako i grad, kao spomenik kulture i Oltar Domovine, kao rae-morijalni spomenik, jer predstavlja proizvoljni i povijestno neutemeljeni postiž."

I veli dalje: "zapis famozne južne kule, koju je dokrajčio potres 1957. , a nanovo je sagradena 1994. godine, dominira Medvedgradom. U njoj je smješten i muzej sa zbirkom hrvatskih odlikovanja, te petnaestak velikih fotografija koje prikazuju najznačajnije trenutke hrvatske povijesti od 1990. godine na dalje. Tu je i veliki zemljovid Republike Hrvatske s nacrtanim planovima za pobjedonosne operacije Hrvatske vojske - Bljeska, Ljeta, Oluje, Maestrala i Južnog poteza, to je, objašnjava nam domar, dio budućeg vojnog muzeja koji je ovdje privremeno smješten.

U hodniku, prema vrhu, izložen je gipsani odjlev Baščanske ploče, staro oružje, a na zidovima izvještene reprodukcije zemljovidova Hrvatske, jedan do drugoga zemljovid NDH i SRH, tu je i naslovna stranica Goranove Jame".

Kako se sve ovo veže u lanac, po čemu se zapravo sugerira Čitateljima daje zapravo sve

što je Tuđman činio bezvrijedno, ne će biti čudno ako uskoro krenu nadpisi protiv *Bljeska* i *Oluje*, protiv svih koji su izvršavali ili slušali Tuđmana i sve to treba srušiti - zatrti. Logično se onda postavlja pitanje zašto su ginuli "ludi" idealisti i zaljubljenici u svoju povijest. Čulo se već kako se odgovara braniteljima ako traže svoja prava. Pa što hoće, zašto ste se borili i išli u rat???

Ogorčenost je podkrepljivala nepravda, često puta smisljeno provodena prema braniteljima, da se pojača mržnja i sruši ljubav i poštovanje prema vrhovnom zapovjedniku i državnom poglavaru. I sad se javljaju oni iz sjene, dižu glave lažni antifašisti, koji su vodili krvavi pir 1945. i zaklali i ubili na tisuće tisuća nevinih ljudi. Možda ih ipak savijest peče, možda opterećena savjest i ovim načinom, dok opet veličaju svog Tita, budi ponovno želju za osvetom?

Zar nije čudno da se ti bez stida javljaju i traže, na primjer kao Rade Bulat, da budu izjednačeni i priznati od ove demokratske vlasti kao branitelji i časnici ove Domovinske vojske. Drsko i bezobrazno. Vidi *Večernji list* od nedjelje, 26. ožujka, gdje pod naslovom: "Gospodine Bobetko, zašto ste promijenili odor?" pitaju Rade Bulat i Milan Kuprešanin, generali bivše JNA.

Kad ne bi zaista bilo drsko, bilo bi smiješno. Ali, svi znamo da se Janko Bobetko, Zvonimir Červenko, Franjo Tuđman i toliki drugi iz onog vremena, častno borili za svoju Hrvatsku, a to se ne može reći i za Bulata, jer njega prati optužba da je kriv za smrt mnogih nevinih. Nadajmo se da će u "pravoj državi" krenuti istraga i osuda njegove odgovornosti. Možda mi iz HDPZ, kao nestranačke organizacije, brže možemo uočiti podzemnu tutnjavu koja prijeti stabilnosti u Hrvatskoj, jer sve ovo što se podgrijava novinskim napisima i pokreće žustra rasprava, donosi strah i pitanje, nije li sve to već bilo viđeno u prošlosti?

Zalosno je da na preoranim grobovima hrvatskih ratnika i branitelja Hrvatske i sad raste šikara, iako je grad bio obećao da će se prema mrtvima kulturno i s pjetetom postaviti znamenje dostojno žrtve. No, raduje me što se javila mladež HDZ i javno govori kako je sve oko Tuđmanove grobnice ispolitizirano, pa veli: "Nova vlast nije ničim pokazala da namjerava zaštititi dignitet pokojnog predsjednika, zato tražimo da se bilo koji novi ili, po mišljenju nove vlasti, dosadašnji neopravdani trošak uređenja grobnice, uputi na našu adresu."

Žao mi je što i branitelji nisu dugli svoj glas kad se napada na njihova vrhovnika i bestidno zemne ostatke želi izbaciti iz počivališta tamo u sjeni crkve Krista Kralja "komu sve živo",

KULTURNA AUTONOMIJA VOJVODANSKIH HRVATA

Rjesenjem Republičkog sekretarijata u Beogradu, od 23. kolovoza 1990., Demokratski Savez Hrvata u Vojvodini postao je prvom hrvatskom regularnom strankom na području Vojvodine. Osnovan u Subotici 15. srpnja 1990., počeo je intenzivno osnivati svoje podružnice i ogranke diljem Vojvodine.

Podružnica DSHV-a u Novome Slankamenu osnovana je 23. rujna 1990. u *Hrvatskome Seljačkom Domu*, a već iz Nove godine 1991. u ovome istom Domu donesena je odluka da se mjerodavnim tijelima u Beogradu podnese zahtjev za kulturnom autonomijom Hrvata u Vojvodini odnosno Srbiji.

"Polazeći od Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (čl. 170) i Ustava Republike Srbije, premaknjemu je Republika Srbija demokratska država svih građana koji u njoj žive, zasnovana na slobodama i pravima čovjeka i građanina (čl. 1) i u kojoj suverenitet pripada svim građanima (čl. 2), a imajući u vidu i završne dokumente KESS-a (Helsinki 1975.) i konferencije koje, nastavljajući razradu principa KESS-a, razrađuje osobna ljudska prava i prava nacionalnih kolektiviteta, smatramo da je neophodno potrebno zakonskim aktom regulirati pravni status, oblast kulture i obrazovanja, znanstveno-istraživački rad i sredstva informiranja, tj. pitanja formiranja kulturne autonomije dijela hrvatskog naroda koji živi na teritoriju Republike Srbije.

Ovakav zakon rješava posebne i zajedničke interese nacionalnih kolektiviteta, u konkretnom slučaju Hrvata u Republici Srbiji.

Ustav Republike Srbije prepušta da se pojedine oblasti urede zakonom i to konkretnu upotrebu latiničnog pisma, jezika, zatim školovanje, stvaranje i objavljivanje znanstvenih i umjetničkih djela, te organizaciju sredstava javnog informiranja (čl. 8, 32, 33 i 46). Ustav također jamči slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti, kulture i upotrebe svojeg jezika i pisma (čl. 49, st. 1).

Mi, Hrvati, građani Republike Srbije, predlažemo donošenje zakona o kulturnoj autonomiji Hrvata u Republici Srbiji. Prijedlog se sastojao od 6 točaka, i to:

1. Opći dio;
2. Prosvjeta, znanost, kultura i vjeroispovijest;

Piše:

Ivan BONUS

3. Sredstva informiranja;
4. Ostvarivanje i sprovođenje zakona;
5. Financiranje;
6. Zaključak.

Potpisnik ovoga dokumenta bio je predsjednik DSHV-a, mr. Bela Toković, koji se potudio da ovaj dokument stigne na pravo mjesto u Beogradu-republičkim tijelima vlasti.

A. Benoist, Bitka kraj Petrovaradina 5. kolovoza 1716., suvremenih bakrorez

Službeni odgovorni dobili nikada, ali zato su uslijedile torture i progoni Hrvata, prvo u Slankamenu, pa onda redom po hrvatskim mjestima, uglavnom Srijema, a zatim u Bačkoj i Banatu po dobro već poznatom scenaru Vojislava Šešelja i ostalih izvršitelja velikosrpske ideologije iz kućinje Francuske ulice br. 7 u Beogradu.

A neslužbene, cinične odgovore u svezi s kulturnom autonomijom, Hrvati su dobivali od Milana Paroškog i Margaret Savović, koja je rekla, da Hrvati u Srbiji ne mogu dobiti kulturnu autonomiju jer nisu nacionalna manjina. Nacionalne manjine moraju imati svoju matičnu državu, a Hrvati u Srbiji to nemaju, jer država Srbija nije priznala Hrvatsku kao državu. Međutim, i nakon priznanja suvereniteta države

Hrvatske i stupanja u diplomatske odnose sa Srbijom i Jugoslavijom, Hrvati u Vojvodini nemaju prava na kulturnu autonomiju, niti se o njima išta čuje u tisku (čak i hrvatskom), a o hrvatskim Srbima bruji čitav svijet, postavljajući razne ultimatume i ucjene državi Hrvatskoj.

Mi, Hrvati Vojvodine, pitamo se ima li reciprocitet jednaku težinu za sve ljude ili samo za one koji najglasnije plaču i kukaju? Pa evo, da pokušam i ja zaplakati:

PJESNIKU

*Plaći pjesniče,
ti si rođen za plać
Tvoje srce užasno riče,
Kad nepravde ga reže mač.*

*Krv se tvoja proljeva
Za dobro ljudi svih
A nitko ipak ne zna
Zašto si nesretan ti.*

*Tek najzad kad smrtni čas te
Spasi od bijeda zli
Onda tek ljudi shvate
Zašto si živio ti.*

Bijela vatra

Mario BILIĆ

kad gori
bijela vatra
govori bijelim jezikom
i govor je njezin
bijeli prah

kad gori bijela vatra
ne sluti se gost pred vratima

kad gori ta vatra
govori duša

MALAPARTE, ROJNICA I "ZDJELA PUNA SRPSKIH OČIJU" (I.)

(O pamćenju povijesti radi povjesnog pamćenja)

Poslije Drugoga svjetskog rata, do tadašnji uvjereni fašist **Curzio Malaparte** pretvorio se u krajnjeg komunista Maova smjera i kao takav napisao je knjigu "Kaputt", koja mu je donijela nemalu slavu u tada vladajućim intelektualnim krugovima europske ljetvice. U njoj piše i o svom posjetu poglavaru Nezavisne Države Hrvatske, **dr. Anti Paveliću**, te o zdjeli ljudskih, srpskih očiju, koju da tada video u uredu ustaškog poglavnika. Ova je anegdota više štetila hrvatskim nacionalistima od cijelog niza dosadnih dokazivanja kojima su jugoslavenski propagandisti punili svjetsko novinstvo.

No nemalo smo se začudili kada smo nakon toliko godina doznali, zahvaljujući književniku **Branimiru Donatu**, tko je bio pravi krivac ove Malaparteove izmišljotine. Bio je to čovjek, koji je skupa s nama dijelio emigrantske poteškoće.

"U književnosti", piše Donat u eseju *Kobna mistifikacija Malaparteova vodiča* ("Vjesnik" od 21. travnja 1990.), "fikcija biva stvarnost i iz njena se zagrljaja nije jednostavno istrgnuti. Tako je i izmišljena priča o košari ljudskih očiju što ju je pjesnik **Viktor Vida** ispričao talijanskom novinaru i književniku, kako bi ga uvjerio da u Pavelićevoj državi nije sve onako kako mu se pričinjava, u književnoj obradi postala politička činjenica."

Naime, kada je 1941. ili 1942. Malaparte bio gost ustaškog novinstva u Zagrebu, "talijanskom književniku", navodi Donat, "dodatak je kao pratilec Viktor Vida, tada mladi srednjoškolski profesor i vrlo ugledni pjesnik", ali i "poznati mistifikator", koji "nije maštao samo pišući svoje suptilne pjesme, nego je svim silama nastojao i svakodnevnicu pretvoriti u svojevrsnu književnu izmišljotinu".

Za Viktora Vidu kaže Donat da je bio "očito drugačije politički raspoložen od patetičnog Malapartea" i daje "želio gostu pokazati ili barem reći da nije baš sve onako kako se talijanskom gostu pričinjava. Pričao mu je o grozotama rata koji tada Italiju još nije zapravo ni dotakao. Nije

Piše:

mr. Kazimir KATALINIĆ

štedio nikoga a osobito ne poglavnika. U jednom mu je momentu ponestalo argumenta kojima bi pokolebao uvjerenog fašista Malapartea. Tada se sjetio da bi Talijana ipak nešto moglo zgroziti i odlučio je isprirovjedati priču o zdjeli punoj očiju."

Prof. Kazimir Katalinić

"Pali su režimi," nastavlja B. Donat, "Curzio Malaparte postao je radikalni ljevičar i protivnik palog režima, pomalo se okario novina i dao se na pisanje romana. Tako je nastala i knjiga 'Kaputt', djelo u kojem je jedna ispričana izmišljotina postala politička činjenica. Naime, izmaštana zdjela očiju krenula je na stvarni put svijetom, priča se pretvarala u istinu od koje su se dizale vlasti ne samo čitaočima nego i samom Viktoru Vidi."

Dijete nataknuto na bodež

U knjigama **Ive Rojnica** ne ćemo dođuše naći priču o zdjeli srpskih očiju, ali ćemo i tamo naći razne bisere. Tako već u prvoj knjizi njegovih uspomena "Susreti i doživljaji, 1938-1945", koja je izšla 1969. u Miinchenu, u *Knjižnici Hrvatske*

revije, možemo pročitati (na str. 106-107) da mu je jedna strankinja pokazala sliku nekog ustaše, koji da je imao na svom bodežu nataknuto jedno dijete. Pa premda je Rojnika doznao da je ta strankinja bila zapravo engleski špijun, te iako je morao znati da su mnoge slike bile fotomontaža, kao i da su se srpski četnici znali obući u ustašku uniformu, on ipak prihvata kao istinitu njezinu priču. Jedino stavlja u sumnju mjesto gdje se je taj tobožnji ustaša slikao s tim djetetom:

"Priča, kako je bila tri dana na Alipašinom Mostu s nekim ustašom junakom. Puno je osoba pobio, i kao u oduševljenju pokazuje mi fotografiju nekog djeteta nataknutog na bodež, što se tobožje zabilo na Alipašinom Mostu.

Ne sjećam se prezimena toga žalosnog junaka. To će sigurno znati Sarajlje, jer je taj slučaj dobro poznat. Ta slika probodenog i na bodež nataknutog djeteta širena je vani po Zapadu kao dokaz zločinstava počinjenih po ustašama. (...)

Onaj "famozni" junak, bijednik, mislio je, da je učinio neko herojsko djelo i pokazao svoje junaštvo pred lijepom strankinjom, koja mu se je tobožje divila."

No da bi "biser" bio potpun, Rojnika, koji je sa samo 25 godina postavljen na jedan od najviših položaja unutar Ustaškog pokreta (ustaški stožemik), završava ovu priču riječima: "Nažalost, nije to bio osamljen slučaj."

Rojničino "otkriće": Mate Ćavar i udbaška centrala

Dakako, malo ima ljudi koji danas mogu znati što se stvarno dogodilo na Alipašinu Mostu, pa zato uvijek postoji opasnost da će mnogi povjerovati u ove i slične Rojničine tvrdnje. Zato ću prikazati jedan drugi slučaj, za koji se svatko od danas živućih ljudi u Hrvatskoj može uvjeriti koliko je ono što piše Rojnika daleko od istine.

Kratko vrijeme nakon što je Tito slovio u Karađorđevu "Hrvatsko proljeće"

počeli smo mi kao i mnogi drugi Hrvati primati poštom, uglavnom iz Beča, razna pisma, poruke i članke potpisane po domovinskoj ilegalnoj organizaciji Hrvatski narodni pokret - Slobodna Hrvatska (Hrvatska osloboditeljska vojska). Veći dio tog materijala objavljuvao je i fratarski čikaški tjednik "Danica", uglavnom spodpisom "H.O.V.", tj."Hrvatska osloboditeljska vojska".

Analizirajući taj materijal zaključili smo da se radi o ljudima kojima je dobro poznata emigrantska problematika, pa smo zaključili da se nalaze, barem neki od njih, u emigraciji, a ne u domovini. Neke su nam se stvari svidjale, a druge ne.

No Rojnica i krugu kojem se on kretao i djelovao, došlaje do zaključka, da se radi o ozbiljnoj udbaškoj infiltraciji, na koju da su pali i čikaški fratri i njihova "Danica". O tom se Rojnica raspisao u svojoj drugoj, a posebice u svojoj trećoj knjizi, iz koje će citirati neke stvari.

Tako na str. 123 citira svoje vlastito pismo bez datuma, koje je bilo odgovor na Nikolićevo pismo od 13.ožujka 1978.:

"Frano (tj.dr.Franjo Nevistić) je ustrajan u svom stavu i ne popušta. Vidjet ćemo kako će se dalje stvari razvijati. Obzirom na podatke koje je Frano donio iz Amerike, sa svog putovanja, o H.O.V. i nadopunama svega iz centrale u Beču, mišljenja smo, da je to dovoljno kompromitirajući materijal za fratre."

Istu misao, još jasnije izriče 11.travnja 1978. u svom pismu **prof. Dušanu Žanku** (str. 132):

"Pratili smo (tj. Rojnica i dr. Nevistić) njihovo pisanje u *Danici*, i nevezano jedan od drugog, došli smo do zaključka da to ne može biti nitko drugi, već zloglasna Udba, ili neka druga nama nepoznata jugo-organizacija."

Kako Rojnica istražuje bečke "udbaše"

Kako su on i njegov krug prijatelja bili veoma zabrinuti pojmom HOV-a, to je Rojnica odlučio, prigodom svog putovanja u Europu godine 1978., izvidjeti na licu mjesta, tj. u Beču sve o toj "udbaškoj centrali". Svoj boravak u Beču, gdje je stigao dva-tri dana iza 2.listopada 1978., opisao je u poglavljju "Beč" (str. 162/111):

"U Beču nisam nikoga poznavao, osim nekog Mate koji nikome neće da kaže kako se zove (to zna **Jakša i Vinko**) i dr. fra **Mirka Covića**, kojeg sam poznavao samo kao povjerenika *Hrvatske revije*. Matu sam nazvao telefonski i sastao se s njim u hotelu u kojem sam odsjeo. Vrijedanje i praktičan to čovjek. U isto vrijeme i veliki hrvatski rodoljub."

Naš pronicljivi Rojnica, koji je (kao što tvrdi u svojim knjigama) tako dobro poznavao sve špijunske makinacije u doba NDH, da gaje dr. Ante Pavelić željno iščekivao i dugo s njime prijateljski razgovarao, ipak nije uspio otkriti tu "veliku tajnu" da je taj "vrijedan i praktičan čovjek" i "u isto vrijeme i veliki hrvatski rodoljub" bio zapravo Mate Čavar. To je vidljivo i iz razgovora koji je iza toga vodio s fra Mirkom Čovićem, koji je u ono doba bio duša hrvatstva u Beču.

Prof. Ivan Oršanić utemeljio je 1951.
Hrvatsku republikansku stranku
(zajednicu)

"Pitao sam Čovića za neke ljude čija su imena bila spominjana u vezi s Hrvatskom Oslobođilačkom Vojskom. O Čavaru ima pozitivno mišljenje. Reče mi da je Čavar bio uhićen od austrijske policije i da je odležao mjesec dana dok nije provedena istraga. Kod njega su našli mnogo kompromitirajućeg materijala u vezi s H.O.V. Priznao je da sudjeluje u toj organizaciji i da se bori za oslobođenje Hrvatske. Pustili su gana slobodu i nesmetano živi u Beču."

No Rojnica i nadalje sumnja u tog Čavara, jer i nadalje ne shvaća da je Čavar onaj isti Mate s kojim je prije razgovarao i zaključio daje i "vrijedan čovek" i "veliki

hrvatski rodoljub", pa fra Mirku Čoviću ne preostaje drugo nego otkriti Rojnici nešto što po svim pravilima konspiracije nije smio otkriti:

"Da me uvjeri u ispravnost Čavara kao hrvatskog domoljuba spomenuo mi je ime jednog mladog čovjeka iz Hrvatske, kojeg i ja osobno poznajem, tvrdeći da taj često dolazi u Beč na sastanke s Čavarem. Taj mladi čovjekmu donosi napisane članke."

Goran Blažeković - veza s "bečkom centralom"

"Mladi čovjek iz Hrvatske" bio je **Goran Blažeković**, koji je u prosincu 1992. objavio u br. 178 časopisa "Republika Hrvatska" članak "Kamenčići iz mozaika hrvatskog stradanja i borbe". Rojnica je iz tog članka mogao dozнати istinu o "udbaškoj" organizaciji HOV i o Mati Čavaru.

"Hrvatski narodni pokret - Slobodna Hrvatska bila je", piše Goran Blažeković, "domovinska stroga konspirativna, tajna organizacija, čiji je posebice djelatni borbeni dio bio Hrvatska osloboditeljska vojska (HOV). Organizirana je bila po sustavu trojki." (str.60-61)

"Nakon Titovog protuhrvatskog udara u Karađorđevu, neki članovi organizacije morali su bježati u inozemstvo jer su bili i javno aktivni, a među njima je u siječnju 1972. godine morao otići i duša organizacije Mate Čavara." (str. 62)

"U ljetu 1972. godine bio sam prvi puta u Beču kod Mate Čavara. Dogovorili smo se za daljnji rad(...) Postao sam "časnik za vezu" i od tada do 1982. godine deset do dvanaest puta godišnje išao sam preko "grane". (...) Smatram našim velikim uspjehom da sam deset godina u oba smjera prenosio promidžbeni materijal i ostalo sve do oružja. Tek 1982. godine policija je pronašla skroviste, ali ne mene." (str. 63)

"U SAD je naš član bio **Ante Ćuvalo ('Kolumbo')**, naš čovjek u Hrvatskom narodnom vijeću, i **Neda Šarić ('Jelenka')**" (str.63-64). (Neda Šarić je 1995. postala prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Argentini.)

Pronicljivost ili fiksna ideja?

Unatoč svim dokazivanjima fra Mirka Čovića, unatoč otkrića da je veza "udbaške središnjice u Beču" i domovine Goran Blažeković, kojeg Rojnica znaće i u koga ne sumnja, unatoč činjenice da austrijska policija pušta na slobodu i ne progona Matu Čavara, glavnog čovjeka HOV-a, što znaće da ne smatra da bi HOV bila udabaška špijunska centrala ili organizacija, Rojnica i nadalje ustraje u svojoj fiksnoj ideji, pa jedanaest godina nakon boravka u Beču, u srpnju 1989., piše u jednom članku, objavljenom u svojoj III. knjizi (str.428);

"Infiltracija među hercegovačkim franjevcima počela je poslije propasti Hrvatskog proljeća. God. 1972. stigla su iz USA u Buenos Aires tri franjevca, sva trojica istog prezimena. **Fra Ljubo Čuvalo**, stric **fra Mladena** i **fra Ante Čuvala**. O ovom slučaju infiltracije preko fra Ante Čuvala, a posredstvom jednog agenta Udbe u Beču, pisao sam opširno u mojoj knjizi *Susreti i Doživljaji*, svezak II."

Sve nam to pokazuje ne samo koliko se možemo pouzdati u sva ona pronicljiva zapažanja i otkrića koja iznosi Rojnica u svojim knjigama, nego i u istinitost njegovih optužaba. Takođe svjedok doista se ne može vjerovati.

Kako siješ, tako i žanješ

No ipak je činjenica da mnogi prihvataju njegova "svjedočanstva", pa drže, poput **Ive Bogdana** (u predgovoru I. knjizi), da je jedina Rojničina nakana bila "oteti zaboravu poglavljaju iz vremena koja službena historiografija tendenciozno prikazuje, i ujedno pružiti gradivo budućem povjesničaru. U tome je doista uspio". A **Vinko Nikolić**, izdavač prvih dviju Rojničnih knjiga, zaključuje u pogовору II. Rojničine knjige "da se ne će moći pisati povijest hrvatske emigracije (...) bez ove Rojničine knjige", jer da je ona "jedan pouzdan izvor".

Unatoč ovom hvalospjevu, izgleda da je i sam Vinko Nikolić bio svjestan kakvu opasnost predstavlja objavljanje ovakvih knjiga. Zato je u svom časopisu "Hrvatska revija" (br. 4, za prosinac 1968.) opravdavao tiskanje Rojničine I. knjige, željom "da bismo mladim naraštajima pružili neke podatke iz ratnih

vremena, i tako im pomogli stvoriti što stvarniju i istinitiju predodžbu o zbivanjima za vrijeme NDH".

1 nije trebao dugo čekati, da vidi kakvu su "predodžbu o zbivanjima za vrijeme NDH" dobili mladi naraštaji. Kada je, iza Karađordjeva, dotadašnji suradnik "prolećarskog" "Hrvatskog tjednika" **Zlatko Markus** došao u emigraciju i ušao u uredništvo **Kušanove "Nove Hrvatske"**, u jednom se osvrnu na knjigu "Hrvatski razgovori o slobodi" veoma oštro izjavio o situaciji u doba NDH. Tada mu je jedna čitateljica napisala, da vjeruje kako će sada, na slobodi, moći iz raznih emigrantskih

Naslovica jedne Katalinićeve knjige

knjiga i časopisa stvoriti ispravniji zaključak o tome povijesnom razdoblju. No u svom je odgovoru Markus ustvrdio da je do svojih zaključaka došao baš na temelju nekih emigrantskih knjiga, posebice čitajući Rojničinu knjigu.

Nešto kasnije objavio je Markus veoma oštar članak "Šakali i lešinari", na koji se žestoko osvrnuo upravo krug oko Ive Rojnica, ni ne sluteći da je sjeme tih poraznih (i većim dijelom neistinitih) sudova o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i o ustaškim prvacima posijao glavom Rojnica u prvom svesku svojih uspomena. Slično kao Malaparteova priča o zdjeli punoj srpskih očiju, i Rojničine knjige nastavile su živjeti vlastitim životom, pa su dovele do posljedica koje vjerojatno nije predviđao ni njihov autor.

Nepoznata "druga strana medalje"

Ipak Rojničine knjige nisu odigrale u emigraciji odveć negativnu ulogu, jer su doživjele i oštore kritike. Međutim, nakon uspostave Republike Hrvatske objavljene su u domovini obje Rojničine knjige, a ovih dana je ugledala svjetlo dana i treća, emigraciji nepoznata knjiga. Istodobno Hrvati u domovini nisu upoznati s drugom stronom medalje, tj. s kritikom tih knjiga, pa zato postoji opasnost da Rojničina "istina" vremenom doista postane jedina istina, i to bez navodnih znakova.

Zato je potrebno osvrnuti se na sve tri knjige, kako bi svatko mogao sam, nakon što čuje ova zvona, potpuno slobodno i razumski stvoriti svoj vlastiti sud. Dakako, trebat će ipak uzeti u obzir da ne će biti moguće u okviru jednog članka dati potpun odgovor na preko tisuću stranica sadržanih u ove tri knjige.

Jedan HSS-ovac o NDH

Za razliku od Rojnica, koji je s 25 godina postao ustaškim stožemikom, pomorski kapetan **Ilija Perušina** nije bio ni običan član ustaškog pokreta, iako je vjerno služio svojoj hrvatskoj državi. U životopisu, koji je objavio **dr. Milan Blažeković** u "Bio-bibliografskom leksikonu suradnika *Hrvatske revije*" možemo osim osobnih podataka pročitati da je "za vrijeme Drugog svjetskog rata bio mobiliziran pa je služio u Hrvatskim Oružanim Snagama", te daje "napuštajući domovinu 1945. učinio svojim dobrim poznavanjem engleskog jezika velike usluge hrvatskim izbjeglicama u raznim logorima, sprečavajući izručenja".

Perušina je za vrijeme prve Jugoslavije bio tajnik Kotarske organizacije HSS za Boku Kotorskou. U emigraciji se nije politički slagao s dr. Antonom Pavelićem i napisao je nekoliko kritičkih članaka u "Hrvatskoj Reviji", ali je uvijek lučio ustaški režim od hrvatske države. Zato je oštro reagirao čim se je pojavila Rojničina I. knjiga. Kao stari suradnik "Hrvatske revije" poslao je svoju kritiku njezinu uredniku Vinku Nikoliću. Kritika je izšla u prosincu 1969., ali pod bezazlenim i neizazovnim naslovom iz kojega se nije uopće vidjelo da se radi o političkoj kritici, nego se činilo kao da se radi o književnom osvrtu. Osim toga,

premda su Rojnica i njegovi politički prijatelji redovito reagirali svaku, pa i najmanju kritiku, ovaj puta su prešli šutnjom preko nje, jer je bila i odveć argumentirana. Jamačno su vjerovali da će bez njihove reakcije kritika proći nezapažena, kao što se je i dogodilo.

No, za razliku od Rojnica, kome unutar NDH osim njega osobno i nekih njegovih prijatelja ništa drugo nije valjalo, Perušina, koji nije imao "putra na glavi", lučio je čak i unutar samog ustaškog režima pozitivni aspekt i pozitivne nosioce od raznih negativnosti, što se vidi i iz njegove kritike iz koje donosimo samo neke odlomke.

"Kada se završi čitanjem knjige Ive Rojnice, ostane se pod mučnim utiskom, da je razdoblje postojanja Nezavisne Države Hrvatske označeno bijedom i metežom, raskalašenošću i izdajstvom, glupošću i zločinom. Mi pak živi svjedoci i sudionici u događajima onog tragičnog, ali i velikog razdoblja znademo, da su uz gornje elemente, koji su bili mračna baština svih naroda, velikih i malih, u apokaliptičnim vremenima prošlog rata, Nezavisnu Državu Hrvatsku obilježili beskrajna ljubav Hrvata prema svojoj zemlji, ljuta volja jednog izvanrednog hrvatskog pokoljenja, da očuva stečenu državu cijelom svijetu usprkos, inteligencija i lojalnost desetaka tisuća službenika i javnih radnika na svim područjima, heroizam hrvatskog vojnika, najboljeg na svijetu."

Svjedočanstvo ili neskromna samohvala?

Perušina zatim navodi da su mu "ondašnje političke prilike (Dubrovnik) dobro poznate", jer da je "kao tajnik Kotarske organizacije HSS-a za Boku Kotorskiju, bio u trajnom dodiru s njezinim pravcima, a osobito s narodnim zastupnikom **pok. Rokom Mišetićem**".

"Rojnica piše" nastavlja Perušina, "o raznim bezakonjima, koja su se događala u Dubrovniku, dok je on bio ustaški stožernik, to jest vrhovna politička vlast. Usprkos tome, on krivce za nemile događaje nalazi svugdje, samo ne u svojoj osobi, tvrdeći, da se sve događalo u njegovoj odsutnosti. Ovu tvrdnju se teško može prihvati, kad on sâm priznaje, da nije ni ostavku podnio u znak protesta,

nego je ostao na položaju sve dok nije bio smjenjen."

"Iz uspomena I. Rojnica proističe, da nakon smjenjivanja s položaja stožemika nije dobio nikakovu novu udjelbu. Do kraja je ostao bez određene funkcije i nije se ni prolazno našao na bilo kakvom vidnom položaju. To, međutim, Rojnicu ne smeta, da konstruira sebi neslužbenu i prikrivenu ulogu najvećeg značaja, koju mu je, navodno, bilo dano odigrati iza kulisa. Ta je uloga, kako nas Rojnica uvjerava, bila i vojničke i političke naravi. Iako sam po službenoj dužnosti pratilo iz bliza, raspolažući sa svim podacima, sva zbivanja u državi, i javna i tajna, nisam imao prilike ništa čuti o pot hvatima I. Rojnica, koji se pak ne ustručava o sebi napisati sljedeće: «Vojnici cijele bojne htjeli su me proglašiti svojim zapovjednikom, jer da se pod mojim zapovjedništvom dobivaju bitke bez gubitaka». (Str. 142) To je svakako neskromno. A neskromnost je zapravo osnovna karakteristika ove knjige."

Ustaška Nadzorna Služba

"Rojnica tvrdi," dobro primjećuje Perušina, "da hrvatske vlasti nisu imale svoje izvjestitelje u Italiji, te kako je on bio, reklo bi se, jedini, koji je podnosio izvještaje o nedjelima i neloyalnim postupcima talijanske vojske, te kako je slobodno i neustrašivo predlagao poduzimanje odgovarajućih protumjera itd. Ustaška nadzorna služba (tj. obavještajna i protuobavještajna služba, m. op.) još dok je bila u povoju imala je svoje izvjestitelje u raznim državama i na raznim mjestima. (...) Organizator iste, **Vladimir Singer**, najinteligentniji i najdinamičniji ustaški revolucionarac, bio je onaj, koji je trajno predlagao i zahtijevao promjenu politike protiv himbenog talijanskog saveznika. (...) U hrvatskoj državnoj kartoteci među četrdeset pododsjeka postojao je jedan posebni, u kojemu su se zavodili svi podaci o postupcima Talijana i ostalih neprijatelja Hrvatske, te čuvao sav dokazni materijal, kojega je bilo u obilju."

(nastavit će se) •

MOŽDA SMO NEGĐJE TREBALI STATI

Bruno ZORIĆ

Možda smo negdje trebali stati
na svome putu koji nas vodi
u stranputice nove, osluhnuti glasove
i poći dalje, u mračne dubine,
tko nam kroji, sve žrtve našeg
čovjeka,
i broji nam suze i krv

II.

Možda smo mogli proći i bolje,
da smo na vjetru zajahali,
a pesnice svoje u mačeve pretvorili,
jer svijet nas gleda, kao zvijeri i
nestašnu djecu, koju treba ukoriti
i pokoriti, a naša srca junačka
rastvoriti, i kažu, neman probosti

III.

Možda smo mogli i biti svoji, i jesmo
svoji,
na svojoj tvrdoj zemljici,
u kojoj DOMOVINA stenje, nakon
prve tisućljetne
slobodne noći,
mi smo u jutro slobode zakoraknuli i
stali,
jer nismo htjeli i nismo znali,
da je svijet opak i jači, od naših sla-
bašnih
mišića, a trebali smo poći dalje .

IV.

Možda smo mogli zapitati svijet,
koliko još žrtava želi,
koliko okova hrvatski čovjek mora
nositi
na svojim rukama,
da bi svijet bio sretniji u našim
mukama,
da bi bio zvijer u našim suzama,
da bi bio tiranin u našim domovima.

Zadar, 11. travnja 2000. •

HRVATSKI KRALJ ZVONIMIR I PAPA GRGUR VII. (17.)

5.

Na moj članak **Naša hrvatska pradomovina Harahvatiš** (objavljen pod mojim pravim imenom u "Hrvatskom slovu" (god. V., broj 245., 31. prosinca 1999., str. 8.) uzvratio je Radoslav Katičić člankom **Zar doista "ban u Perziji" i "kralj u hrvatskom kraljevstvu"** ("Hrvatsko slovo", god. VI., broj 248., str. 9.). U njemu on tvrdi, da se u nadpisu kralja Dareja uklesanu u stijenu u iranskomu Behistunu nigdje ne spominje niti kakav "Harauvat zvan Vivana", niti je on "ban u Perziji", a nije ni "kralj u hrvatskom kraljevstvu".

Sporni odlomak u nadpisu velikoga kralja, kralja kraljeva, kralja Perzije Darija uklesanu u stijenu u Behistunu starim perzijskim klinopisnim slovima i na staromu perzijskomu jeziku glasi (Fr. Spiegel, Die Altpersischen Keilinschriften, Leipzig, 1881., stupac IX., redci 54.-55.): ... Ilarauvatum. Vivana. nama. Parsa. bandaka. Harauvatiya. khshatrapava - HARAUVAT zvan (po imenu) VIVANA (HARAUVATIM VIVANA), moj ban u Perziji, kralj u hrvatskom kraljevstvu. (Mijo N. Ćurić, Staroiransko podrijetlo Hrvata, Zagreb 1991., str. 104.-105.).

Po "standardnom izdanju u temeljnem priručniku R. G. Kent, Old Persian, 2. izdanje, New Haven, Connecticut 1953. str. 126." Katičićovo mjesto odnosno odlomak prevodi: "Perzijanac po imenu Vivana, moj podanik, (bio je) satrap u Harauvatu." On dakle riječ **Harauvatum** ne smatra narodnoštim (etničkim) imenom **Harauvat**, nego imenom zemlje (**Harahvati**). Riječ **bandaka** (u Katičića: **badaka**) Katičić prevodi s **podanik**, a riječ khshatrapava (u Katičića: **xšacapava**) sa **satrap**.

U staroperzijskomu tekstu na koji se Katičić poziva jasno piše **Harauvatum** i **Harauvatiya**, a on i jedno i drugo "prevodi" s **Harahvati**. Evo zašto mu je ta izkrivba potrebna. U članku **Etnogeneza hrvatskoga naroda** on piše: "Od staroga pak perzijskog imena zemlje **Harahvatiš**, bar koliko danas razabiremo, hrvatsko ime nikako ne potječe. Tu klinasto pismo **zapravo bilježi** (iztaknuo M.M.) glasovni lik **Harahvatiš**, i to je ime posve prozirno. U indoiranском ono znači 'ona koja se razlijeva u bare'. To je ime rijeke. Tako se to ime javlja u Avesti kao sveta rijeka **Harax-**

*Piše:**Tomislav HERES*

vaiti i u Indiji kao **Sarasvati**, također sveta rijeka. Po nekoj rijeci **Harahvatiš** prozvala se ona zemlja i satrapija, a ne po narodu koji živi u njoj. Naziv pak njezin stanovnika mora biti izведен iz imena te zemlje." (Radoslav Katičić, Na kroatiskim raskrižjima, Zagreb 1999., str. 12.).

U svomu članku na koji se Katičić osvrće iznio sam, da se avestiska riječ Haraxvaiti (staroperzijski: Harahvatiš, indoarijski Sarasvati) tumači u značenju: "vodoplovna", "bogata vodama, rijekama". Harahvatiš je dakle prvobitno ime zemlje, pa to obeztemeljuje Katičićevu gore citiranu tvrdnju.

Kapitel iz Biskupije kod Knina

Staroperzijska riječ **bandaka** znači kraljev zamjenik, podkralj, ban (u sanskrtu **banahov**: povlašteni podanik, rođak; u novoperzijskomu i u hindu/urdu jeziku **bandar**: vladar, usmjeritelj). Vladarski naslovi **khshayathiya** i **khshatrapava** (**xšayathiya** i **xšacapava**) nastali su od staroiransko-medijijske riječi khshaya(s) u značenju kralj (novoperzijski: šah), a ova od elamske riječi **shar**: vrhovni vladar, kralj. Od staroperzijskoga oblika **khshatrapava(n)** odnosno **xšacapava** (= zaštitnik države) nastala je grčka riječ **satrap** u značenju: punovlastni carski namjestnik u pokrajini. Vivana je dakle bio i ban u Perziji i kralj u Harauvatiyi (Harahvatišu). Marijan Rudež piše: "Harahvaitija, koju su Perzijanci u svome jeziku zvali Harauvatija,

tvorila je jednu od konfederativnih država Perzijske kraljevine" (Povijest međunarodnih odnosa L, Zagreb 1995., str. 11.).

Harauvati, stanovnici Harauvatije (Harahvatiša), izvorno je ime hrvatskoga naroda. To ne kažem ja, grijesni trovatelj čitatelja "lako uočljivom tendencijom". Davno prije mene užtvrdio je to američki znanstvenik židovskoga podrijetla dr. Ernest Herzfeld (umro u Švicarskoj 1948.). Njegovu su tvrdnju prihvatali i dalnjim dokazima podkrijepili Slovenac dr. Ljudmil Hauptmann i u najnovije doba albanski znanstvenik prof. dr. Musa Ahmeti, a od Hrvata dr. Milan Šufflay, Josip Horvat i isusovac dr. Stjepan Krizin Sakač. Da spomenem samo najpoznatije. Pozivom na njih ja i dalje kao povjestnik ostajem pri tomu, da je Harahvatiš ipak bila naša hrvatska pradomovina.

Razumljivo mi je, da to Katičić ne može prihvatići s obzirom na njegovo motrište o podrijetlu Hrvata. On o tomu piše: "Oni Hrvati po kojima se narod i danas zove tim imenom javljaju se u punom svjetlu povijesti tek u 9. st. i to na području nekadašnje rimske provincije Dalmacije i Liburnije... ranosrednjovjekovna hrvatska rodovska vlast u vrelima se naziva slavenskom, njezini pripadnici nose slavenska imena, njezin se jezik naziva slavenskim, u latinskim zapisima što su u najstarije doba potekli iz nje prepoznaju se slavenske riječi, nedvojbeno je i to da je u njoj vladao 'slavenski zakon i običaj', a prije pokrštavanja vjera joj je bila drevno slavensko poganstvo... (...) Hrvatski jezik nedvojbeno je slavenski. Pokušaji što se poduzimaju u novije doba da se pokaže kako je taj jezik zapravo iranski, neznačački su. (...) Godine 925. stojimo u jednom vrlo bitnom smislu na početku kulturnoga razvoja iz kojega je proizašao hrvatski narod kakav je danas" (Na kroatskim raskrižjima, str. 12., 16. i 50.).

Katičić dakle tvrdi, da smo oduvijek bili i ostali Slaveni. U punom svjetlu povijesti javili smo se tek u IX. st., ali od tada pa sve do godine 925. bijasmo slavenski nekulturni barbari. Ne osporavam Katičiću pravo, da tako misli, govori i piše. Nu znanstvene je i nelegitimno, što on drugima odriče pravo misliti, govoriti i pisati drugčije od njega.

Za mene Katičić kaže, da "nisam dorastao tomu pitanju", "argumentaciju

natežem u duhu lako uočljive tendencije", "iznosim besmislice". Godine 1984. beogradsko "Večernje novosti" obtužiše me za **pluralizam**, koji da je "omiljeni milje nacionalista, klerikalaca i antikomunista". Godine 1998. zbog jednog članka u "Hrvatskom slovu" o podrijetlu Hrvata napala me je beogradsko "Politika" obtužujući me za nacionalizam. Sada me Katičić obtužuje za trovanje čitatelja "lako uočljivom tendencijom", to jest - kako kaže u "Vijencu" - "revniteljstvom za podrijetlo Hrvata koje ih ne bi utapalo u slavenstvo" ("Vijenac", god. VII., br. 151., 16. prosinca 1999., str. 11.). U svemu tomu ima metode, kako bi kazao Hamletov nesudeni tast ulizica Polonije.

Na sve ovo bez ljutnje odmahujem rukom. Nu što reći o zahtjevu priznatoga znanstvenika i uglednoga akademika, da "Hrvatsko slovo" mora cenzurirati ("provjeriti ozbiljnost") članke svojih suradnika? (Mato Marčinko, **Harahvatiš je ipak bila naša hrvatska pradomovina**, "Hrvatsko slovo", god. VI., br. 251., Zagreb, 11. veljače 2000., str. 32.).

Za ime **Hrvat** Katičić veli, da je "očito neslavensko". Predpostavka o iranskom podrijetlu toga imena za njega je od svih drugih predpostavki "najmanje nevjerojatna". Nu bez ozbira na neslavensko podrijetlo hrvatskoga imena Hrvati su od početka Slaveni. Hrvati su narodom postali onda, "kad se na njegovu današnjem tlu konačno i nepovratno sljubilo biće onih što su svoju baštinu donijeli sa sjevera, iz prostora određenog slavenskom i baltičkom predajom, s baštinom domorodaca koje su zatekli u novoj, čarobnoj domovini između Podunavlja i Jadrana". "Tako se onda s punom ozbiljnošću može reći i to: Hrvati su kao onaj narod koji znamo postali u Hrvatskoj." Hrvati su, dakle, narodom postali tek nakon doselidbe u današnju domovinu.

Po Katičiću je i hrvatski jezik "nedovjedeno slavenski", a razvio se iz jezika "koji je na njegovo današnje područje oko 600. godine donesen sa sjevera." Svi su hrvatski govori "južnoslavenski" i "usko su srodnii sa slavenskim a osobito su bliski govorima muslimanskih Bošnjaka, Crnogoraca i Srba". U pismenosti i književnoj kulturi hrvatski se jezik oslonio "i na staroslavenski".

U svomu izlaganju održanu na Prvom kongresu hrvatskih povjesničara od 9. do 11. prosinca 1999. u Zagrebu Katičić je "oktroirao" (samovoljno nametnuo) pravila kako treba gledati na "Pitanje o podrijetlu Hrvata u hrvatskome intelektualnom diskurzu danas." On smatra razumljivim, da je pitanje o podrijetlu Hrvata "danас u hrvatskoj javnosti jako prisutno, mnogo prisutnije nego je u znanosti". To po

njegovu shvaćanju "proizlazi odатle što se želi pojačano legitimirati hrvatska država i njezina vlast". To više, što se "baš isticanjem podrijetla, slavenskoga, s raznih strana prigušivala hrvatska nacionalna i državotvorna svijest". Nu, "mit o podrijetlu više nikoga ne može legitimirati". Revniteljstvo za podrijetlo Hrvata "koje ih ne bi utapalo u slavenstvu štetno je i Hrvatima na uštrbi". "Nema dvojbe da je hrvatski narod, otkako se u nekada rimskoj Dalmaciji pojavio u punom svjetlu povijesti, narod slavenski, i po jeziku, i po pravnom uređenju iliti po redu i sudu, kako se to izriče na praslavensku, pa po vjerskoj slici svijeta, po obredima i običajima, te po usmenoj predaji tekstova koji sveto izriču i uboličuju. Sve je to Hrvatima iz praslavenske predaje, pa kako onda ne zaključiti da je to narod po podrijetlu slavenski? Ali isto tako nema dvojbe daje očuvaо, u prvom redu u svojem imenu, tragove neslavenskoga tradicijskog sloja koji vode u kopnena eurazijska prostranstva sjevernoga crnomorskog zaleđa, a

iz vremena i s područja na kojem se sve to steklo, gdje je i kada u uzajamnom prožimanju leglo u temelje narodnoj povijesti. A to je u nekada rimskoj Dalmaciji i južnoj Panoniji oko Drave i Save, pa sve do Dunava.

Odatle, iz 7. i 8. stoljeća, potječe hrvatski narod... Sve pak čime se može pridonijeti njegovu potvrđivanju i snaženju treba učiniti tu i sada. Ne treba se pri tome pozivati ni na kakvo podrijetlo, a najmanje izmišljeno" ("Vijenac", god. VII., br. 151., 16. prosinca 1999., str. 11.).

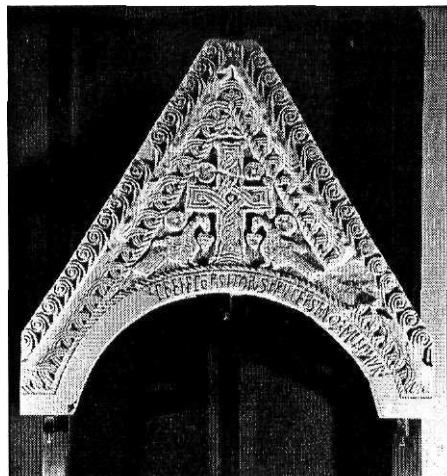
Najprije ćemo iztaknuti nedosljednosti i protuslovnosti u ovu Katičićevu oktroiranu naputku. U svojoj razpravi Etnogeneza hrvatskoga naroda on predpostavku o iranskemu podrijetlu imena Hrvat smatra "najmanje nevjerojatnom". U njegovu naputku ovo upitno "najmanje nevjerojatno" postaje neupitno "nema dvojbe". Naime, veli on, nema dvojbe, da su se travovi neslavenskoga tradicijskoga sloja sačuvali ne samo u hrvatskom imenu, nego i u jeziku, pravnom uređenju, vjeri, obredima, običajima i ustmenoj predaji. A ti travovi vode ne samo u cmomorsko zaleđe i Kavkaz, nego i dalje prema Aziji ("za sada" još nepouzdani). Nu iako je sve to tako, hrvatski je narod po podrijetlu ipak "slavenski". A da bi se prikriло kako u njegovu podrijetlu ima i neslavenskih sastojaka, ne treba se "pozivati ni na kakvo podrijetlo".

Slavenstvo Hrvata Katičić nastoji dokazati u svojoj temeljnoj knjizi **LITTERARUM STUDIA** (Matica hrvatska, Zagreb 1988.). I što on to u toj knjigi kaže?

Utemeljitelji slavenskoga starinoznanstva, veli Katičić, "mislili su da bi neki narodi koje Herodat spominje u sjevernom zaleđu Crnoga mora, a osobito njegovi Skiti ratari, mogli biti Slaveni, koji bi se tada prvi put spominjali" (str. 129.-130.). Nu, priznaje on sam, "potvrde za to nisu se našle ni do danas" (str. 130.).

Katičiću se ipak "čini", da pouzdane vijesti o Slavenima ima Plinije u svojemu Prirodopisu. To slabašno "čini" trebao bi potvrditi i Tacit, kojemu su "poznati Venedi kao narod istočno od Sueba". Međutim Tacit se ne može odlučiti jesu li Venedi "još Germani, dakle ratari, ili su već Sarmati, ato će reći iranski stočarski nomadi" (str. 130.). Tako se slabašno svjetlo onoga "čini" ugasio.

Ime Slaveni, "kako se čini, ipak se prvi put za sigurno susreće u Pseudo-Cezarija, kojega se djelo pripisuje sredini 6. stoljeća" (str. 130.). Katičiću se, dakle, i ovo samo "čini", da je "sigurno". A po logici ono, što se "čini", ne može biti "sigurno". K tomu Got Jordan Pseudo-Cezarijeve Slavene naziva "trima imenima: Veneti (**Venethi**),

Zabat s imenom kneza Mutimira iz Uzdolja kod Knina

možda i na sjeverne padine Kavkaza. Dalje prema Aziji za sada ne vode pouzdani travovi. No ako se utvrde, znanost će im, dakako, pokloniti punu pozornost. I stalno valja izgledati za njima. Ali i ti što se ne mogu zanemariti dovoljni su da se ne uzmognemo primiriti samo pri tvrdnji o slavenskome podrijetlu Hrvata. U njihovo je pak kulturi, kako materijalnoj tako i duhovnoj, pa i u fizičkom tipu, toliko prepoznatljivih elemenata naslijedenih od domorodačkoga stanovništva zemalja koje su danas hrvatske, a potječe iz vremena kada to još nisu bile, da se ni taj elemenat autohtonosti ne može opravdano isključiti iz valjana odgovaranja na pitanje o podrijetlu Hrvata... Kada se pak tako razmišlja o tome, pokazuje se da Hrvati, ovi koji i mi jesmo, ne potječu i ne mogu potjecati nego

Anti (ANTES) i Slaveni (**Sclaveni**) (str. 131.). Opet zbrka.

Slavenska indoeuropska tradicija "najbližaje baltičkoj, ali pokazuje i tragove bližega odnosa s germanskim, keltskom i čak s italskom" (str. 131.). Na drugoj strani pak "osobito je bliska veza slavenskog indoeuropskog s iranskim" (str. 132.). Svi putovi vode u - Iran.

"Slavenskih jezičnih spomenika nema iz vremena prije druge polovice 9. stoljeća. Za stanje doba ostaju isključivo rekonstrukcije i neizravna predaja. Najviše tu obećava proučavanje mjesnih imena. No uspješno iskorušivanje njegovih rezultata bitno je otežano arhajskim karakterom slavenskoga i njegov u pojedinostima još nerazjašnjen blizak odnos s baltičkim. I odnos prema tračkomu i dāčkomu ostaje velika nepoznanica ... srodnost tračko-dāčkoga s balto-slavenskim pokazuje se i u drugome tako zapanjujući uskom da se iz nekih dodatnih podudarnosti ne mogu izvlačiti dalekosežni zaključci." (str. 132.). Kako se na temelju "isključivo rekonstrukcija i neizravnih predaja", ako je sve "bitno otežano" i "nerazjašnjeno", može sigurno tvrditi, da su u starini Slaveni kao poseban narod uobće obstojali?

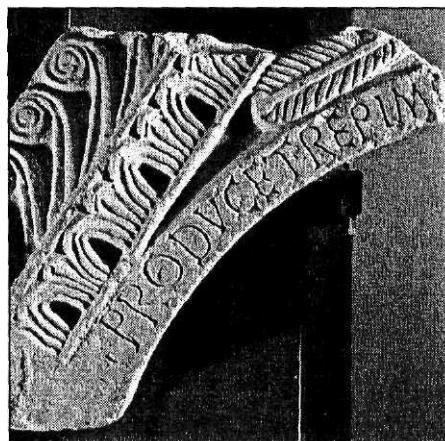
S kulturom zvonastih nekropola s "priličnom se vjerojatnosti" mogu povezati "najstariji već jasno izdvojeni slavenski Indoeuropljani". Time, ograjuće se Katičić, "nije rečeno da je čitava kultura zvonastih grobova bila nošena isključivo i jedino od Slavena" (str. 133.). Na području kulture zvonastih grobova počeo se oblikovati novi tip materijalne kulture, takozvana pševorska kultura, koji je obuhvaćao područje "na kojem valja tražiti narod koji stari pisci zovu **Venedi**". Pševorska kultura "uključuje se u kontinuitet slavenskih oblika materijalne kulture", pa stoga "treba predpostaviti da su nositelji i toga kulturnog obrasca bili Slaveni". Ali za nevolju taj kulturni obrazac "nije bio isključivo slavenski", jer su mu nositelji također bili "istočni Germani - osobito Vandali, a vjerojatno i Goti" (str. 134.). Sve u svemu, od prilične vjerojatnosti ostala je **nikakva** vjerojatnost.

Zarubinačka kultura također se po Katičiću "uklapa u slavenski kontinuitet". Pševorska kultura Slavene je "usko povezivala s Germanima", a zarubinačka "s Baltima". Nova černjahovska kultura, koja se razvila "uz jako sudjelovanje" iranskih Skita i Sarmata i na istom području "su postojala sa starijom sarmatskom", zahvatila je i nositelje zarubinačke i pševorske kulture. I černjahovska je kultura "čvrsto ugrađena u kontinuitet slavenskih oblika materijalne kulture", a ipak "nema dvojbe

da su joj nositelji najvećim dijelom bili Iranci" (str. 134.-135.). Opet Iranci, nigdje Slavena.

"Postanak i oblikovanje slavenskih Indoeuropljana pokazuje se kao razgranat i slojevit razvoj, u kojem su dijelovi **slavenske etnije u nastajanju** (iztaknuo M.M.) uvelike dijelili oblike svojega življenja i materijalne kulture s germanskim, baltičkim ili iranskim susjedima" (str. 137.). Nekadašnji "jasno izdvojeni slavenski Indoeuropljani" sada su nazadovali u nekakvu maglovitu "slavensku etniju o nastajanju", koja još k tomu "uvelike dijeli" oblike svojega življenja i materijalne kulture s Germanima, Baltima ili Irancima.

Katičić pokušava naći pradomovinu Slavena, iako nije dokazao, da su Slaveni uobće obstojali kao "jasno izdvojena etnija". Prihvatljiva mu je stara teorija o "slavenskoj pradomovini" na Dunavu, iako "novi rezultati arheoloških istraživanja nisu donijeli potvrdu za nju" (str. 137.).

Uломak zabata s imenom kneza Trpimira iz Rizinica kod Solina

Uzpostavivši na ovaj način virtualne (nestvarne, izmišljene) Slavene odnosno Praslavene, Katičić na isti način uzpostavlja i virtualni "jedinstveni praslavenski jezik" s kojim "u 7. stoljeću još treba računati (str. 171.). Kako smo već na početku ovoga poglavlja rekli, danas se smatra da nije obstojao jedinstveni indoeuropski jezik. Prema tomu nije mogao obstojati ni jedinstveni praslavenski jezik, s kojim bi se čak u VII. st. trebalo računati. Iz toga pak proizlazi, da su Hrvati od svoga iskona govorili hrvatskim jezikom, a ne praslavenskim odnosno slavenskim.

U svomu članku **Jezik i pismo Hrvatah (Hrvatska, 1. 1. 1871.)** Ante Starčević piše:

Ako se opitamo o hrvatskom jeziku, dobivamo odgovor da je on jezik najprijetniji.

Za stalno, isti ljudi koji su za stanovitu stvar izumili i primili jednu reč, nisu išli izmišljavati ni primati za onu stvar više rečih. U hrvatskom jeziku, za najobičnije stvari, ima više rečih.

U tomu pojavljenju ima se očit dokaz, da svaka ona reč nekada služila samo jednomu, tko zna kakvu narodu. Končno se onih narodih, za neobične stvari i više pojme uhvatila obsežna hrvatština, one pervobitne reci ostadoše u životu dotičnih pučanstvah, a ostala, viša sgrada jezika postade skupna svoj smesi pučanstvah, svemu narodu hrvatskomu. (...)

Hrvatski jezik ne samo da se je rimštinu uzprotivio, nego on ju je u Hrvatskoj pohervatio.

U IX. i X. veku zauzimahu Hrvati sporedne obale Apulie. Oni tamo i gospodovahu nekoje vreme. Njih se je, po svoj prilici, tamo i nastanilo. Po smerti Jurja Kastriotiće preselilo se je iz Albanie Hrvatah u one kraje. Ove hrvatske naselbine biahu kao kaplje u moru talianštine. Pak i tamo, nakon toliko vekovah, još potiče traga hrvatštini po onih stranah.

Mletčani napučiše Zadar čistimi Taliani. U Dalmaciju se nastanilo premnogo Talianah. I svi se oni Taliani pohervatiše; premnoga imena hrvatskih pisaca iz Dalamacie pokazuju da oni pisci biahu talianski pohervatjenici.

Sto radi Austria kroz vekove za zaterti hrvatštinu švabštinom; što radi medju Sočom i Bojanom u primorju od kako je taj kraj dobila i osvedočila se da je on nada sve protivan švabštini?!

Za izkoreniti hrvatštinu bilo švabštinom, bilo talianskom, Austria je uvela u sve javne posle, i derži u njih nemacki ili talianski jezik, u sva ovećja mesta uvela je i u njih derži švabske ili talianske škole, u sve gradiće naterpala je i u njih derži švabske ili talianske klateže.

Pa je li Austria pošvabčila ili potalicanila koje selo hrvatsko? Ni da bi jedno. Nego što je postignula? To da je odgojila, da goji i da derži izmet Hrvatah, Slavoserbe. A što će joj oni? Oni opojeni švabštinom ili talianskom, po naputku i pomoću Austrie ubijaju sve što se u Hrvatskoj ili po Hrvatsku dobra, plemenita, koristna, pametna pojavi; zavadaju se i razjaruju narod hrvatski proti samu sebi; te ovaj narod pred svetom ruže i tuđincem izdavaju. (...)

(nastavit će se) •

KOMUNISTI IZ HRVATSKE I HRVATSKA DRŽAVA (X.)

SSSR NIJE BIO SPREMAN PRIZNATI HRVATSKU 1941.

Nije razloga, koji tvrdnju o sovjetskoj pripravnosti na priznanje NDH čine neuvjerljivom. Prvo, nije jasno, zašto bi sovjetska diplomacija već u travnju negodovala zbog njemačkog napada na Jugoslaviju, ako je kanila priznati NDH i zašto bi SSSR nudio priznanje, ako ga Hrvatska od Moskve nije zatražila, kao što ga je zatražila od niza drugih europskih država. Drugo, zašto bi se izabroa kanal preko berlinskog poslanstva, a ne izravno obraćanje Zagrebu (ili uz možebitno njemačko posredovanje), kad je hrvatsko poslanstvo u Berlinu tek počelo djelovati, a Njemačka i SSSR još uvijek su nominalni saveznici? Treće, ako je točno (a čini se dajest) daje Staljin spremao napad na Njemačku, onda je nelogično da bi nezatraženim priznavanjem Hrvatske oslabio jedinstvo jugoslavenskih komunista, a time i svoje uporište na Jugoistoku. Četvrti, ako je SSSR htio priznati NDH, zašto bi ta odluka bila prešućivana i zašto bi se ostavljala za daljnje pregovore, a nije prešućivana, primjerice, sovjetska odluka o priznanju Mandžukuo ili Slovačke, ili, pak, odluka da se KP Makedonije pripoji KP Bugarske?

Tko previše dokazuje, ništa ne dokazuje

Peto, posve je nelogično da bi Fertilio prešutio Novikovljevu izjavu, i to još zbog "protukomunističkog raspoloženja" u hrvatskoj vladi, kad je u to vrijeme SSSR njemački saveznik. Šesto, nije logično da bi Sovjeti tako krupnu stvar prepustili "mladom i pomalo plahom" novinskom izaslaniku, a ne šefu misije, i to još tako da hrvatskoga kolegu slučajno sretne na nekoj novinskoj konferenciji. Sedmo, nije logično da bi sve ostavili samo Fertiliju na volju, hoće li on proslijediti ponudu ili ne.

Piše:

Tomislav JONJIĆ

Osmo, nije logično da bi Pavelić glatko odbio tobožnju sovjetsku ponudu baš u vrijeme dok se pregovaralo o sadržaju kasnijih Rimskih ugovora, a da se o tome (tj. o priznanju i možebitnom uspostavljanju diplomatskih odnosa s Moskvom) bar ne posavjetuje s Nijemcima, koji su nominalni saveznici Moskve.

Andrija Hebrang

Deveto, protjerivanje jugoslavenskog poslanika Gavrilovića, o čemu je ovaj obavešten uvečer, 8. svibnja, nije jedino protjerivanje stranih diplomata iz Moskve, da bi se na tom temelju mogli graditi kakvi zaključci. Osim Gavrilovića, protjerani su i belgijski i norveški diplomati. To se dogodilo - vjerojatno - na njemački zahtjev, a Sovjeti su svoj korak kasnije nazivali ne prekidom, nego "suspenzijom diplomatskih odnosa". Osim formalno-pravnih razloga, kojima je motiviran njemački zahtjev, protiv Gavrilovića je govorilo i to, što je on bio poznat kao britanski pouzdanik.² Otkazivanje gostoprимstva Gavriloviću bilo je, kako oprezno is-

tiče Kljaković, "blizu priznanju nastalog stanja u Jugoslaviji",³ ali ipak nije bilo priznanje tog stanja. Čubrilović (1946!) drži kako je taj korak Moskve bio uvjetovan "taktičkim razlozima".⁴ Deseto, nije posve jasno zbog čega bi Moskva i u proljeće 1941., a i kasnije, tako tajila da se razmatrala mogućnost priznanje NDH, a nije tajila, primjerice, da je vodstvo Kominterne na proširenoj sjednici Sekretarijata Izvršnoga komiteta Kominteme, održanoj 22. lipnja 1941. pokazalo razumijevanje za korak sekretara PK KPJ za Makedoniju, Metodija Šatorova Šarla, da se makedonska partijska organizacija pripoji bugarskoj komunističkoj partiji. Objelodanjanje te činjenice nije bilo ništa manje opasno od objelodanjanja razmišljanja o priznanju NDH, da je to razmišljanje doista postojalo.

Tomasevich drži, kako je postupak SSSR-a prema jugoslavenskoj izbjegličkoj vlasti uvjetovan Staljinovom željom da se kod Hitlera ne izaziva nepotrebno nepovjerenje.⁵ Američki veleposlanik u Moskvi, Steinhart, izvjestio je 18. svibnja 1941. državnog tajnika kako mu je jugoslavenski poslanik (Gavrilović!) jučer kazao da su mu sovjetske vlasti, u razdoblju od potpisivanja sovjetsko-jugoslavenskog pakta do kaptulacije jugoslavenske vojske, obećavale pomoći u streljivu i zrakoplovima, ali nisu ništa djelatno poduzele kako bi ostvarile svoja obećanja. Jugoslavenski poslanik drži kako je to posljedica brzog sloma jugoslavenske vojske. Istodobno izražava uvjerenje kako su "povlačenje priznanja" (*withdrawal of recognitiori*) jugoslavenskog poslanstva Nijemci zatražili od sovjetskog veleposlanika u Berlinu, prije nego što se ovaj vratio u SSSR. Slični su koraci poduzeti prema norveškom i belgijskom poslanstvu kako bi se izbjegao dojam da su njere uperene isključivo protiv Jugoslavije. Gavrilović je potvrdio

¹ Pavelić je, doduše, već 16. travnja najavio da će Benzon biti poslanik u Berlinu, pa je ovaj u tom svojstvu bio naznačan Kascheovo predaji vjerodajnjica. U Berlin je Benzon stigao početkom svibnja. S Ribbentropom se susreo 3. svibnja, a Hitleru je vjerodajnice predao 8. svibnja.

² Nijemcima je najkasnije u srpnju 1940. bilo prilično jasno kako je Gavrilović previše blizak Britaniji. (Usp. N. Milovanović, *Pukotine kraljevstva*, sv. I., 44.)

³ Vojmir Kljaković, *Jugoslavensko-bntanski odnosi i Kominterna 1941-1943*, CSP, god. IX, br. 2 (24), Zagreb, 1975., 5. Usp. isti, *Jugoslavenska vlast u emigraciji..., n. d.*, 102.

⁴ B. Čubrilović, n. d., 39

⁵ I. Tomasevich, n. d., 85b.

kako osim usmene obavijesti, koju mu je priopćio Visinski, nije primio nikakvu sovjetsku notu.¹

Taktika jugoslavenskih komunista ilustrira stav Moskve

Postoji i drugi, makar posredan dokaz, da je Staljin nizom diplomatskih koraka početkom svibnja htio umiriti Njemačku (ali ne na način da joj prizna dominantnu ulogu): osim protjerivanja belgijskih, norveških, grčkih i jugoslavenskih diplomata, on je demonstrativno priznao pronjemačku Aljevu vladu u Iraku. Njemački je veleposlanik Schulenburg držao kako su ovi koraci Moskve upravljeni "na ublaženje zategnutosti" između SSSR-a i Trećeg Reicha."

Da Staljin nije prestao gledati na Jugoslaviju kao na jedinstvenu zemlju, ne govori samo podatak o nastavku odnosa s jugoslavenskom izbjegličkom vladom, nego i ponašanje generalnoga sekretara KPJ, Josipa Broza. On je u svibnju 1941. iz Zagreba preselio u Beograd. Taj je korak, objašnjava V. Velebit, bio motiviran političkom potrebom: Tito je u Beograd otiašao "jer je to bio glavni grad zemlje koja se, kako je odlučeno, morala održati", pa je kao generalni sekretar morao tu volju KPJ demonstrirati odlaskom u Beograd.³ S druge strane, on je nesumnjivo bio svjestan kako je Činjenica proglašenja NDH kod većine Hrvata doživljena sa zadovoljstvom, pa je objektivno sužen prostor za komunističku propagandu. Nasuprot Hrvatskoj, Srbija je bila okupirana i ponižena, pa se tamo moglo očekivati nezadovoljstvo i pobuna.

Da nije uvjerljiva povremeno isticana tvrdnja kako je u vodstvu KPH u proljeće 1941. prevladala struja koja je bila za hrvatsku državnu neovisnost, dobro pokazuje i činjenica da u to vrijeme u vodstvu KPH nijedno od ključnih mjeseta nisu zauzimali Hrvati: sekretar je bio Srbin Rade Končar, instruktor CK KPJ kod KPH Crnogorac Vladimir Popović, dok je sekretar Pokrajinskoga komiteta KPJ za BiH

bio banatski Srbin Isa Jovanović, a instruktor CK KPJ kod PK BiH Crnogorac Svetozar Vukmanović-Tempo. Ta ja garnitura ostala na vlasti u komunističkoj stranci sve do početka njemačko-sovjetskog rata, kad pitanje možebitnoga sovjetskog priznanja NDH više nije ni teoretski dolazilo u obzir.⁴

Bilo bi krajnje neobično da Moskva, koja je na primjeru Slovačke i Hrvatske mogla vidjeti kako se Njemačka koristi

Josip Broz Tito

nezadovoljstvom potlačenih naroda u višenacionalnim državama, u vrijeme kad je rat već postao svjetskim i kad je bilo uglavnom jasno da slijedi sovjetsko-njemački sukob, odjednom pozdravi razbijanje Jugoslavije kao *modus operandi*, koji je lako mogao predstavljati ključni recept za razbijanje višenacionalne sovjetske države. Ako je prije početka rata priznala neovisnu Slovačku, teško je vjerovati da bi SSSR u početku rata priznao neovisnu Hrvatsku, tim prije što je upravo pripremao rat s Njemačkom. Malo je vjerojatno i to, da bi hrvatske vlasti odibile sovjetsku pripravnost na priznanje, jer za to nije bilo vidljiva razloga. Najvjerojatnije je, da do razgovora u tom pravcu

uopće nije došlo, što potvrđuje i činjenica da vlasti NDH nisu na slobodu pustile komunističke pravake, koje je svojedobno uhitila još Banovina Hrvatska.

Hrvatske vlasti nisu progone komuniste

Iako su interimirani komunisti ostali u internaciji, novi se hrvatski režim prema njima odnosio relativno tolerantno.

"Znanstvenost" komunističke historiografije dobro ilustrira tvrdnja, prema kojoj je "broj uhapšenih i ubijenih komunista u toku travnja, svibnja i prve polovice lipnja 1941, iznosio (...) na području NDH nekoliko stotina".⁵ Naizgled zastrašujući podatak točan je samo ako se previdi miješanje i izjednačavanje ubijenih i uhićenih (zapravo interniranih). Do početka srpnja je, međutim, osuđeno na smrt i smaknuto svega nekoliko komunista, i to nakon njihovih demonstrativnih, javnih protudržavnih akcija. Pod "uhićenim" komunistima valja zapravo podrazumijevati internirane pripadnike KPJ i komunističke simpatizere, koje je u najvećoj mjeri internirala vlast Banovine Hrvatske, a koji su u doba travanjskog rata zbog različitih razloga otklonili napuštanje odnosno bijeg iz zatvora. Do druge polovice lipnja ustaški režim nije poduzimao nikakve posebne mjere protiv komunista, iako se na njihovu djelatnost gledalo s oprezom. Zagrebački povjerenik za javni red i sigurnost, Božidar Cerovski, pustio je 10. svibnjana slobodu tridesetak komunista interniranih u zatvoru na Savskoj cesti, nazvavši ih hrvatskim sveučilištarcima i pozavavši ih da ne ometaju izgradnju države.

S obzirom na antikomunističku orientaciju, koja je posredno, ali snažno obilježavala ustaštvoto, zahvaljujući tomu što se najveći broj ustaških pristaša novčio iz redova HSS-a i iz redova katalički angažirane sveučilišne i radničke mladeži, odnos prema komunistima u prvom je razdoblju postojanja države bio neuobičajeno tolerantan. U drugoj

1. Omrčanin, *Angloamerican Croatian Rapprochement*, 348.

2. W. L. Shirer, n. dj., (3), 299.

3. V. Vurušić, *Razgovor s Vladimirom Velebitom*, n. dj., 101. Prema većini izvora, Tito je u Beograd otiašao 8. svibnja 1941.

4. U užoj Hrvatskoj su kasnije iz političkih razloga, radi pridobivanja hrvatskog pučanstva, postavljeni pouzdani komunistički kadrovi hrvatskog podrijetla (Hebrang, Bakarić i dr.). U BiH su, pak, i dalje izrazitu prevlast imali Srbi. Tako je, primjerice, 23. siječnja 1942. ustrojen Operativni štab za Istočnu Bosnu. Činili su ga: Slobodan Princip, Cvjetin Mijatović, Pero Kosorić, Stevo Eleta i Obrad Cićmil. (ZNOR, H/2, dok. 153, s. 311b.)

5. Takonpr. Pero Morača, *Jugoslavija 1941*, Beograd, 1971. F. Jelić-Butić, *Ustaše i NDH*, 226. S. Goldstein navodi kako je bivši kotarski načelnik u Glini, Milić, inače Srbin po narodnosti, dao već 16. travnja uhititi "neke najistaknutije komuniste" i još oko 150 videnijih Srba, od kojih se vrlo mali broj vratio iz logora u Koprivnici. (Milan Bekić i dr., *Okrug Karlovac 1941*, n. dj., 36-37.)

6. Usp. Ivan Božićević, *Zbornik I.*, Zagreb 1941-45, 83.

polovici travnja nekoliko je komunista uhićeno, odnosno internirano, ali ne zbog same pripadnosti komunističkoj stranci, nego zbog podataka o njihovoј protudržavnoј djelatnosti, pa se u ustaškim dokumentima oni nazivaju Srbima i Jugoslavenima.¹ Osobe uhićene tijekom travnja, svibnja i prve polovice lipnja uhićene su u najvećoj mjeri pod optužbom ili sumnjom da je riječ o četnicima. Ondobne vijesti iz hrvatskoga tiska o tome ne ostavljaju nikakve dvojbe.² Komunistička je djelatnost u državnopravnom pogledu bila jugoslavenska, pa se i u komunističkim proglašima iz razdoblja prije nemačkog napada na SSSR dosljedno poziva na obnovu Jugoslavije. Razumljivo je, da je to u ratno doba moralno izazvati negodovanje, odnosno reakciju hrvatskog redarstva. Tek nakon 22. lipnja prema komunistima započinje oštriji kurs.

Za odnos prema komunistima u prvim tjednima NDH, više je nego ilustrativan prikaz jednoga komunista, koji je uhićen sredinom svibnja, te nakon nekoliko dana provedenih u zatvoru u zagrebačkoj Petrinjskoj ulici, interniran u dvorcu Kerestinec. Prema nekim podatcima, početkom svibnja 1941. tamo je bilo internirano oko 300 nepočudnih osoba, uglavnom komunista i Zidova, te nešto Srba.³ Zvonimir Komarica prijavljuje kako su tamo internirci bili smješteni u sobe, koje stražari nisu posebno nadzirali. Nisu morali raditi, a uživali su kvalitetnu hranu, te su tijekom internacije bez posebne diskrecije i bez upletanja uprave održavali političku nastavu, studirali marksizam-lenjinizam, povijest boljševizma, političku ekonomiju, ruski i njemački jezik. Imali su pravo na dvije duge šetnje svaki dan, neograničeno primanje paketa, pošte, novina i knjiga. Uživali su zdravstvenu zaštitu s pravom odlaska u Samobor i Zagreb. Kućni red je zajednički utvrdila logorska uprava s predstvincima interniranih komunista. Posjetitelji su mogli dola-

ziti i bez posebnih propusnica, a nedjeljom su posjeti bili neograničeni kako po trajanju, tako i po broju posjetitelja. Posjetitelje su internirci (kako komunisti, tako i židovski odvjetnici) mogli pratiti i izvan logorskoga kruga. Uprava je čak udovoljavala zahtjevima komunista, da se iz njihovih soba isele oni, koji nisu bili komunisti. Prvo prebrojavanje i popisivanje interniraca uslijedilo je tek nakon mjesec i pol, 9. srpnja 1941.⁴ Inače je kerestinečka uprava bila vrlo susretljiva prema začenicima, pa im je izlazila ususret, kako

Krleža i Bakarić u vrhu komunističke vlasti u Hrvatskoj

u pogledu odlazaka liječniku ili zubaru, tako i u pogledu poljskih radova, čišćenja, športa i posjeta.⁴

Jedan od bliskih Titovih suradnika, V. Velebit, svjedoči o tolerantnu odnosu ne samo banovinskih, nego i vlasti NDH prema komunistima. Govoreći o komunistima koje je NDH naslijedila od Banovine Hrvatske, te ih internirala u Kerestincu, Velebit kaže:

"Prvih dana travnja, nakon napada na Jugoslaviju, u Zagrebu je vladao pravi

kaos, čak i nekoliko dana nakon proglašenja NDH. Tada je bila prilika da se svi mimo isetaju iz Kerestinca. Događalo se da zatvorenici izdižu iz zatvora, odu kući u Zagreb, a onda se vrate. Neshvatljivo. Znam jednog zatvorenika koji se u zatvor vratio kasno navečer, a čuvari mu nisu htjeli otvoriti vrata. Rekli su mu da dođe ujutro."⁵ Istaknuti komunistički dužnosnik, dr. Pavle Gregorić, također potvrđuje neobično liberalan režim u zatvoru. Zahvaljujući takvomu ponašanju stražara i zatvorske uprave, dr. Mladen Ivecović je "neprimijećen izšao iz sobe i napustio policiju". Sam Gregorić je pušten još prije uspostave NDH, a niz istaknutih komunista (Z. Tkalač, M. Zovko, dr. A. Ramljak, dr. M. Tomićić i dr.) pušten je iz zatvora 13. travnja 1941.⁶ Hebrang, u jednom izvješču Titu, priznao kako se istaknuti komunisti nisu odazivali pozivu CK da se sklone u ilegalnost (što je nesumnjivo posljedica nepostojanja progona, op. T. J.), a oni koji su bili pritvoreni, na mnogim su mjestima mogli pobjeći, a to nisu učinili.⁷

Predratni skojevski aktivist Josip Kotnik, tvrdi kako su do napada na SSSR ustaše prema komunistima i skojevcima pokazivali toleranciju. Gregorić ne može ne priznati kako su se istaknuti komunisti (pa i politički sekretar, Srbin Rade Končar) u prvo vrijeme ustaške vlasti "dosta slobodno" kretali po Zagrebu, a blag odnos prema komunistima bio je primjetan i "u dobrom dijelu Hrvatske".⁸ Kotarski predstojnik u Sisku pozvao je Vladu Janjiću Capu i niz drugih poznatih komunista, zaprijetio im je uhićenjem samo ako budu djelovali protiv države, te ih je pustio kući. U Kusonjama kod Pakracu kotarski je predstojnik Petar Pinčić bez rasprave ostavio na miru Manu Trbojevića, kod kojega je pronađena komunistička literatura. Garešnički komunist Andrija Lustig kretao se također posve slobodno.

(nastavit će se) O

¹ Usp. Z. Komarica, *Kerestinečka kronika*. Prilog 5., s. 261-262.

² Očito smećuti s uma stope, pozivajući se na Moraču, pisala nekoliko godina ranije, F. Jelić-Butić navodi 1986. niz primjera, iz kojih se vidi kako su uhićenici isključivo četnici, te spominje izvješće s kraja svibnja, da se u logoru Danica kod Koprivnice nalazi "zatvoreno preko 1000 četnika iz raznih krajeva Hrvatske". (F. Jelić-Butić, Četnici..., 29.)

³ Oni se u jugoslavenskoj pamfletističkoj nazivaju uhićenicima, iako internacija nije isto i tamnica. (Usp. A. Vojinović, *Ante Pavelić*, 113.)

⁴ Zvonimir Komarica, *Kerestinečka kronika*, Globus, Zagreb, 1989., passim. Usp. Komarica: Brisanjem imena Adžije i Cesara IDS pokazuje svoje pravo lice, *Vjesnik*, br. 18272/LIX., Zagreb, 10. rujna 1998., s. 7. Prema nekim podatcima, u Kerestincu početom srpnja bilo 111 interniranih komunista. Podatci o tome nisu jedinstveni. (Usp. I. Jelić, *Tragedija u Kerestincu*, passim.)

⁵ Velebit ističe kako su se uhićenici tako ponašali zbog "glupe partijske odluke da nema pojedinačnog nego samo kolektivnog bijega". (V. Vurušić, *Razgovor s Vladimirom Velebitom*, n. dj., 100.)

⁶ P. Gregorić, *Narodnooslobodilačka borba u Zapadnoj Slavoniji...*, 13., 17.

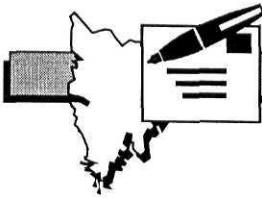
⁷ Zvonko Ivanković-Vonta, Hebrang. Izd. Asocijacija naučnih unija Jugoslavije, Zagreb, 1988., 134.

⁸ Josip Kotnik, *Svi umiru jednako*, Globus, Zagreb, 1990., 7.

⁹ Gregorić to, dakako, jednostrano tumači time što ustaše navodno u najvećem dijelu Hrvatske nisu imale pristaša. (Usp. P. Gregorić, n. dj., 37., 70.)

¹⁰ P. Gregorić, n. dj., 38.

¹¹ Isto, 38.

PISMA IZ ISTRE

A tići kantaju... kantaju...

Niki umor osjećan u sebi. I nemir slatkasto-gorki, kako cvit ud mendule. I vajk tako, kad je proljeće na pragu. Kako da se život silovito, nezaustavlivo budi, a meni se još spi. A tići kantaju... kantaju... Ne čekaju da se ja iz svoje zimske letargije zbudim. Miriše proljeće...na proljeće! Kad san bija mali, bin tako, lega u frišku, prohladnu travu. Udisa mirise oko sebe. Zapravči i sluša kako zuje pčele, muhe, bumbari. Po cviću zlatno - žuten lete. E, da mi je viditi uni veliki zeleno - žuti grm u vrtu moga dida! Prokleta škola, kako je mrzin u proljeće!

A poli dida i babe bin doša tamo početkon žetvenjaka, kad su još tići mlade u gnijzdu hranili, a prve murve po prašnen putu padale. Smekša nikako to proljeće čovika pak žestinu zamijeni milina. I sklon si više osjećati, nego misliti. Pak sve i svakega voliš i žališ. 1 samega sebe.

E, sad bin moga! Kad san za vajk ropskega rada oslobođen. Mirovina! Kako to gordo (a ne samo gorko) zvuči! Sve s vragom poslati! Ruksak na se, pak po bilen svitu! Kako šegrt Hlapić! Dokle još moren. Dokle mi je još lagje živiti, nego umriti. Jer...dojtice jenegadanjenoproljeće kad će biti i preveć umoran. Sve žubori, sve teče i nikad u istoj rijeki noge ne moreš oprati. Čaje bilo, tega više ni!

A, da škužajte! Nišan ja tu radi poezije i patetike, nego politike i polemike. Ča san zapravo stija reći? A, da! U ten našen idiličnen djetinjstvu smo živili užad nika "željezne zavjese". Su nas svit... "slobodnni svit", Europa, Zapad, izopćili jer smo na vlasti imali komuniste. Pak smo hi s vlasti skinuli, narodu ugodili, ma ne i Zapadu. Da smo nacionalisti, su rekli, da nas neće primiti dok su nan na vlasti Tuđman i HDZ. Pak smo na vlast jopet doveli bivše komuniste. I jopet Europi po volji nismo! Da će nas forši primiti, tamo, za jeno 10 - 15 lit. Kad... kad... Znate kad?

Kad sve branitelje hrvačke u Haag posaljemo, sve Srbe nazad primimo, mirovine i radna mista njih "obezbedimo", Hercegovce zavajk utpišemo, sve ceste, tunele, mostove, poduzeća, poštu, telekomunikacije, željeznice, hotele, rafinerije nafte, elektrane, rasprodamo, to

Piše:

Blaž PILJUH

jest... europskin i američkin kapitalistima hi prodamo. Kad dopustimo Talijanima, Austrijancima, Nijemcima, Amerikanima da Hrvatsku svojin mega - marketima preplave. I zapremo naše marketiće, butige i butižine. Kad se prestanemo zajebavati z nikon našon poljoprivredon i lipo uvozimo svu potrebnu hranu sa Zapada. Kad postanemo deponij za svo smeće Europe. Kad poklekнемo toliko da se više nikada ne uspravimo. Kad zaboravimo i ki smo i ča smo. Pa i to da smo nikad s ponosom govorili: "HRVAT SAMO PRED BOGOM KLEČI!"

Vaš Blaž Piljuh

IZ PILJUHOVE TORBE

Dinamit

- Kako to da si danas doša tako rano iz škole?

- San vrga učitelju dinamit pod kantrigu!

- Ča? Baraba jena, farabuto jedan! Da si zajno poša nazad se učitelju ispričati! Marš nazad u školu!

- Školu? Koju školu?

Ocjene

Govori Ive učitelju:

- Znate, nebin vas stija strašiti, ma moj otac je rekao da ko ne buden ima bolje ocjene, da će nikoga dobro utriskati!

Tepla voda

Rekajem edig Juri:

- Vi bite morali piti teplu vodu, jenu uru prije svakega obroka!

Ma Juri je bilo sve gore. Pita ga medig:

- Ste me poslušali, ste pili teplu vodu, jenu uru prije svakega obroka?

- A, san prova san doktore, ma nišan moga nikad izdržati...već ud 15 minuti.

Kravata

Pa je jedan pilot u pustinju pak je danima ud žeđi skapava. Naiša je jedan beduin, pak ga je pita:

- Čeč kupiti jenu kravatu?

- Ča će mi vraga kravata, vode, vode mi daj!

- A, ma... vode nimart!

Pak se je nikako dovuka do jenega hotela. A na vratima je pisalo: "ULAZ DOPUŠTEN SAMO... S KRAVATOM!!!"

Nokti

- Doktore, muž mi je, jako nervož pak po čile dane grize nokte. Zato ga jako leđa bole!

- Kako...leđa?

- A lako, on grize nokte... na nogami!

Težina

- Koliko si težak Jure?

- Kad se svučen gol, z očalima iman 75 kili i 25 deki!

- A zašto se važeš z očalima?

- Zato da moren viditi koliko san težak!

Kako hitro!

Višnja SEVER

Gledate me kao da smo stranci.

Prekrio je zaborav sve rane.

A sunčane snivali smo dane,
kada su nas sapinjali lanci.

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

Podružnica Rijeka, Kružna 8/1,

Tel: 051/211-973, Fax: 051/335-945

HDPZ ZAGREB
Predsjednici i dopredsjednicima
10 000 ZAGREB
Masarykova 22/IV

Predmet: poziv na proslavu

Podružnica Rijeka Hrvatskog društva političkih zatvorenika, kao i ranijih godina, i ove godine obilježava Dan HDPZ-a za svoje članove i prijatelje Podružnice koje i ovim putem poziva na zajedničko obilježavanje spomendana koji je ujedno i dan sjećanja pogibije hrvatskih velikana Zrinskog i Frankopana.

PROGRAM U RIJECI, 28. travnja 2000. g.

12,00 sati - polaganje vijenaca ispred Središnjeg križa na groblju Kozala;

18,00 sati - svečano misno slavlje u crkvi sv. Jeronima - Dominikanci (iza Radio Rijeke), predvodi i propovijeda otac dr. Marijan Jurčević, OP;

19,00 sati - središnji program u atriju Kavane "Central" Rijeka, Riva 10:

Himna "Lijepa naša";

.....

Uvodno slovo predsjednika Podružnice, prof. Slavka Meštrovića;

.....

Dr. se. Željko Bartulović: O povjesnom kontekstu i suvremenom aspektu zrinsko-frankopanske urote;

.....

Dr. se. Darko Gašparović: Katarina - opera croatica (ulomci)

Izvode:

Edita Karađole, prvakinja HNK Ivana pl. Zajca - *Katarina Zrinska Frankopan*

Nenad Šegović, prvak HNK Ivana pl. Zajca - *Petar Zrinski*

Dražen Mikulić, glumac HNK Ivana pl. Zajca - *Fran Krsto Frankopan*

.....

Podjela plaketa i priznanja donatorima i članovima HDPZ-a Rijeka

Dobro došli!

Rijeka, 6. travnja 2000.

Predsjednik Podružnice:

Slavko Meštrović, prof. D

(nastavak uvodnika sa korice)

Ovu mučnu situaciju želimo riješiti s mjerodavnima, koji su je i stvorili - vjerujem, na prijevaru. Zar nije čudno što ugovor (pitam, da li i svaki) kojega Gradska uprava izdaje, uvjek podpisuje državni pravobranitelj Republike Hrvatske ili si je to priušto samo u ovom slučaju, kad se HDPZ-u Petar Šale može osvetiti što smo odkrili da je on, skupa s Đurom Pericom, povukao (pošteno?) naknadu za svoju robiju.

Pitam, a što sad??- Ne znam. Grad se brine da cuckle (pse) latalice negdje smjesti, a Hrvatsko društvo političkih zatvorenika baca na ulicu jer nam oduzimaju prostorije, gdje se odvijala sva djelatnost i skrbilo za više od 8.000 naših članova, te gdje su naši članovi imali svoj Klub i družili se. Kako se olako zaboravlja da su hrvatski robijaši i u ovu Republiku Hrvatsku ugradili svoju mladost i više od 500.000 godina robije.

Vladin povjerenik za grad Zagreb, gosp. Kregar, nema vremena primiti naše izaslanstvo da mu izložimo našu situaciju, jer nam je rad blokirani mjesec dana, ali zato ima vremena primiti predstavnike Hrvatske udruge za zaštitu životinja "Noina arka" (vidi *Vecernji list* od 28. ožujka o.g., str. 13). Zar je važnije zbrinuti pse latalice nego Hrvatsko društvo političkih zatvorenika? Zar je zaista nastupilo neko drugo vrijeme???

Kaja Pereković •

ISPRIKA

Zbog poznatih događaja oko društvenih prostorija, ovaj je broj prelomljen s višednevnim zakašnjenjem. Ispričavamo se suradnicima koji su se uredno trsili obdržati 25. ožujka kao rok za slanje rukopisa. Ujedno molimo da prilozi za svibanjski broj prispiju uredništvu do 30. travnja, kako bismo se u svibnju mogli vratiti uobičajenom roku - 25. u mjesecu. Zahvaljujemo na razumijevanju. (Ur.)

Izborna skupština HDPZ-a, Ogranak Samobor-Sv. Nedjelja

Godišnja redovna Izborna skupština HDPZ-a, Podružnica Zagreb, Ogranak Samobor-Sv. Nedjelja

Skupština je održana u 17. 10. veljače 2000. u prostorijama Matice hrvatske, Zagrebačka 16.

Skupštini su nazočili članovi HDPZ-a Ogranka Samobor-Sv. Nedjelja te gosti:

- g. Jure Knezović, predsjednik HDPZ-a Podružnice Zagreb i predsjednik Međunarodne asocijacije političkih uzničaka kao i dva člana Izvršnog odbora podružnice Zagreb,

- gradonačelnik grada Samobora Ivica Bedeničić,

- Joža Leopold predsjednik udruge Hrvatski domobran iz Samobora s više članova udruge,

- satnik, Tomislav Baumgartner predstavnik četrdesete pukovnije veze 151. brigade vojarne Taborec.

Miro Ivanišević, predsjednik Ogranka Samobor-Sv. Nedjelja pozdravlja uzvanike i otvara skupštinu. Nakon Lijepa naše i počasti svima koji su dali živote za domovinu predsjednik Ivanišević predlaže sljedeći dnevni red:

1. Izbor radnog predsjedništva
a/ zapisničara
- b/ biranje kandidacijske komisije
- c/ biranje verifikacijske komisije
2. Izvješće o radu tajnika i blagajnika
3. Rasprava i pozdrav gostiju
4. Razrješenje predsjednika i ostalih organa društva
5. Biranje predsjedništva, predsjednika, dopredsjednika, tajnika rizničara i tri člana
6. Podjela priznanja

Ad 1/ Predsjednik Miro Ivanišević predložio je u radno predsjedništvo Ljerku Cvetković, Slavku Oršića i Ranku Novosel.

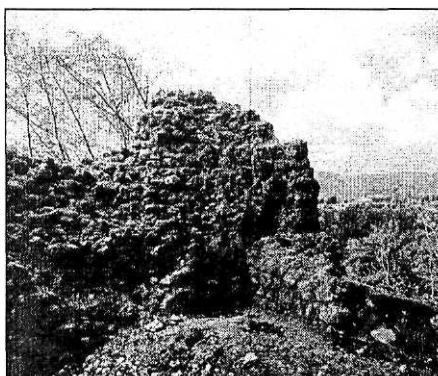
Gđa Ranka Novosel zahvaljuje se na povjerenju i prisjeća se blagopočivalog kardinala Alojzija Stepinca čiji je danas dan, nakon čega je pročitala prigodne stihove.

Za zapisničara je predložen Ivan Dujmović.

Za kandidacijsku komisiju g. Slavko Oršić, Stjepan Bosak i Zlata Kanceljak.

Za verifikacijsku komisiju Grlica Curiš, Petar Žulićek i Zdravko Čulig.

Ad 2/ Slijedila su Izvješća tajnika g. Zdravka Čuliga za razdoblje od 18. siječnja 1998. do 10. veljače 2000. /prilog Izvješća/. G. Jurić izvjestio je o stanju blagajne za razdoblje od 1. siječnja 1997. do 10. veljače 2000. s posebnim osvrtom na strukturu izdataka /prilog Izvješća/.

Ostatci staroga grada Žumberka

Ad 3/ Nakon usvajanja Izvješća tajnika i blagajnika slijedila je rasprava o radu; na koju se posebno osvrnuo predsjednik Miro Ivanišević, pri čemu je istakao da su sva sredstva s kojima podružnica raspolaže iz općine Sv. Nedjelja, te da se redovito svaka tri mjeseca dostavlja izvješće Glavnom odboru podružnice u Zagreb.

Slijedile su riječi gostiju. Među prvima za riječ se javio predsjednik Podružnice Zagreb g. Jure Knezović.

G. Knezović ističe nove okolnosti u kojima smo se našli.

Daje podršku Vladu, ali posebno ističe uvjete očuvanja samostalnosti pri čemu je najhitnije nepristupanje u balkanske asocijacije.

Osvrćući se na rad HDPZ-a, ističe "Mi naša prava /zahtjeve/ nismo sva ostvarili, već samo minimalna. Zahtjev za prisilni rad još nije ostvaren. To je novi zahtjev vlasti čije smo mi žrtve. Glede iznesenoga

potreban je zahtjev za žurnu isplatu. Isplati treba sve i odmah jer su sve države bivšeg komunističkog sustava to učinile, dok su naše vlasti dosad isplatile samo 15 posto. HDPZ-a mora i dalje ostati moralni čimbenik u državi koju je stvarao" - Rekao je na kraju izlaganja g. Knezović.

Gospodin Joža Leopold, predsjednik Udruge ratnih veterana "Hrvatski domobran" osvrće se na uspješnu suradnju, ističući zajedničke nastupe u obilježavanju značajnih događaja od 1945.-1990. Pored zajedničkog i uspješnog rada ističe da su obe Udruge još beskućnici. Na kraju je g. Leopold uručio predsjedniku Ivaniševiću dar, hrvatsku zastavu, kojom se simbolično obilježava posljednja počast.

Skupštini se obratio i pozdravio naznačene osobno i u ime g. Marinkovića, satnik 40. brigade veze iz vojarne Taborec Tomislav Baumgartner.

Skupštini se obratio i gradonačelnik Samobora Ivica Bedeničić. Prihvaćajući kritiku koja mu je upućena zbog neriješenog pitanja glede smještaja Udruga "Hrvatski domobran" i HDPZ-a ogranka Samobor-Sv. Nedjelja u Samoboru, obećao je "ispraviti dio nepravdi" na što je g. Knezović upozorio "Tko zaboravi žrtvu - čini zločin" i da nepravdu treba stalno ispravljati.

Ad 4/Nakon iscrpljene treće točke, na prijedlog gđe Ranka Novosel, razrješenje, aklamacijom, predsjednik i ostali organi

Ad 5/ Verifikacijska komisija utvrđuje daje od 18, 14 nazočnih članova Ogranka Samobor-Sv. Nedjelja. Slijedio je prijedlog kandidacijske komisije. Na taj prijedlog u novi Izvršni odbor ogranka izabrani su:

1. Miro Ivanišević - predsjednik
2. Zdravko Čulig - tajnik
3. Slavko Oršić - dopredsjednik
4. Ivan Dujmović - rizničar
5. Slavko Jurić - član
6. Đuro Krznar - član
7. Ranka Novosel - član

Za novog predsjednika predložen je i izabran ponovno g. Miro Ivanišević.

Ad 6/ Na kraju je predsjednik Miro Ivanišević darova najaktivnijim članovima Ogranka knjige. Prigodni dar uručen je i predsjedniku općine Sveta Nedelja g. Kruni Markovinoviću.

Godišnja skupština završila je tradicionalnim druženjem članova Ogranka i gostiju iz udruge "Hrvatski domobran".

U Samoboru, 15. veljače 2000.

Zapisničar
Ivan Dujmović

GODIŠNJE IZVJEŠĆE OGRANKA HDPZ-a SVETA NEDJELJA I SAMOBOR ZA 1999.

ŠTOVANE DAME I GOSPODO,
CJENJENI UZVANICI I DRAGI
UZNICI

Dopustite mi da u ime ogranka HDPZ-a općine Sv. Nedelja i grada Samobora podnesem ovo izvješće. Ono obuhvaća razdoblje od 18. siječnja 1999. do 10. veljače 2000. Dakle evo protekla je još jedna godina našega rada, djelovanja, življena i druženja na ovom području LIJEPE NAŠE. Ovaj rad i djelovanje ne iscrpljuje se samo unutar ogranka HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobora podružnice Zagreb već je on povezan s radom i drugih udruga srodnih HDPZ-a. Ovdje izričito mislim na Maticu hrvatsku čiji je predsjednik ovdje nazoran, a i naš je uvaženi član HDPZ-a, gđa Ranka Novosel. Posebno smo joj zahvalni na prostorijama koje koristi HDPZ.

Druga udruga s kojom vrlo tjesno suradujemo je Udruga "Hrvatskih domobrana". To je udruga koja je na našem području najviše pridonijela označavanju, obilježavanju i posvećivanju prostora i mjesta gdje se dogodila tragedija hrvatskog naroda u bližoj i daljnjoj prošlosti. Toj udruzi smo dali svesrdnu moralnu, političku i osobnu podršku. Da potvrdim ove riječi, ističem da je naš predsjednik HDPZ-a g. Miro Ivanišević i dopredsjednik "Hrvatskog domobrana". Preko njega je cijeli ogrank HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobor održavao i održava tjelesnu suradnju na svim razinama, u svim akcijama temeljenim na programu HDPZ-a i "Hrvatskog domobrana". U tim programima stoji zapisano što je ogrank HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobor donio na posljednoj skupštini 1999. sljedeće:

1. Suradnja sa svim srodnim udruženjima RH
2. Veteranima domovinskog rata
3. Dragovoljcima domovinskog rata
4. Udruge roditelja poginulih branitelja
5. Matica hrvatska
6. Hrvatski domobran i ostali

Kad su se održavale skupštine, izleti, proslave tih udruga HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobora je bio uvijek s njima.

Proslava Dana državnosti RH Ogranak HDPZ-a opet s njima.

Odavanje počasti svim poginulim za LIJEPU NAŠU HDPZ-e je s njima i ostalim sudionicima.

Pomoći bolesnim i nemoćnim, invalidima rata kao i pomoći za ostvarivanje njihovih prava HDPZ-a je odradilo svoj zadatak.

Evo, tijekom 1999. izgubili smo dva naša vrijedna člana, pokojnog Stjepana Kupudića iz Sv. Nedelje i Franu Zorića iz Samobora, koji su prošli sva zla ratnih i poratnih dana. Na pogrebnim svečanostima smo položili vjence za njihove grobove. Održali smo nadgrobne govore prilikom njihova pokopa, oprostili se s njima, i rekli da su zauvijek ostali s nama.

U daljnjim aktivnostima posjetili smo mjesto najveće tragedije hrvatskog naroda u Bleiburgu, gdje su mnogi ostavili svoje mile i drage.

Posjeta najvećem mučilištu nas uznika, zatvoru Lepoglava i Stara Gradiška.

Mogao bih tako još mnogo toga nabrojiti, no ne smijem propustiti suradnju ogranka HDPZ-a Sv. Nedelje i Samobor, podružnice Zagreb i naše aktualne vlasti. Napominjem s iznimnim zadovoljstvom i zahvalnošću općinu Sv. Nedelja i uvaženog načelnika g. Krunkoslava Markovinovića koji nam nikada nije uskratio potrebnu pomoći kad god nam je ona bila potrebna.

Nu, na žalost, izostala je pomoć naših gradskih otaca Samobora.

Neprestano su nas upućivali na nama nesrodne asocijacije i udruge s kojima nikada nismo imali bliskih susreta i kontaktata.

Morali smo otrpjeti i tu nepravdu lokalne vlasti u Samoboru.

Sa 151. Samoborskom brigadom održavamo dobre i prisne odnose kao i s vojarnom Taborec u Samoboru.

Sve ukupno ogrank HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobor podružnice Zagreb broji 18 članova i on nije i neće biti zadnji na ljestvici društvenih zbivanja. No nadati se možemo da će biti bolje i da nam je svjetlica budućnost.

Sastanke HDPZ-a održavamo redovito svakog prvog četvrtka u mjesecu: pa je održano 12 redovitih u 1999. god. i 15 neredovitih po potrebi. Teme su bile raznovrata od informiranja sa sastanaka Izvršnog odbora podružnice, preko tekućih problema ogranka, kuponska privatizacija, posjet članovima, članarinama i drugo.

Ovime završavam ovo izvješće za 1999. ogranka HDPZ-a. Sv. Nedelja i Samobor, podružnice Zagreb s napomenom:

Dao Bog zdravlja čut ćemo se i vidjeti ponovo u drugom MILENIJU 2001.

Hvala na pažnji.

Za ogrank HDPZ-a Sv. Nedelja i Samobor, podružnica Zagreb

Tajnik Zdravko Čulig

Blagajničko izvješće HDPZ-a Ogranak Samobor-Sv. Nedelja za vrijeme od 9. siječnja 1997. do 10. veljače 2000. godine.

Primitci za izneseno razdoblje iznosili su 3.750,00 kn; dok su izdatci za isto razdoblje iznosili 3.692,76 kn, tako da je saldo 10. veljače 2000. iznosio 57,24 kn.

Struktura izdataka za navedeno razdoblje je sljedeća:

1. Vijenci, cvijeće, svjeće	1.425,00 kn
2. Troškovi održavanja skupštine	471,37 kn
3. Administrativne potrebe-pošta	249,34 kn
4. Sitni inventar	
5. Troškovi Izborne skupštine	1.475,07 kn
Ukupno	
	3.692,76 kn

U Samoboru, 10. veljače 2000.

Podnositelj Izvješća

Ivan Dujmović

IZ ZADARSKE PODRUŽNICE

Upravni odbor HDPZ-Podružnice u Zadru, 3. ožujka o.g. održao je svoj redoviti sastanak te izvršio podjelu socijalne pomoći najpotrebnijim članovima. Podružnica u Zadru dobila je iznos od 21,200,00 kn zasvojih 211 članova, što bi značilo 100,00 kn po članu. Upravni odbor je odlučio da se polovica dobivenih sredstava u iznosu od 10.000,00 kn podijeli odmah, a ostatak tijekom godine potrebnim članovima za lijekove, posjet bolesnim članovima u bolnicama i domovima, pomoći obitelji umrlog člana i u drugim slučajevima kao socijalnu pomoć.

Upravni odbor i predsjednik osobno pozivaju sve članove zadarske podružnice da dostave odrezak posljednje mirovine, kako bi se utvrdilo socijalno stanje svakog člana (socijalna karta), jer bez toga, nijednom članu neće se davati pomoć. Isto tako, potrebno je prijavit potdatak o imovnom stanju cijele obitelji, kako bi se utvrdilo socijalno stanje svakog člana i pomoglo mu prema minimalnim mogućnostima koje ima podružnica.

Podružnica *Zadar* davala je pomoć prema ovim kriterijima:

1. skupina: članovi koji nemaju nikakva primanja (mirovini, plaću, socijalnu pomoć, drugu pomoć), prema informacijama koje ima Podružnica u Zadru,

2. skupina: članovi koji imaju primanja do 1.500,00 kn u obitelji,

3. skupina: članovi koji imaju i veća primanja od 1.500,00 kn, ali su teško bolesni (moraju dostaviti liječničko uvjerenje).

Podružnica HDPZ Zadar organizira izlet u MEĐUGORJE početkom travnja. Cijena autobusne karte je 100,00 kn. Išlo bi se u petak ili subotu i isti bi se dan vratili. Na izlet mogući i članovi obitelji. Autobus vozi 50 putnika. Potrebne su žurne prijave.

Sastanci u Podružnici Zadar održavaju se jednom mjesечно, zadnja subota u mjesecu u 10 sati. Obavješćuju se članovi daje potrebno radi informacije nazvati na telefon 312-583, da li su sastanci radnog karaktera ili samo druženje, kako članovi s udaljenijih mjesta stanovanja ne bi dolazili uzalud.

Posebno se izyešćuju članovi koji rijetko dolaze na sastanke da Podružnica u Zadru, čiji članovi broje 223 člana s danom 1. ožujka o.g., daje dosad platilo članarinu 125 članova, pretplatilo se na list u Podružnici Zadar 27, a ostali izravno Središnjici.

Bruno ZORIĆ •

MAŠKARE CA MOGU MAŠKARE

Maškare poput ovih u Poreču i Kašteliru ne mogu se vidjeti u drugim dijelovima Hrvatske. Prošle godine u doba maškara žitelji malog mesta Kaštelira u čudu su ugledali maškare obučene u četničku odoru kako pred crkvom igraju žikino kolo i pjevaju jugoslavenske pjesme. Ove godine maskirani auti s jugo zastavama i natpisom SFRJ vozili su maškare koje su pozdravljale s tri prsta prolaznike.

Da po Istri još ima pritajenih četnika to znamo i mi žitelji Poreča i okolice, jer su mnogi bili u balvan revoluciji i na mitingu na Petrovoj gori s uzdignutim transparentima "SRBI IZ POREČA".

Danas, kad su maske pale, ovdje u Istri mogu si dati oduška barem u ovo karnevalsko vrijeme.

Ostaje nam za vjerovati da su to ipak samo maske, a ne, nedaj Bože, pravi povampireni četnici.

Marija Mikac

ZAPADNE SILE SU PRIJATELJI HRVATSKE

U vrijeme razoružavanja glavnine hrvatske vojske u Bleiburgu 15. i 16. svibnja 1945. u južnoj Austriji nalazile su se veće skupine hrvatskih vojnika, viših dužnosnika i civila, koji su tu došli bez borbe, prije nego što su do austrijske granice stigli partizani. Gotovo svi ti Hrvati izručeni su nakon bleiburške tragedije natrag u Jugoslaviju te su bili zatvoreni u logore Sv. Vid, Kranj, Kočevje i Rog. Nakon izručenja u Jugoslaviju UDBA je izvršila uobičajenu selekciju. Gotovo svi civili upućeni su u svoje okruse, odakle ih je većina puštena kućama. Što se tiče hrvatskih vojnika i viših državnih dužnosnika, gotovo svi oni završili su u jamama Kočevskog Roga.

Prepostavljam da su Englezi popisali sve te stradalnike čim su oni stigli u južnu Austriju, odnosno nakon što su ih smjestili u svoje logore. Smatram da bi Komisija u Naslovu trebala, preko nadležnih tijela Ministarstva vanjskih poslova, tražiti od Engleza popis tih stradalnika. Ukoliko je to već učinjeno, trebalo bi molbu ponoviti, imajući u vidu promjenu vlasti u Hrvatskoj - od sve donedavno neprijateljski raspoložene hadezeovske vlasti do sadašnje (koalicije šest stranaka) prijateljski raspoložene prema zapadnim demokratskim zemljama. U našim medijima konačno su prestali histerični napadi na zapadne sile, a prestalo je i huškanje protiv Bošnjaka.

I još jedna molba Komisiji. Kolone hrvatske vojske i civila koje su se u svibnju 1945. povlačile iz Hrvatske prema Austriji, nadlijetali su i snimali englezki zrakoplovi. Kada bi Hrvatska dobila te snimke, one bi predstavljale neizrecivo dragocjene dokumente za osvjetljavanje povlačenja hrvatske vojske odnosno bijega naroda pred nadolazećim partizanima. Trebamo podnijeti molbu i za te dokumente. Ne vidim razloga zašto nam to Englezi ne bi dali. To nije nikakva vojna tajna.

Odnosi Hrvatske s Engleskom

Nadam se da bi Hrvatska, nakon propisne molbe i odgovarajućeg obrazloženja dobila te dragocjene dokumente. Uostalom, Englezi su naši prijatelji, a ne neprijatelji. Podsetio bih da su Englezi snimili najhrvatskiji film hrvatskog Domovinskog rata "Dva sata od Londona". Bolju promičbu za Hrvatsku od tog filma nisam vidio.

Osim toga, u Englezkoj imamo istaknutih ličnosti koje su veliki prijatelji Hrvatske. Spomenuo bih samo Margaret Thacher, premda se ona bila ozbiljno nadjutila na Hrvatsku, zbog izrazito neprijateljske službene hrvatske politike prema BiH, te je bila otkazala, odnosno odgodila svoj posjet Hrvatskoj. Sada, nakon promjene te politike sva vrata u Englezkoj su nam otvorena.

Odnosi Hrvatske sa Sjedinjenim Državama

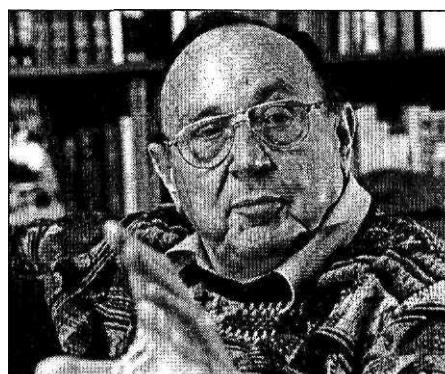
Odnosi između Hrvatske i Sjedinjenih Država za vrijeme hadzeovske vlasti ohladili su se i zaoštrili. Glavni razlog leži u službenoj hrvatskoj politici prema BiH. Zapad, na čelu sa Sjedinjenim Državama želi cjelovitu, nedjeljivu BiH, dok službena hrvatska politika od samog početka pa sve do smrti Predsjednika radi svim silama na razbijanju BiH i na njenoj podjeli. Dakle, takva hrvatska politika bila je protivna geostrateškim interesima SAD.

Zastupnici politike diobe BiH tvrde da je njihova politika prema BiH ispravna. Nu, rezultati te politike ih opovrgavaju. Naime, ta suluda hrvatska politika o diobi BiH koristila je samo velikosrbskom agresoru, dok je za Hrvate i Bošnjake bila tragična. Srbi su uz minimalne ljudske gubitke u BiH, za manje od jedne trećine svog pučanstva u BiH, dobili oko pola Bosne i granicu na Uni. Odatle mogu tući Zagreb bacanjem "kamena s ramena". Najgore su prošli Hrvati, a ni Bošnjaci nisu prošli bolje od njih. Obadva ta naroda imala su teže žrtve u ljudstvu, broj Hrvata u BiH spao je na pola, a i broj Bošnjaka jako se smanjio. Koliko zaklanih, koliko silovanih, koliko prognanih sa svojih ognjišta - a zašto? Tko je zato kriv? Dakle, taje politika bila katastrofalna za Hrvate i Bošnjake. A što bismo kazali za silnu mržnju koja je stvorena između Hrvata i Bošnjaka (Muslimana). Ta je mržnja uzela takvog maha, da će je biti nemoguće ikada više potpuno ugasiti.

Narcisoidna hrvatska službena politika, koja "nije počinila nijednu stratežku pogrešku" (!?), nije bila spremna slušati ni najdobronamernije kritike na račun svoje "bezgrješne" politike. Svaku kritiku i prijateljski savjet proglašavali su neprijateljskim činom protiv Hrvatske, čak i onda kada su ti savjeti dolazili od osvijedočenih prijatelja Hrvatske, npr. od bosanskih franjevaca ili od Vatikana. Histerično smo napadali sve zapadne demokratske zemlje i njihove institucije. I

što smo doživjeli. Totalnu osudu zapadnog svijeta i potpunu izolaciju.

U medijima smo napadali ne samo Sjedinjene Države, već i njihove političare. Tako je prorežimski hrvatski tisak proglašavao američkog veleposlanika u Hrvatskoj, g. Petera Galbraitha, antihrvatom, a on je zapravo bio velikohrvat. Dovoljno je citirati njegovu izjavu iz intervjua prije napuštanja svog veleposlaničkog mjesta u Hrvatskoj: "Srbija je odgovorna za 90% svih zločina počinjenih na tlu bivše Jugoslavije, a Hrvati i Muslimani za samo oko 10%". Takve izjave nismo mogli čuti od velikih, niti od najvećih Hrvata.

Hans Dietrich Genscher

Naveo bih još neke činjenice koje dokazuju da su nam Sjedinjene Države, unatoč svemu, uvijek bile prijatelji:

- američko bombardiranje srpskih radaarskih instalacija kod Sarajeva i kasnije kod Bihaća;
- izobrazba hrvatskih časnika i pomoć u planiranju nekih vojnih operacija;
- zajedničke vježbe hrvatskih i američkih zračnih snaga;
- značajne i česte novčane pomoći;
- posjet šeste američke flote Jadranu.

Spomenuo bih i nedavnu službenu izjavu SAD da Hrvatska ostaje jedan od najvažnijih stratežkih partnera SAD i da Sjedinjene Države nikada nisu bile protiv Hrvatske već samo protiv donedavne hrvatske vanjske politike.

Pitanje Prevlake

Hrvati moraju biti zahvalni Sjedinjenim Državama zbog nedvosmislene

podrške Hrvatskoj po pitanju Prevlake. Poznato je da su hrvatski politički "hlebinci" u više navrata pregovarali s velikosrbskim agresorima o trampi "nenaseljenog komada hrvatske zemlje", "bezvrijednog komada hrvatske zemlje", i sli. "Hlebinci" su izmišljali ta neprimjerena obilježja za Prevlaku, da bi trampa lakše prošla.

U obzir za trampu dolazili su "dunavski džepovi" i hercegovački kamenjar u zaleđu Dubrovnika. Nu, budući da se taj kamenjar nalazi u državi BiH, bilo bi potrebno najprije oteti taj teritorij Bošnjacima i onda ga trampiti za Prevlaku. Da nije žalosno bilo bi smiješno!

Međutim, po svim normalnim mjerilima Prevlaka je najdragocjeniji komad hrvatske grude i dokle god se ona nalazi pod nadzorom Hrvatske (ili međunarodnih snaga), Miloševićevi saveznici Rusi ne mogu u Boki uspostaviti svoju ratnu luku.

Zaključak

Donedavni žestoki napadi u hrvatskim medijima protiv Amerike i Engleske, podsjećaju me na prve poslijeratne godine u Jugoslaviji. Tada smo morali skandirati i pjevati "Amerika i Engleska bit će zemlja proleterska", te "Oj Staljine zdravo, zdravo, sve što radiš imaš pravo". Tko zna, možda su dirigenti onda i sada bili isti - komunisti.

Što se tiče dokumenata koji se spominju na početku članka, pitanje je da li je hadzeovska vlast, u kojoj su prevladavali bivši komunisti, uopće željela dobiti te dokumente povezane s kalvarijom hrvatskog naroda nakon završetka drugog svjetskog rata.

Sadašnja hrvatska vlast mogla bi se ovdje dokazati i tražiti spomenute dokumente, ne zbog nekakvih nacionalističkih razloga, već zbog nastojanja da se pomogne u utvrđivanju objektivne istine o bleiburškoj tragediji.

Prof. Josip-Bepo Dominis

NI TRG ŽRTAVA FAŠIZMA, NI TRG ŽRTAVA KOMUNIZMA, NEGO-TRG HRVATSKIH VELIKANA

U Večernjem listu od 21. veljače objavljenje članak dr. ZORANA PUSIĆA, predsjednika samozvanog odbora za povratak imena Trga žrtava fašizma.

Kad dr. Pusić kaže: "Nema mira dok se ne vrati Trg žrtava fašizma", on time sili aktualnu hrvatsku vlast da to proveđe, ili u protivnom ne će biti mira, što znači da to kani učiniti metodama primjenjivanim za vrijeme vladavine jednoumlja. Isto-dobno takvom njegovom istupu daje punu potporu Milan Bandić, predsjednik Gradske organizacije SDP-a Zagreba, te zastupnik u HDS-u i, također, zastupnik u Gradskoj skupštini Zagreba.

On, štoviše, najavljuje i ovogodišnje okupljanje i protestiranje na Trgu hrvatskih velikana 9. svibnja, te da će ovisiti o reakciji gradskih vlasti i Grada u kakvoj će se atmosferi taj skup održati.

Što znači Pusićevu najavljenju okupljanje i protestiranje? Dakako, znači ucjenjivanje gradskih vlasti da preimenuju Trg hrvatskih velikana u Trg žrtava fašizma, držeći da će te vlasti to učiniti zbog bojazni od izazivanja i istodobno okupljanja i protivne strane, te međusobnog sukobljavanja suprostavljenih skupina, poput prošlogodišnjega krvavog sukoba.

Sadašnji je predsjednik Hrvatske Stipe Mesić, za kojega se u istom tekstu navodi daje u prošlogodišnjem okršaju između zagovornika i protivnika preimenovanja Trga hrvatskih velikana u Trg žrtava fašizma, dobio letvom po leđima. Međutim, u njegovom intervjuu objavljenom u **Večernjem listu** od utorka, 22. veljače navodi se pored ostalog: "Govoreći o zahtjevima za vraćanje imena Trga žrtava fašizma ... da nema razloga da se žrtve fašizma i komunizma međusobno sukobljavaju. Svoje obilježje, tvrdi on, trebaju imati i žrtve fašizma i komunizma i hrvatski velikani."

Držim daje ovakvo gledište gospodina predsjednika u skladu s načelima hrvatske nacionalne pomirbe, dok je istup dr. Pusića u suprotnosti s njom. Prema tome, preimenovanje Trga hrvatskih velikana u Trg žrtava fašizma bilo bi u suprotnosti i s predsjednikovim gledištem i s hrvatskom nacionalnom pomirjom.

Ako bi i došlo, eventualno, do njegova preimenovanja, protivna strana zagovara da se preimenuje u Trg žrtava komunizma, jer su komunisti pobili nedovjedno veći broj žrtava, nego fašisti, bilo to u svjetskim ili hrvatskim relacijama.

Osim toga, komunisti su na ulaznim vratima nekadašnje džamije, inače Meštrovićevazdranja, na tomu Trgu, koji se ranije zvao Trg Kulina bana, objesili 1945. zagrebačkog muftiju Ismeta ef. Muftića, što znači da je i ta žrtva komunističkog bezbožstva obilježila svojom krvlju to mjesto i time mu odredila znamen komunističke žrtve.

Međutim, bez obzira na sve to, danas bi svako preimenovanje toga Trga izazvalo oštru reakciju kod jedne od suprostavljenih strana. Zato u interesu mira, postojeće ime toga Trga treba zadržati i time izbjegći sukobe suprostavljenih strana. Dakle, treba svakako spriječiti sukobljavanje tih strana, jer su to građani grada Zagreba koji pripadaju istomu narodnom, hrvatskom biću.

Ime Trg hrvatskih velikana, trebalo bi zadovoljiti obe suprostavljenje strane i čitav hrvatski narod. Jer je to ime sinonim znamena za sve hrvatske velikane, bez obzira na ideološke, stranačke i druge kojekakve razlike.

Ako bi se pak htjelo da ime toga Trga simbolizira hrvatske žrtve, onda bi to trebalo učiniti s jednim pridjevom koji označuje zajedništvo i jedinstvo hrvatskog naroda, a nikako da nas upućuje na razdvajanje. S takvim pridjevom trg bi se trebao zvati: TRG HRVATSKIH ŽRTAVA.

U općem je interesu hrvatskog naroda i hrvatske države da jednom zauvijek prestane sijanje razdora među hrvatski narod, sve zbog nekakvih uskih interesa ili zlih namjera. Takozvane antifašiste

hrvatski narod vrlo dobro poznaje. Nije zaboravio vladavinu njihova bezumlja. Razumije što znači njihovo oživljavanje toga bezumlja i mračne ideologije koja je pobila na desetke milijuna nevinih žrtava, među kojima su i stotine tisuća si-nova hrvatskog naroda.

Sve žrtve pale za Hrvatsku zaslužuju naš dužni pjetet. Te žrtve nema nitko pravo dijeliti po nekakvim svojim kriterijima. Isto tako nema nitko pravo njima manipulirati i pokrivati njima svoje počinjene zločine. Zločin je zločin bez razlike tko ga je počinio. Svi takvi zločini trebaju biti kažnjeni po istim kriterijima, što, na žalost, kod nas nije učinjeno.

I za kraj, kao građanin grada Zagreba i kao stranački bio i jesam neopredijeljen, apeliram na današnje hrvatske i gradske vlasti da ne dopuste nikakvo preimenovanje Trga hrvatskih velikana.

Josip Jozo Sutton

POGLEĐ

Tomislav PEĆARINA

Na jug-sjever dijagonalni sobe sjedimo u ogrtaču računa i knjiga i katkada poslovno -kolege iz ureda-izmijenimo pogled dosade il' briga.

S tvoje strane i smiješak zasja i ispunji sobu dražesnim vriskom.
Ja za mramor šutnje plaho se skrijem grizući usne očajnim stiskom.

I tako uvijek, kolege iz ureda, izmijenimo pogled čas vedar čas nujan
- po dijagonalni sobe tvoj sunčani osmijeh,
a u mome ugлу kišoviti rujan.

1948.

SREDNJA BOSNA U DOBA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE (IV.)

POPIS POGINULIH - STRIJELJANIH HRVATA NEKIH DIJELOVA SREDNJE BOSNE, U DRUGOME SVJETSKOM RATU (1941.-1945.)

OPĆINA TRAVNIK

**POGINULI I STRIJELJANI
U DRUGOME SVJETSKOM RATU**
U OPĆINI TRAVNIK
NASELJA: UKUPNO:
1. BILIĆI 3
2. BRAJKOVIĆI 1
3. BRANKOVAC 3
4. ČUKLE 1
5. ĐACI 1
6. DELILOVAC 5
7. GLADNIK 13
8. GORNJI DOLAC 20
9. GRAHOVIK 2
10. GUČAGORA 13
11. GUVNA 8
12. JANKOVIĆI 3
13. KOKOŠARI 1
14. KORIČANI 154
15. KRPELJIĆI 1
16. LOVRIĆI 1
17. MALA BUKOVICA 4
18. MALJINE 10
19. MOSOR 2
20. ORAŠAC 1
21. OVČAREVO 2
22. PAKLAREVO 23
23. PODE 1
24. PODSTINJE 2
25. POKRAJCIĆI 11
26. POLJE 8
27. PRIĆI 1
28. PUTIĆEVO 5
29. RADONJIĆI 2
30. RIĆICE 5
31. SLIMENA 4
32. ŠKULJI 1
33. TRAVNIK 84
34. TURBE 4
35. VILENICA 3
36. VELIKA BUKOVICA 74
SVEUKUPNO: 477

MJESTO: BILIĆI
**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. BILIĆ (IVE) NIKO, rod. 15.02.1918., majka Ana rođena Stojak, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao domobrana ubili su ga partizani izvan borbe, 1945. u Slavonskom Brodu,
2. BILIĆ (IVO) PERO, rod. 19.02.1920., majka Ana rođena Stojak, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao ustašu ubili su ga partizani izvan borbe, 1945. u Slavonskom Brodu, čine odgovornim partizane.
3. BILIĆ-TUSUN MARKO, rod. 14.02.1881., po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao civila ubili su ga četnici izvan borbe 1942.

MJESTO: BRAJKOVIĆI

Priredio:

Mr. Vjenceslav TOPALOVIC

**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. KLARIĆ () DRAGO, rod. 1923., po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao ustaša poginuo u borbi s partizanima 17.10.1944. u Čadavicomama.

MJESTO: BRANKOVAC
**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. CAKALIN (FRANJO) KATA, rod. 07.08.1930., majka Ana rođena Jurčević, po nacionalnosti Hrvatica, rimokatolik. Kao civil umrla od ratnih posljedica 02.09.1945. u Guča Gori, općina Travnik.
2. CAKALIN (FRANJO) LJUBE, rod. 10.03.1929., majka Ana rođena Jurčević, po nacionalnosti Hrvatica, rimokatolik. Kao civila ubili su je partizani izvan borbe 30.08.1945. u Guča Gori.
3. MARTIĆ (NIKO) FRANJO, rod. 07.02.1908., majka Ana rođena Topić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao domobran poginuo u borbi s partizanima, 28.12.1944.

MJESTO: ČUKLE
**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. MARIJANOVIĆ () FRANJO, rod. 1924., rimokatolik. Kao domobran umro od ratnih posljedica 10.12.1944. u Zagrebu.

MJESTO: DELILOVAC

**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. DIDA (IVO) FRANJO, rod. 08.01.1919., majka Ana rođena Bizičanin, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik vojske NDH poginuo u borbi s partizanima 31.10.1944.

2. JEZERCIĆ () ANTO, rod. 06.08.1920., po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao domobrana ubili su ga partizani izvan borbe u 06. mjesecu 1945. u Požegi.

3. KESTEN (STJEPAN) NIKO, rod. 14.05.1910., majka Kata, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao ustaša nestao na Križnom putu, 1945., čine odgovornim partizane.

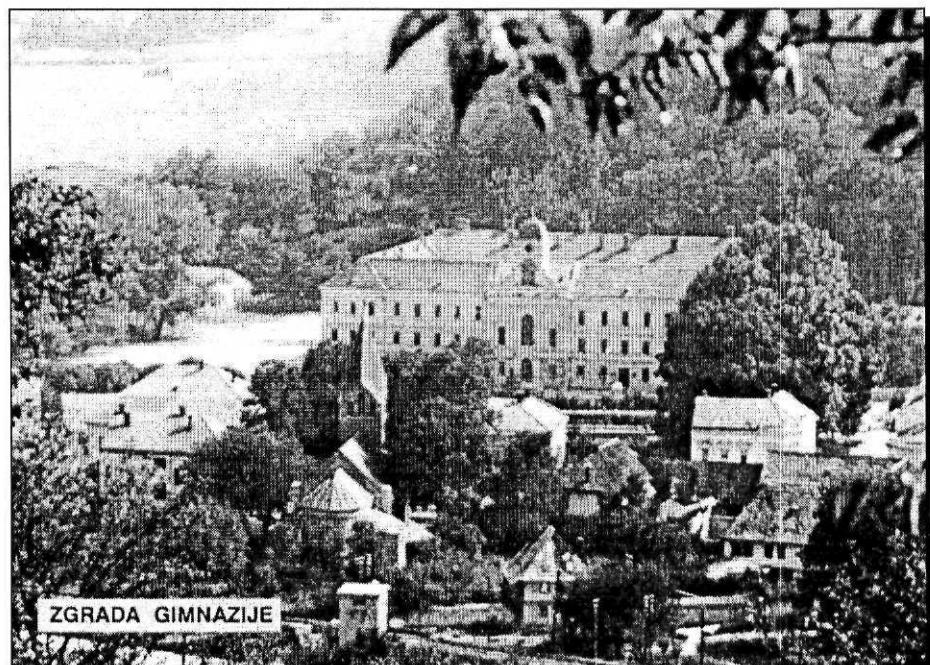
4. LOVRENOVIĆ (IVO) ANTO, rod. 1918., majka Manda, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao domobrana ubili su ga partizani izvan borbe u 06. mjesecu 1945.

5. STRANPUT () STIPO, rod. 04.10.1921., po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao domobrana ubili su ga partizani izvan borbe 1945. u Požegi.

MJESTO: GORNJI DOLAC

**POGINULI I STRIJELJANI HRVATI U DRUGOME
SVJETSKOM RATU**

1. DRONJIĆ (STIPO) ŽARKO, rod. 04.06.1920., majka Marija rod. Bodul, po nacionalnosti Hrvat, ri-

Zgrada travničke gimnazije

2. BALTIĆ (IVO) VLADIMIR, rod. 25.02.1917. u Korićinima, majka Marija, rod. Lučić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže), dana 08.12.1941. zarobljen od četnika te nakon nekoliko dana ubijen.
3. BALTIĆ (JAKOV) PERO, rod. 05.08.1909. u Korićinima, majka Aga, rod. Matić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže), dana 08.12.1941. zarobljen od četnika te nakon nekoliko dana ubijen.
4. BALTIĆ (JAKOV) VLADO, rod. u Korićinima, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže), dana 08.12.1941. zarobljen od četnika te nakon nekoliko dana ubijen.
5. BALTIĆ (NIKO) RADOVAN, rod. 14.11.1919. u Korićinima, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. 1944. poginuo kao pripadnik HV.
6. BALTIĆ (PETAR) FRANJO, zvani "Trutonja", rod. 30.01.1925. u Korićinima, majka Ana, rod. Vardić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Ubio ga je, u Korićinima 1941. susjed četnik iz Donjih Korićanima.
7. BALTIĆ (PETAR) ILIJA, rod. 24.09.1907. u Korićinima, majka Ana, rod. Vardić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnika Hrvatske vojske (seoska straže), 1941. zarobljavaju ga četnici u Gornjim Korićinima, gdje je zarobljeništu, nakon nekoliko dana, biva ubijen.
8. BALTIĆ (PILE) SILVESTAR, rod. 29.12.1922. u Korićinima, majka Luča, rod. Lukić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnika Hrvatske vojske (seoska straže), 1941. zarobljavaju ga četnici u Gornjim Korićinima, gdje je zarobljeništu, nakon nekoliko dana, biva ubijen.
9. BALTIĆ (STIPO) BOZO, rod. 2.103.1922. u Korićinima, majka Marta, rod. Blažević, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnika Hrvatske vojske (seoska straže), 1941. zarobljavaju ga četnici u Gornjim Korićinima, gdje je zarobljeništu, nakon nekoliko dana, biva ubijen.
10. BALTIĆ (PILE) SIVRO, rođen 1926., majka Luče rođena Lukić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao civila ubili su ga četnici izvan borbe u studenom 1941. u Imljanima.
11. BILOBRK (ILJAJA) DRAGUN, rođen 13.06.1916., majka Ruža rođena Kljajić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Civil.
12. BILOBRK (ILJAJA) JAKOV, rođen 25.12.1926., majka Ruža rođena Kljajić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik njemačke vojske nestao na Križnom putu 1945. u Mariboru, čine odgovornim partizane,
13. BILOBRK (NIKO) LJUBAN, rođen 15.12.1922., majka Anda rođena Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao ustaša nestao na Križnom putu, 1945., čine odgovornim partizane.
14. BILOBRK (NIKO) ANTO, zvali "Spalić", rod. 02.05.1886. u Korićinima, majka Luča, rod. Kajić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). 1941. od strane četnika, živ je zapaljen sa svoja četiri sina u kući u Donjim Korićinima.
15. BILOBRK (ANTO) BRANKO, rod. 28.09.1919. u Korićinima, majka Luča, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). U prosincu 1941. od strane četnika. Živ je bačen sa stijena u Imljanima.
16. BILOBRK (ANTO) IVO, zvani "Sivonja", rod. 25.03.1910. u Korićinima, majka Luca, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Poginuo u prosincu 1941. od strane četnika, živ je zapaljen u kući u Donjim Korićinima.
17. BILOBRK (ILJAJA) NIKO, rođen 15.10.1910. godine, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao ustaša ubili su ga partizani izvan borbe 1945.
18. BILOBRK (ANTO) JOZO, zvani "Sarajlija", rod. 28.10.1913. u Korićinima, majka Luča, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). U prosincu 1941. od strane četnika, živ je zapaljen u kući u Donjim Korićinima.
19. BILOBRK (ANTO) MATO, rod. 07.04.1917. u Korićinima, majka Luca, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). U prosincu 1941. od strane četnika živ je zapaljen u kući u Donjim Korićinima.
20. BILOBRK (ANTO) MILENKO, rod. 05.11.1921. u Korićinima, majka Luča, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). U prosincu 1941. od strane četnika živ je zapaljen u kući u Donjim Korićinima.
21. BILOBRK (ANTO) MIJO, rod. oko 1925. u Korićinima, majka Luča, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Civil, mentalno retardiran, skrivanjući se od četnika, premrzao spavajući pod hambarom u Donjim Korićinima.
22. BILOBRK (IVO) IVO, zvani "Čolak", rod. 27.01.1886. u Korićinima, majka Anda, rod. Bervorović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Ubijen u Donjim Korićinima Pejićakuću 1944. od partizana.
23. BILOBRK (IVO) AUGUSTIN, rod. 10.04.1917. u Korićinima, majka Marija, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže), ubijen od četnika, nepoznatog datuma i mjeseca.
24. BILOBRK (IVO) PILE, zvani POLJAR, majka Marija, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Poginuo je 20. prosinca 1941. na Ošćeniciama, pri napadu četnika na selo.
25. BILOBRK (IVO) SREĆKO, rod. 04.10.1919. u Korićinima, majka Marija, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). U prosincu 1941. pri napadu četnika na selo (proboden bajonetom, ispred kuće od jednog četnika).
26. BILOBRK (JURO) VID, rod. 21.05.1920. u Korićinima, majka Mara, rod. Krijan, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zarobljen je u prosincu 1941. g. u Gornjim Korićinima od četnika, gdje je nakon nekoliko dana i ubijen.
27. BILOBRK (JURO) JANKO, rod. 30.03.1926. u Korićinima, majka Mara, rod. Krijan, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zarobljen je u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima od četnika, gdje je nakon nekoliko dana i ubijen.
28. BILOBRK (FRANO) IVO, zvani "Čovalija", rod. 12.12.1898. u Korićinima, majke Ore, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Poginuo 1944. u Turbetu za vrijeme borbi partizana za Travnik.
29. BILOBRK (FRANO) JOZO, zvani "Crni", rod. 06.11.1912. u Korićinima, majka Ore, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Poginuo 1944. u Turbetu za vrijeme borbi partizana za Travnik.
30. BILOBRK (FRANO) LUKA, zvani "Jagoda", rod. 21.10.1915. u Korićinima, majka Ore, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Umro je u ljetu 1946. od posljedica Križnog puta, zlostavljanja i mučenja u komunističkim logorima.
31. BILOBRK (FRANO) NIKOL, zvani "Crni", rod. 06.12.1909. u Korićinima, majke Ore, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Zarobljen je u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima. Po zarobljavanju, nakon nekoliko dana, ubijen.
32. BILOBRK (STIPO) BARE, rod. 28.01.1926. u Korićinima, majka Manda, rod. Nikolić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Poginuo je 1944./45. u njemačkoj vojsci.
33. BILOBRK (MARKO) LUKA, rod. 22.02.1915. u Korićinima, majka Anda, rod. Blažević, po na-
- cionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Poginuo je 1944/45. u hrvatskoj vojsci.
34. BILOBRK (NIKO) LJUBAN, rod. 05.03.1925. u Korićinima, majka Anda, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Ubijen na Bleiburgu 1945.
35. BILOBRK (NIKO) LJUBAN, rod. 15.12.1922. u Korićinima, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik, ustaša, nestao na Križnom putu.
36. BILOBRK (NIKO) MARIJAN, rod. 20.03.1922. u Korićinima, majka Mara, rod. Lukić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zarobljen i ubijen od četnika u prosincu 1941.
37. BILOBRK () MARIJAN, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik, kao hrvatski vojnik nestao na Križnom putu 1945.
38. BILOBRK (ILJAJA) JAKOV, rod. 05.11.1925. u Korićinima, majka Ruža, rod. Kljajić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Četnici su ga zarobili u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima. U zarobljeništu je, nakon nekoliko dana ubijen.
39. BILOBRK (ILJAJA) NIKOLA, rod. 06.12.1908. u Korićinima, majka Mara, rod. Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Poginuo 1944./45.
40. BILOBRK (ILJAJA) DRGAN, rod. oko 1020., majka Ruža, rod. Kljajić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske. Izbo je nožem nekog Kokalovića iz Dobretića. Kao zatorenik, sa izdržavanjem kazne, javlja se dragovoljno i ustaše. Poginuo u borbi s četnicima u nepoznatom mjestu, 1943.
41. BJELOBRK (JURO) JANJKO, rođen 1926., majka Mare, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao civila ubili su ga četnici izvan borbe u studenom 1941. u Imljanima.
42. BJELOBRK (JURO) VIDO, rođen 1920., po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao civila ubili su ga četnici izvan borbe u studenom 1941. u Imljanima.
43. BLAŽEVIĆ () ANTO, zvani "Brizonja", po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zarobljen je u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima od strane četnika. Ubijen nekoliko dana po zarobljavanju.
44. BLAŽEVIĆ (IVO) ĆEDOMIR, rođen 1923., majka Ivka rođena Dujmović, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Kao pripadnik njemačke vojske nestao na Križnom putu.
45. BLAŽEVIĆ (ANTO) JURO, majka Manda rođena Parić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je domoran.
46. BLAŽEVIĆ (ANTO) PILE, zvani "Krečan", rod. 29.06.1917. u Korićinima, majka Manda, rod. Parić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Poginuo je u hrvatskoj vojsci 1944/45., nepoznatog datuma i mesta.
47. BLAŽEVIĆ (ANTO) JURO, majka Manda, rod. Parić, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zarobljen je u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima od strane četnika i u zarobljeništu nakon nekoliko dana ubijen.
48. BLAŽEVIĆ (NIKO) BLAŽ, rod. 10.12.1907. u Korićinima, majka Ane, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Zaobljen je u prosincu 1941. u Gornjim Korićinima od strane četnika i u zarobljeništu nakon nekoliko dana ubijen.
49. BLAŽEVIĆ (NIKO) FRANO, rod. 06.02.1913. u Korićinima, majka Ane, rod. Čolaković, po nacionalnosti Hrvat, rimokatolik. Bio je pripadnik Hrvatske vojske (seoska straže). Poginuo 1944. u Busovači.

(nastavit će se) •

STRADANJA HRVATA U VIROVITIČKO-PODRAVSKOJ ŽUPANIJI (II.)

POPIS STRADALIH PRIPADNIKA HOS-a I CIVILA ZA VRIJEME II. SVJETSKOG RATA I PORAĆA U GRADU SLATINI I PRIPOJENIM NASELJIMA

NASELJE BAKIĆ

1. BABIĆ Karo 1914. Bakić
2. BABIĆ Rudi 1913. Bakić
3. BALAŠ Dragan 1925. Bakić
4. BARTOLOVIĆ Josip 1912. Španat
5. BRLJAČIĆ Josip 1926. Bakić
6. BRLJAČIĆ Stjepan 1920. Bakić
7. ČERNI Andrija 1924. Bakić
8. ČERNITOMO 1867. Bakić
9. ČERNI Stjepan 1926. Bakić
10. GENCER Franjo 1924. Bakić
11. GRAHOVAC Slavko 1926. Bakić
12. GRAHOVAC Antun 1914. Bakić
13. HORVAT Šime 1929. Bakić
14. JELIĆ Stjepan 1929. Bakić
15. KARAFĀ Fabijan 1921. Bakić
16. KARDOŠ Karlo 1913. Bakić
17. KARDOŠ Josip 1912. Bakić
18. KELER Pavao 1924. Bakić
19. KIRETA Franjo 1911. Bakić
20. KLUCKI Ivan 1923. Bakić
21. KOČIŠ Ivan 1928. Bakić
22. KOKURIĆ Pavle 1915. Bakić
23. KUKULJEVIĆ Đuro 1920. Bakić
24. LUKAČ Franjo 1925. Bakić
25. MAROVIĆ Milan 1926. Bakić
26. MATELKOV Stjepan 1919. Bakić
27. MATELKOV Ivan 1913. Bakić
28. MINAUF Stjepan 1913. Bakić
29. MINAUF Đuro 1916. Bakić
30. NAJCER Pavle 1922. Bakić
31. NOVAK Anka 1927. Bakić
32. NOVOTNI Josip 1914. Bakić
33. NOVOTNI Đuro 1903. Bakić
34. PERKOVIC Stjepan 1924. Bakić
35. PETRINOVIC Ivan 1912. Bakić
36. PETRINOVIC Ivan 1933. Bakić
37. RADOČAJ Dragan 1919. Bakić
38. RADOČAJ Jozo 1921. Bakić
39. RADOČAJ Petar 1888. Bakić
40. REJMAN Dragan 1920. Bakić
41. REJMAN Franjo 1902. Bakić
42. REJMAN Stjepan 1926. Bakić
43. RORBEK Stjepan 1914. Bakić
44. SEFNAR Đuro 1912. Bakić
45. SEFNER Matija 1923. Bakić
46. SELENIĆ Mato 1915. Bakić
47. SELENIĆ Stjepan 1909. Bakić
48. SOKOLOVIĆ Slavko 1923. Bakić
49. SRBIĆ Dragan 1916. Bakić
50. ŠTIPANIĆ Josip 1912. Bakić
51. STIPANIĆ Mirko 1903. Bakić
52. ŠARABOK Josip 1904. Bakić
53. ŠČASNİ Franjo 1929. Bakić

Priredio:***Dragutin PELIKAN***

54. ŠTRASER Dragan 1920. Bakić
55. TANKOFER Ivan 1927. Bakić
56. TANKOFER Pavle 1905. Bakić
57. TOT Josip 1921. Bakić
58. VILK Ivan 1923. Bakić
59. VILK Mirko ml. 1926. Bakić
60. VILK Mirko st. 1914. Bakić
61. VILK Mirko 1910. Bakić
62. VILK Dragan 1902. Bakić
63. VUJIĆ Andrija 1914. Bakić
64. VUJIĆ Petar 1922. Bakić
65. VUJIĆ Ivan 1918. Bakić
66. VUJIĆ Mato 1920. Bakić
67. ZAGORAC Mirko 1916. Bakić
68. ZAGORAC Stjepan 1923. Bakić
69. ZAVODA Mato 1921. Orešac
70. ŽARAC Stjepan 1906. Bakić
71. ŽALAC Ivan 1912. Bakić

NASELJE DONJI MELJANI

1. DOLEŽAL Đuro 1919. Donji Meljani
2. GERSTNER Jozo 1904. Donji Meljani
3. MATANČI Stjepan 1909. Donji Meljani
4. RADIĆ Mato 1908. Donji Meljani
5. ŽAGAR Tomo 1909. Donji Meljani
6. ŽUGAJ Andrija 1900. Donji Meljani

NASELJE GOLENIĆ

1. ANIĆ Ante 1892. Kruševo
2. BATUR Antun 1924. Golenić
3. BATUR Blaž 1927. Golenić
4. BATUR Grga 1924. Golenić
5. BATUR Josip 1922. Golenić
6. BATUR Luka 1899. Kruševo
7. BATUR Mijo 1906. Kruševo
8. BARIČIK Đuro 1923. Golenić
9. BIČANIĆ Petar 1916. Smoljanac
10. BRODAR Mile 1915. Kruševo
11. BUKVIĆ Tomo 1918. Kruševo
12. ČIŽMODIJA Franjo 1905. Kruševo
13. GAŠPARIĆ Izidor 1926. Ježevac
14. HADINA Stjepan 1906. Bednja
15. KUKULJEVIĆ Stjepan - Smoljanac
16. MAROHNIC Jozo 1919. Kruševo
17. MAHORNIC Pavao 1916. Kruševo
18. PRPIĆ Rudi 1925. Golenić
19. SILADI Josip 1924. Golenić
20. SIVAK Đuro 1922. Golenić
21. SIVAK Pavo 1922. Golenić

22. TOMAC Dragutin 1925. Golenić
23. TOMAC Zvonko 1923. Golenić
24. TOMAC Đuro 1927. Golenić
25. TONKOVIC Mato 1908. Kruševo
26. VALČIĆ Nikola 1904. Ošljak
27. VALČIĆ Marijan 1903. Ošljak
28. VALČIĆ Marija 1925. Ošljak
29. VALČIĆ Mile 1920. Ošljak
30. VALČIĆ Vjekoslav 1920. Ošljak
31. VALČIĆ Franjo 1927. Ošljak
32. VIDUKA Stjepan 1918. Ošljak
33. ZELIĆ Branko 1924. Golenić

NASELJE GORNJI MIHOLJAC

1. ANDROŠEVIC Mato 1923. Gornji Miholjac
2. BARTOLIVIĆ Josip 1912. Gornji Miholjac
3. BENES Pero 1923. Gornji Miholjac
4. DALMATINAC Jozo 1919. Gornji Miholjac
5. ĐUROVIĆ Mato 1920. Gornji Miholjac
6. GELENČIR Mirko 1919. Gornji Miholjac
7. GELENČIR Pavle 1917. Gornji Miholjac
8. GELENČIR Vida 1920. Gornji Miholjac
9. GELENČIR Mato 1923. Gornji Miholjac
10. GELENČIR Martin 1921. Gornji Miholjac
11. KLEMENT Ivo 1925. Gornji Miholjac
12. KIZIVAT Andrija 1927. Gornji Miholjac
13. KORDI Mato 1920. Gornji Miholjac
14. LITARAC Pavao 1920. Gornji Miholjac
15. MATOKOVIC Jozo 1924. Gornji Miholjac
16. REHAČEK Andrija 1923. Gornji Miholjac

NASELJE IVAN BREG

1. JOŠIĆ Mato 1914. Ivan Breg
2. MATANČI Ladislav 1914. Bistrica
3. PERKOVAC Mato 1913. Bistrica
4. STJEPANOVSKI Franjo 1912. Čerajlje
5. ŠANTIĆ Ivan 1898. G. Kusonje
6. ŠPOLJARIĆ Marko 1898. Ivan Breg
7. ŠTEFANOVSKI Ante 1904. Ivan Breg
8. VAJMUTHER Jaga 1903. Bistrica
9. ZEMAN Vencl 1916. Ivan Breg

NASELJE KOZICE

1. BALATINAC Mirko 1921. Kozice
2. BOBINAC Ivan 1923. Kozice
3. BOBINAC Milan 1908. Kozice
4. CADER Ivan 1924. Kozice
5. CERJAK Marko 1912. Kozice
6. DUDAŠ Mato 1912. Kozice
7. FILKOVIĆ Petar 1921. Kozice
8. FILKOVIĆ Mirko 1924. Kozice
9. FILKOVIĆ Jozo 1929. Kozice

10. FILKOVIC Mato 1926. Kozice
11. FILKOVIĆ Ivo 1914. Kozice
12. FILKOVIĆ Dragan 1918. Kozice
13. FILKOVIĆ Ivan 1914. Kozice
14. FILKOVIĆ Franjo 1908. Kozice
15. FILKOVIĆ Antun 1921. Kozice
16. FILKOVIĆ Stjepan 1920. Kozice
17. FILKOVIĆ Mato 1919. Kozice
18. FUNKO Slavko 1914. Kozice
19. FUNKO Stjepan 1920. Kozice
20. HORVAT Julijana 1878. Kozice
21. HOVANJEC Miško 1925. Kozice
22. KAURIĆ Jozo 1902. Kozice
23. KAURIĆ Pero 1921. Kozice
24. KOS Johan 1919. Kozice
25. KOS Jozo 1922. Kozice
26. KOŽIĆ Jozo 1922. Kozice
27. KRPAČIĆ Pero 1923. Kozice
28. KRPAČIĆ Stjepan 1912. Kozice
29. KRUMERAC Jozo 1921. Kozice
30. KUČERA Emil 1923. Kozice
31. LEŠTAK Đuro 1906. Kozice
32. MACABERG August 1912. Kozice
33. MANDIĆ Josip 1919. Kozice
34. MANDIĆ Mirko 1922. Kozice
35. MANDIĆ Jozo 1921. Kozice
36. MATOTA Marko 1922. Kozice
37. MARKUIJIN Stjepan 1924. Kozice
38. MEDVED Đovi 1906. Kozice
39. MEDVED Mato 1910. Kozice
40. MEDVED Mirko 1915. Kozice
41. MEDVED Josip 1904. Kozice
42. MEDVED Mato 1896. Kozice
43. MEDVED Andrija 1923. Kozice
44. MEDVED Pavle 1904. Kozice
45. MEDVED Petar 1900. Kozice
46. MEDVED Franjo 1920. Kozice
47. MEDVED Stjepan 1897. Kozice
48. MEDVED Pavao 1921. Kozice
49. NOVAKOVIĆ Bartol 1897. Kozice
50. NOVAKOVIĆ Dragan 1910. Kozice
51. NOVAKOVIĆ Franjo 1907. Kozice
52. PEREKOVIĆ Nikola 1890. Kozice
53. PODBOJ Franjo 1925. Kozice
54. RADANOVIĆ Franjo 1909. Kozice
55. RADANOVIĆ Tomica 1912. Kozice
56. ROŽANKOVIĆ Luka 1923. Kozice
57. ROŽANKOVIĆ Andrija 1919. Kozice
58. TRINAJSTIĆ Rudolf 1900. Kozice
59. VUNCINGER Johan 1898. Kozice

NASELJE SENKOVAC

1. BARBIR Mara 1922. Senkovac
2. DOMINKOVIĆ Miso 1920. Senkovac
3. HOFER Ivan 1920. Senkovac
4. IVAN Gizela 1895. Sigetvar
5. JAKOPOVIĆ Pavao 1907. Senkovac
6. KOVAČ Janoš 1922. Senkovac
7. JUREN Pavao 1920. Ivanec
8. KISIČEK Andrija 1932. Ivanec
9. KISIČEK Janko 1925. Ivanec
10. KISIČEK Marko 1925. Ivanec
11. KOLAR Franjo 1920. Klenovnik
12. KOSTANJEVAC Cvetko 1927. Ivanec
13. MEDVEDOVIĆ Milan 1923. Senkovac

14. MUDRI Bartol 1926. Ivanac
15. NADI Stjepan 1920. Senkovac
16. NJEGAČ Josip 1922. Ivanec
17. NJEGAČ Magda 1924. Klenovnik
18. PAKŠA Stjepan 1922. Ivanec
19. PODGORELEC Branko 1924. Ivanec
20. SANJARIĆ Janko 1924. Klenovnik
21. SANJARIĆ Ivan 1920. Klenovnik
22. SANJARIĆ Andrija 1915. Klenovnik
23. SREDNJOSELAC Josip 1919. Ivanec
24. ŠANTALAB Josip 1902. Kamenica
25. VARAŽDINEC Josip 1922. Ivanec
26. VUGLOVEČKI Ivan 1920. Klenovnik
27. KOLMAN Matija 1923. Samobor

NASELJE SLADOJEVCI

1. BOGATI Vinko 1910. Sladojevci
2. BOGATI Alojz 1922. Bistrica
3. DOBRENČIĆ Ivan 1921. Sladojevci
4. DOMBI Mijo 1924. Sladojevci
5. DOMINKOVIĆ Mato 1914. Sladojevci
6. DUNKOVIĆ Josip 1905. Sladojevci
7. DUNKOVIĆ Franjo 1923. Sladojevci
8. DUNKOVIĆ Mijo 1919. Sladojevci
9. DUNKOVIĆ Ladislav 1925. Sladojevci
10. ĐUMLIJA Mato 1915. Sladojevci
11. EGENDORF Mijo 1921. Sladojevci
12. EGENDORF Mijo 1925. Sladojevci
13. FARKAŠ Josip 1915. Sladojevci
14. EGENDORF Ivan 1910. Sladojevci
15. FINGLER Julijus 1920. Sladojevci
16. FUČKAR Franjo 1924. Sladojevci
17. FUČKAR Ivan 1920. Sladojevci
18. FUČKAR Josip 1905. Sladojevci
19. FUČKAR Đuro 1913. Sladojevci
20. GADANAC Josip 1924. Sladojevci
21. GRAHOVAC Stjepan 1919. Sladojevci
22. GRAHOVAC Šimun 1914. Sladojevci
23. GRAHOVAC Joakim 1917. Sladojevci
24. GRAHOVAC Franjo 1915. Sladojevci
25. GUMBAREVIĆ Antun 1922. Sladojevci
26. GUMBAREVIC Ivan 1920. Sladojevci
27. GUMBAREVIC Josip 1914. Sladojevci
28. GUMBAREVIC Petar 1924. Sladojevci
29. HIDEK Ivan 1921. Sladojevci
30. HIDEK Pero 1911. Sladojevci
31. HIDEK Ivša 1910. Sladojevci
32. HORVAT Andrija 1903. Sladojevci
33. HORVAT Josip 1914. Sladojevci
34. JEKI Franjo 1923. Sladojevci
35. JELIĆ Ivan 1920. Sladojevci
36. JUDI Josip 1923. Sladojevci
37. JURMANOVIĆ Barica 1925. Sladojevci
38. KARAGA Franjo 1921. Sladojevci
39. KIZIVAT Mato 1906. Sladojevci
40. KUZMIĆ Pave 1904. Sladojevci
41. KUZMIĆ Josip 1925. Sladojevci
42. KUZMIĆ Ivan 1925. Sladojevci
43. KVATERNIK Ferdo 1908. Sladojevci
44. LAUER Imbra 1919. Sladojevci
45. MATOVINA Petar 1869. Sladojevci
46. MAŽIBRADA Bozo 1912. Kistanje
47. MEĐIMURAC Ivan 1896. Sladojevci
48. MRAVAC Đuro 1908. Sladojevci
49. NEUPURGER Franjo 1925. Sladojevci

50. NOVAKOVIĆ Martin 1911. Sladojevci
51. OSTRNIĆ Ivan 1911. Sladojevci
52. OSTRNIĆ Mirko 1926. Sladojevci
53. PANDUR Imbra 1912. Sladojevci
54. PARADINOVIC Josip 1914. Bakić
55. POKOPČIĆ Josip 1926. Sladojevci
56. PRSA Mirko 1917. Sladojevci
57. PUFLER Franjo 1923. Sladojevci
58. RADOČAJ Mato 1912. Sladojevci
59. PUFLER Stjepan 1905. Sladojevci
60. RADOČAJ Franjo 1919. Sladojevci
61. RADOČAJ Tomo 1877. Sladojevci
62. RADOČAJ Ivan 1913. Sladojevci
63. RADOČAJ Josip 1908. Sladojevci
64. RADOČAJ Ivan 1910. Sladojevci
65. RADOČAJ Andrija 1912. Sladojevci
66. RADOČAJ Mato 1912. Sladojevci
67. SABO Franjo 1917. Sladojevci
68. SANTO Đuro 1924. Sladojevci
69. SACHER Josip 1913. Radosavci
70. SACHER Miško 1869. Radosavci
71. SERGAJ Marko 1912. Sladojevci
72. ŠPOLJARIĆ Pero 1924. Sladojevci
73. ŠPOLJARIĆ Marko 1902. Sladojevci
74. TOT Josip 1919. Sladojevci
75. TOT Stjepan 1922. Sladojevci
76. TOT Etelka 1929. Sladojevci
77. TREVIZAN Duka 1924. Sladojevci
78. VIDA Franjo 1922. Sladojevci
79. VIDA Dragutin 1925. Sladojevci
80. ZAVODA Mato 1921. Sladojevci

OPĆINA ČAĐAVICA**I PRIPOJENA NASELJA**

1. BACALO Karlo 1906. Čađavica
2. BALATINAC Josip 1909. Čađavica
3. BENETA Marko 1907. Čađavica
4. BENETA Josip 1888. Čađavica
5. BERKEC Mato 1923. Čađavica
6. BLAŽINAC Mato 1912. Čađavica
7. BLAŽINAC Jozo 1924. Čađavica
8. BUČANAC Sida 1908. Čađavica
9. BUČANAC Fabijan 1904. Čađavica
10. BUČANAC Ruža 1910. Čađavica
11. BUČANAC Mijo 1881. Čađavica
12. DOMŠA Stjepan 1908. Čađavica
13. DUDAŠ Pavo 1910. Čađavica
14. GRDAN Sofija 1896. Čađavica
15. GRGINAC Josip 1930. Čađavica
16. HERBAJ Drago 1923. Čađavica
17. HIDEK Jula 1920. Čađavica
18. KOVAČ Miško 1909. Čađavica
19. KOVAČIĆ Živko 1923. Čađavica
20. KOVAČIĆ Marija 1921. Čađavica
21. KROUPA Miško 1918. Čađavica
22. KUSTURIĆ Stjepan 1886. Čađavica
23. LUTZ Stjepan 1922. Laktaši
24. MARTINČEVIC Pavao 1920. Čađavica
25. MATIĆ Živko 1903. Čađavica
26. MATOTA Luka 1899. Čađavica
27. MOKER Miško 1871. Čađavica
28. PACOVSKY Franjo 1916. Čađavica
29. PODGORNIK Viktor 1915. Čađavica
30. SMAJIĆ Andrija 1912. Čađavica
31. SMAJIĆ Josip 1912. Čađavica

32. SOKAČIĆ Marko 1923. Čađavica
 33. SOKOLI Vinko 1912. Humljani
 34. ŠTIGLER Franjo 1911. Čađavica
 35. TOMEKOVIĆ Franjo 1918. Virovitica

NASELJE ČAĐAVAČKI LUG

1. ALADIĆ Ivan. . . . Čađavački Lug
 2. BRAJNOVIĆ Luka 1910. Čađavački Lug
 3. BRAŠKOVIĆ Luka 1919. Čađavački Lug
 4. BOT Franjo 1903. Mačkovač
 5. CIDROVSKI Drago 1920. Čađavački Lug
 6. CIDROVSKI Šimek 1921. Čađavački Lug
 7. ČULINA Antun 1923. Čađavački Lug
 8. DUNDUVIC Branko 1933. Čađavački Lug
 9. ĐURASEKTTOMO 1919. Čađavački Lug
 10. GAŠPARIĆ Rudolf 1908. Čađavački Lug
 11. HAMER Đuro 1908. Čađavački Lug
 12. HODAK Ivan 1923. Čađavački Lug
 13. HRŠAK Dragutin 1919. Čađavački Lug
 14. JAGIĆ Lovro 1919. Čađavački Lug
 15. JURASIĆ Mato 1924. Čađavački Lug
 16. KLASIĆ Stjepan 1902. Čađavački Lug
 17. MAĐARJĆ Mato 1920. Čađavački Lug
 18. MAĐARIC Slavko 1916. Čađavački Lug
 19. MUDRJ Stjepan 1924. Čađavački Lug
 21. OREŠKI Edo 1918. Čađavački Lug
 22. POKRIVKO Marija 1923. Čađavački Lug
 23. PRADANO Josip 1910. Čađavački Lug
 24. RIBIĆ Franjo 1920. Čađavački Lug
 25. SEVER Dragan 1908. Čađavački Lug
 26. SEVER Franjo 1898. Čađavački Lug
 27. ŠEGOVIĆ Karlo 1908. Čađavački Lug
 28. ŠEGOVIĆ Luka 1919. Čađavački Lug
 29. ŠIMIĆ Zvonko 1918. Čađavački Lug
 30. ŠPANIĆ Josip 1924. Čađavački Lug
 31. ŠPANIĆ Izidor 1923. Čađavački Lug
 32. ŠVAJGER Ksenija 1920. Čađavački Lug
 33. ŠVAJGER Slavko 1904. Čađavački Lug
 34. VALENT Rudolf 1922. Čađavački Lug
 35. TROHA Tomo 1935. Čađavački Lug
 36. UJ Reza 1906. Špišić Bukovica
 37. UJ Imbrao 1902. Špišić Bukovica
 39. VUK Đuro 1920. Čađavački Lug

NASELJE DONJE BAZIJE

1. BALANDIJA Lucija 1902. Donje Bazije
 2. BOŠNJAK Ivan 1910. Donje Bazije
 3. BOŠNJAK Ivan 1912. Donje Bazije
 4. BRNIĆ Miso 1922. Donje Bazije
 5. ČIČEK Ivan 1911. Donje Bazije
 6. DOLINAC Luka 1914. Donje Bazije
 7. DOLINAC Stjepan 1920. Donje Bazije
 8. DORINKO Ivan 1923. Donje Bazije
 9. FRANJIĆ Mato 1921. Donje Bazije
 10. MARKOVIĆ Luka 1909. Donje Bazije
 11. MIJATOVIĆ Luka 1908. Donje Bazije
 12. MIJATOVIĆ Jozo 1927. Donje Bazije
 13. MIJATOVIĆ Mato 1925. Donje Bazije
 14. MILOŠEVIĆ Stjepan 1925. Donje Bazije
 15. RIBIĆ Jozo 1919. Donje Bazije
 16. RIBIĆ Franjo 1913. Donje Bazije
 17. ROGINA Marko 1915. Donje Bazije
 18. ROGINA Mato 1903. Donje Bazije
 19. SABLJAK Dragan 1914. Donje Bazije
 20. SAKAĆ Stjepan 1919. Donje Bazije

21. SLUNJSKI Martin 1912. Donje Bazije
 22. ZAKANJ Mato 1921. Donje Bazije

NASELJE ILMADVOR

1. BALOG Antun 1911. Ilmadvor
 2. BOŠNJAK Đuro 1926. Ilmadvor
 3. FILIPOVIĆ Stjepan 1909. Ilmadvor
 4. LJUBEK Franjo 1920. Ilmadvor
 5. MARKOVIĆ Jerko 1911. Ilmadvor
 6. RADOTIĆ Januš 1911. Ilmadvor

NASELJE NOVAKI

1. BEGOVAC Stjepan 1913. Novaki
 2. BEGOVAC Ivan 1922. Novaki
 3. BENKO Jozo 1914. Novaki
 4. BENKO Franjo 1918. Novaki
 5. BORBAŠ Sandor 1906. Novaki
 6. BOŠNJAK Ferdo 1911. Novaki
 7. BOŠNJAK Franjo 1906. Novaki
 8. BOŠNJAK Franjo 1919. Novaki
 9. BOŠNJAK Jeronim 1918. Novaki
 10. BOŠNJAK Josip 1908. Novaki
 11. BOŠNJAK Mato 1928. Novaki
 12. BOŠNJAK Mato 1913. Novaki
 13. BOŠNJAK Slavko 1911. Novaki
 14. BOŠNJAK Tomo 1922. Novaki
 15. BOŠNJAK Stjepan 1917. Novaki
 16. BOŠNJAK Sandor 1918. Novaki
 17. BOŠNJAK Vinko 1919. Novaki
 18. DERI Franjo 1920. Novaki
 19. ENDERLIĆ Ivan 1910. Novaki
 20. ENDERLIĆ Tomo 1910. Novaki
 21. HOSI Mato 1920. Novaki
 22. HOSI Josip 1921. Novaki
 23. HRGOVIĆ Josip 1921. Novaki
 24. HRGOVIĆ Milan 1910. Novaki
 25. HRGOVIĆ Sandor 1906. Novaki
 26. HRGOVIĆ Đuro 1910. Novaki
 27. HORVAT Mijo 1906. Novaki
 28. HOSIPAVO 1908. Novaki
 29. HOSI Tomo 1914. Novaki
 30. HIDEK Tomo 1908. Novaki
 31. HIDEK Ivan 1911. Novaki
 32. HIDEK Vinko 1921. Novaki
 33. KARAFA Fabijan 1920. Novaki
 34. KINREICH Ivan 1921. Novaki
 35. KOLARIĆ Franjo 1919. Novaki
 36. KUKULJEVIĆ Jozo 1912. Novaki
 37. KUKULJEVIĆ Franjo 1913. Novaki
 38. LOVREKOVIĆ Marko 1926. Novaki
 39. MADAREVIĆ Jana 1923. Novaki
 40. MARANJ Marko 1914. Novaki
 41. PODKOVAC Pavo 1923. Novaki
 42. ROMULIĆ Pavo 1912. Novaki
 43. MELER Pavo 1901. Novaki
 44. RUSAN Mijo 1914. Novaki
 45. SIRUBLIĆ Adam 1921. Novaki
 46. STRASERIvan 1923. Novaki
 47. SUKALIĆ Luka 1922. Novaki
 48. ŠIMATIĆ Fabijan 1903. Novaki
 49. VALENT Ivica 1922. Novaki

NASELJE STARIN

1. MINAUFI Stjepan 1918. Starin

2. MÄDY Ivan 1923. Starin
 3. NECIG Andrija 1935. Starin
 4. ŠOMODI Stjepan 1915. Starin

NASELJE ŠAŠEVO

1. DROPULIĆ Ante 1919. Šaševo
 2. DROPULIĆ Jure 1921. Šaševo
 3. DROPULIĆ Ivan 1924. Šaševo
 4. KATALINIĆ Ivan 1927. Šaševo
 5. KATALINIĆ Mato 1911. Šaševo
 6. NEKIĆ Ivan 1920. Šaševo
 7. NEKIĆ Milan 1923. Šaševo

NASELJE VAŠKA

1. BALAŽ Ivan 1912. Vaška
 2. BARANJ Vinko 1905. Vaška
 3. BARAT Josip 1922. Vaška
 4. BERKEC Pavao 1921. Vaška
 5. BORBAŠ Jozo 1919. Vaška
 6. BORBAŠ Marko 1920. Vaška
 7. BORBAŠ Mijo 1919. Vaška
 8. BORBAŠ Ivo 1923. Vaška
 9. ČOLAK Marko 1926. Vaška
 10. DVOJAK Jozo 1907. Vaška
 11. DVOJAK Jozo 1923. Vaška
 12. FEKEĆ Pavo 1924. Vaška
 13. FEKEĆ Jozo 1915. Vaška
 14. FEKEĆ Ivo 1914. Vaška
 15. FRAJ Mijo 1913. Vaška
 16. FRAJ Franjo 1923. Vaška
 17. FUČKAR Vinko 1919. Vaška
 18. GOLUBIĆ Mijo 1922. Vaška
 19. GOLUBIĆ Vinko 1923. Vaška
 20. GOLUBIĆ Pavo 1910. Vaška
 21. GREGUR Vinko 1920. Vaška
 22. HEIT Jozo 1906. Vaška
 23. HEIT Josip 1909. Vaška
 24. HONOMIHL Josip 1923. Vaška
 25. HORVAT Vinko 1919. Vaška
 26. KAJZER Jozo 1906. Vaška
 27. KOVAČ Josip 1913. Vaška
 28. LORENC Josip 1923. Vaška
 29. LORENC Ivan 1924. Vaška
 30. LOVREKOVIĆ Mato 1909. Vaška
 31. MATOKOVIĆ Ivan 1919. Vaška
 32. MATOKOVIĆ Đuro 1907. Vaška
 33. MATOKOVIĆ Milan 1919. Vaška
 34. MATOKOVIĆ Pavao 1911. Vaška
 35. MIHALIĆ Vinko 1921. Vaška
 36. MIHALIĆ Stevo 1910. Vaška
 37. PREBEG Vinko 1921. Vaška
 38. RAJNOVIĆ Pavao 1920. Vaška
 39. SCASNI Franjo 1924. Vaška
 40. ŠKRABIĆ Mato 1887. Vaška
 41. SOLDO Đuro 1889. Vaška
 42. ŠIMATIĆ Marko 1921. Vaška
 43. ŠIMATIĆ Vinko 1926. Vaška
 44. TROŠIĆ Pavao 1903. Vaška
 45. TROŠIĆ Đuro 1925. Vaška
 46. TROŠIĆ Jozo 1919. Vaška
 47. ZEC Jozo 1912. Vaška
 48. ZVONAR Ivan 1909. Vaška

(nastavit će se) •

VU ONO VREME

(Svedočanstva)

GLASANJE

Limena vatrogasna muzika, leta 1947. čelo je noć budila pučanstvo nek se diže za nedelno glasovanje, "za narodne zastupnike". Partizanska koračnica, školska omladina, skojevci, žene AFŽ, popevali so:

"Budi se istok i zapad, budi se sjever i jug.

topovi tutnje u napad, naprijed uz druga je drug!"

Glasačka scifra mesta po rajone bila so rasprata več od šest vur zaran. Seljak Štefinaranil je vu štale svoje blago, odpravla se v cirkvo k mešće.

- A jel ti, čovek zlatni, nameravaš denes iti glasat? - zapita ga žena Dora.

- Ja, da idem glasat, za one koje so oni sami na liste napisali, to, nikak ne! - očečno reče Štefina.

- Jel ne peš, izbile? Se šališ, morti?

- Ne, jok, ne šalim, ne. Ja za komuniste ne glasam. Ako se tebe glasa, ti idi.

- A dok me bodo pitali gde si ti, kaj bi im rekla?

- Reci im da sem v goricaj. Tak i bo! I go tovo!

Oni dva koracali so skupa v cirkvo, kak prije trideset let dok so bili mladi. Štefinovom bistrom joku neje vušel ni najmenši nesklad, a kamoli nasilja koje je okolu sebe gledel, osečal i doživlaval. Vu te peklene le-taj soje svojo vuteho našel si vu cirkve. Po-sle meše Štefinaje otisel stezom v Bilogoro, v gorice, a Dora glasat.

Na zbornom mestu rajona "Peski" z vu-liche je strane visela Jugo zastava i krej nje ruska, crlena srpom i čekičem. V nutre po stenaj obešeni so nadpisi s parolami:

"Proleteri svih zemalja ujedinite se"!

"Uz Tita i Staljinu - dvajunačka sina"!

"Amerika i Engleska bit će zemlja proleterska"!

Na dogačkom stolu stale so tri drevene škatule, s preli, vu koje so se puščale gumene kuglice. Dve škatule bile so crlene, a trejta crne boje. Na prve je škatule pisalo:

"Kandidat za narodnog poslanika, drug Stankerec A., na druge, drug Mandić, a na trejte, crne škatule pisalo je: "Reakcija"!

Za šake škatule sedeli so po dva čuvara škatul. Nad nijovemi glavami visele so slike Tita, Lenjina i Staljina.

- Onda, kaj bi sad, povečte mi! - reče Dorajednomu "redaru".

- Eno, drugarice! Tamo se upišite, dobit će te kuglicu, pa će te glasati - reče "redar".

Pred Dorom je glasal nejin sused. Počkoma je spuščal roko vu se tri škatule, dok je Dora pustila kuglico vu crno škatulu i

Piše:

Slavko ČAMBA

počula kak kuglica roškanče po škatule. Splašila seje i počela kričati:

- Jezuš, Malija! Kaj bi sad? Vušla mi je! Vušla!

- Ništa, drugarice, gotovo je. Ti si gla-sala, a čuvar škatule več je pribiležil nejino ime.

Kesno v noći, vvol seje Štefina z goric, a Dora mu seje poverila:

- Znaš, čovek zlatni, povem ti kakje bilo. Ja sem baš štela pustiti kuglico vu cmo škatulo, samo nesem znala da se bode čula v nutre. Onda kaj, neli, crlenaje nijova, a crnaje naša... Kaj mi moro? Nek me zapio, ne bojim se rešta.

Čez dogačke menbe, kakje bilo i kak bo, raspredali so o semu i sačemu do kesno v noći. Več ob dve vure sna im je prebudilo trupanje oblokov na nijove hiže. Omladinci skojevci, sem onem vu selu koji so glasali vu crno škatulo, za štrafo so z botami trupali ob-loke i kričali:

"Smrt fašizmu - sloboda narodu"!

"Dolje reakcija"!

"Živio drug Tito"!

"Smrt kulakom"!

No, dobro, kad je tak! - zakluci Štefina. - Nek si vgode! Mi si borno obloke nasteklali, pak onda, valda, borno mirni do drugoga glasanja.

ZBOR BIRAČA

Toga dneva omladinci so po selu obaveštavali pučanstvo da bode na večer vu domu "Pod bregom" zbor birača. Raspravljala se bodo sakakova vroča pitanja.

Štefina je truden došel z oranja. Dočekala ga je negova žena Dora:

- Štefo dragi, poveč mjesi jako truden? Neli, cei den si se nabežal za plugom. Odi, odi mam jest! Znam, gladen si kak cucek! A povem ti mam - nadoda Dora - bili so vre dvapot nekakovi balavci pri nas, da nek do-jdeš ob sedem vur "Pod breg" na sastanek. Bode se rešaval o viške. Idi, bodeš nekaj čul i rekel. Išla bi i ja, al morti to neje za žene.

Puna sala naroda. Na pozornice za stolom sedi "rajonski" odbornik Gavor, krej nega sekretar mesnoga komiteta i drugarica Vera. Odbornik Gavor je naglasil:

- Drugovi i drugarice, raspiram zbor birača našega rajona. Kakti prvo predlažem dnevni red:

1. Razgovori o viške

2. Ulična rasveta

3. Popravak poljskih putova

4. Razno

Da li se dnevni red prihvaća?

Nekuliko glasov reklo je - da!

- Saki on - reče odbornik - koj oče nekaj pitati nek digne roko i čeka dok dobi reč.

Zdigel se je drug sekretar mesnoga komiteta i započel z visokem glasom:

- Drugovi i drugarice! Kao prvu točku dnevoga reda uzet ćemo pitanje o viškovima. Zaduženja žita i mesa, drugovi i drugarice, zakonsko je pravilo o cijeloj našoj Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji. To znači, drugovi i drugarice, da se viškovi ne daju samo u Republici Hrvatskoj, nego i u drugim našim republikama. Naš seljak dužan je, drugovi i drugarice, prihvati taj zakon, pokoravati se i bezprije komo dati od sebe sve ono što društvo od njega traži.

- Tako je! - nešće je od komunistov kriknol, a nekoji so pleskali i kričali:

- Mi smo Titovi - Tito je naš!

Sekretar je nastavil:

- Mi znademo, drugovi i drugarice, da se može dogoditi prilikom raspodjela vaših zaduženja, a možda i nije uvijek, kako da kažem, sve za svakoga realno ocijenjeno. Ali, drugovi i drugarice, tu mi nismo krivi. Pa, eto, htio bih da kažem, ukoliko tko osjeća daje s tim, u tome ugrozen, u tom slučaju, drugovi i drugarice, neka se obrati kod svoga rajonskog odbornika, s njim se posavjetuje i problem će se riješiti. Još samo da kažem, drugovi i drugarice, kome je teško neka dade svoju imovinu u zadružno svojinu i biti će mu bolje.

Na te sekretarove reci narod se je zne-miril. Čulo seje zviždanje i klicanje s protes-tom:

- Mi nesmo Rusija! Pravi Hrvat čuva svojo zemlo! Živila seljačka sloga!

- Dosta! Tišina drugovi! Molim tišinu! Umirite se! Niste me razumijeli! Kazat ču-vam! - kričal je sekretar.

I drugarica Vera, štela je nekaj reci, ali neje stigla, jer narod je počel prazniti salo, razišel se. Nuz predsednički stol ostalo je samo nekuliko "klimatora".

Drug sekretar srbi se po glave, puši ciga-reto, preklene naroda, spod joka pogleda odbornika Gavora, drugaricu Veru i reče:

- Drugovi! Ovaj put, moram da kažem, sastanak nije uspio. Pogriješili smo! Trebali smo prvu točku dnevog reda staviti kao zadnju.

Uspomene Štefa Dolenca (II.)

OD NOVIGRADA PODRAVSKOG DO BLEIBURGA I NATRAG

Jznemogavši, smislili smo nas nekolicina iz Novigrada ne odveć pametan plan, da ne bi bilo zgoreg pobjeći predvečer u šumu, koja se prostirala na desnoj strani ceste. Dogovorili smo se da čim se počne pomalo hvatati mrak, da krenemo odjedanput svi preko livade do šume. Na našu sreću i raspored pratilaca nije bio odviše gust, pa smo se nadali uspješnom bjegu, kojega je prvi započeo jedan od nas, ali se više ne sjecam tko je to bio. Zamišljeno i učinjeno. U tom bjegu su nam se pridružili još neki nepoznati kolonaši, ali je uslijedila ipak rafalna paljba, no osvrtanja nije bilo, jer šuma je bila naš cilj, a koje smo se i dočepali jer nije bila daleko.

Raštrkali smo se po šumi, tražeći što udobniji smještaj na strmini, a za ležaj nam je poslužilo lišće i tanje grančice. Raširenih nogu oko stabla, sigurni u noći od kotrljanja niz padinu, zaspali smo u tren oka. Svanula je i zora i što učiniti sada? Dozivali smo jedni druge i ponovno se okupili svi najednom mjestu. Svi koji smo se odlučili za bijeg u šumu, a sada ujutro smo vidjeli da je tu i priličan broj nepoznatih, bili smo na okupu osim Valenta Brljeka. Kasnije, po povratku iz logora, doznao sam od njega, da je on čuo naše dozivanje, ali mu se tako jako spaval i nije se mogao javiti. On je s nekom drugom kolonom dospio u logor u Karlovcu, odakle gaje spasio otac koji je bio u partizanima. Umro je početkom lipnja 1945. nakon dolaska iz logora, jer je bio totalno iscrpljen, a i inače je bio slabe tjelesne konstrukcije.

Među nama je bilo i pripadnika HOS-a i nastalo je vijećeće tj. postavljeno je pitanje, a što sada dalje činiti. Neki stariji su odlučili preko šuma dalje nastaviti put prema svom rodomu kraju, a nama kojih nas je ostalo oko pedeset, nije preostalo ništa drugo nego se vratiti natrag na cestu. Vraćajući se prema cesti, vidjeli smo nekolicinu mrtvih vojnika, koji su nažalost sinoć bili pogodeni rafalom, ali među njima nije bio nitko iz Novigrada. Na žalost, nitko se ni od starijih nije sjetio da barem pretražimo njihove džepove, pa da dodemo do dokumenata, već smo se žurno uputili na daljnji marš. Nismo dugo hodali sami prema našoj granici, kad su nas sustigla dva partizana. Pitali su nas, tobože, tko smo, odakle i kuda idemo, kao da im odmah po našem izgledu nije bilo jasno tko smo. Izgledali su dosta simpatično i rekli su nam da se ništa ne brinemo, da će nas oni odvesti u logor u Zagrebu, a odande ćemo svaki svojoj kući. Došavši pred neko selo, pitali su nas imademo li novaca (kuna), da će nam oni pokušati kupiti nešto za pojesti u selu. Na žalost, selo je bilo dosta pusto, pa mi danas nije jasno gdje su se mještani posakrivali. Novac smo im dali i ostali bez kuna i bez jela. Pustili su nas da pokušamo sami nešto pronaći za pojesti. Mi smo se raštrkali po obližnjim dvořištima, tražeći barem nešto po podrumima, ali na žalost nismo ništa našli, osim u vrtovima

Piše:

Stjepan DOLENEC

malo salate. No na našu sreću netko je u jednom podrumu našao malo jabučnog octa, a salata koja je bila bez ulja i soli, samo s nađenim octom, bila je najbolja salata koju sam u životu jeo.

Nakon obilnog jela, nastavili smo polako pješačiti dalje prema Zagrebu. Naši pratitelji nisu nas ganjali i svako malo smo se i odmarali. Nije se izgledani njima žurilo, već im je valjda bilo bitno nas predati u bilo koji logor. Ipak mi je nešto vrijedno ostalo u mojem vlasništvu, a to je bio mali blok za pisanje i mala olovka, a to sam bio našao u onom već opisanom "telečaku". U predgradima Zagreba, a kojega nisam poznavao, dosta znatiželjnika je bilo na ulicama. Neki su nam se smijali i dovikivali nam svašta, a na nekim se vidjelo da nas sažaljevaju, a bilo je i dosta suznih očiju. Na naš upit, gdje se nalazimo, rekli su nam da dolazimo u Prečko i da je tamo veliki sabirni logor.

Ne dvoumeći se puno, ja sam onako u hodu napisao par riječi teti (živi i danas u Zagrebu, Petra ul. 105/III i ima 89 godina), u nadi da će ipak jednu od 5 napisanih ceduljica primiti i doći me posjetiti u Prečko.

No, konačno smo ušli i u taj logor, koji je bio ograden bodljikavom žicom, a okolo su bile iskopane i grabe kao rovovi, a u nekima je bilo i vode. Tu smo zatekli puno vojnika i civila, koji su sjedili vani na zemlji, prepunjući se milovanju proljetnog sunca, do pasa goli, i neumorno tamanili uši kojih je bilo na pretek. U krugu logora se nalazilo i puno baraka, a u jednu od njih bilo smo i mi nakon popisa koji su izvršili na kapiji, dodijeljeni, tj. smješteni. No kako bilo da bilo, došao je kraj našega mučnog puta, pa ako ništa drugo imamo krov nad glavom i iskopane lame za vršenje nužde.

Drugi dan su nas postrojavali nekoliko puta, da bi neki civili, ali i vojne osobe izvršile smotru, a uvijek je netko bio i izvučen iz stroja, a njihova je sudbina sada bila prepuštena drugima i na drugom mjestu. Nakon punih 14 dana gladovanja, prvi puta sam dobio kao i ostali nešto za pojesti, a jelo su zvali nazivi pura (nešto kukurunog brašna bačeno u uskijelu vodu, bez soli i masti). To je još povećalo naše tegobe, svi smo dobili dizenteriju i stalno smo čučali nad iskopanim i neogradjenim grabama. Jedino što smo zdušno radili izležavajući se na svibanjskom suncu, bilo je tamjanjenje ušiju ili kako su to "oni" zvali - vaške.

Tu idilu je prekinuo jedan prodorni glas, valjda nekog oficira, koji je putem razglasala pozivao sve iz Podravine, neka se upute prema kapiji, gdje će se formirati kolona, a koju će on voditi i da će svi iz nje biti pušteni svojim

kućama. Među nama je došlo do dvoumljenja, ići ili ne? Među mnogima koji su otisli bili su i moji kolege, Markeš, Ledinski, Posavec, Pevač i Puhalo. Kako se kasnije doznao, ta je kolona došla do Bjelovara, i tamo im se gubi svaki trag. O stradanjima u Bjelovaru ne želi ni dan danas ništa konkretno reći ondašnji načelnik OZNE, Josip Manolić.

Ja se nisam toj koloni priključio iz jednostavnih razloga, jer sam se nadao da će teta Jelica dobiti barem jednu od mojih napisanih i bačenih ceduljica pri dolasku u Zagreb, te mi donijeti nešto za pojesti. Nije prošlo puno vremena, a moje su se nade ispunile, jer sam bio pozvan da dođem na kapiju. Kako sam se osjećao kada sam ugledao tetu među onima koji su tražili svoje bližnje, to se ne može tako lako opisati. Mahnuli smo si samo rukama, a ona je donešeni predala dežurnom na kapiji, a koji ga je nakon detaljnog pregleda i uručio. S tetom nisam mogao ni rijeći prozboriti, jer su nju odmah udaljili od kapije. Naime, bilo je dosta slučajeva, da su pojedini civili, ne našavši nikoga svojega u logoru, bacali preko žice kruh i hranu, ali to je nažalost bilo kobno za mnoge koji su u logorskom krugu pohrili prema žicanoj ogradi, da se dočepaju hrane. Pokosio ih je rafal revnih čuvara i tako su životom platili svoju hrabrost, bolje reći želju da se dočepaju hrane. Ni sam ne znam na koliko metara od žice se nitko ni pod kojim uvjetima nije smio približiti, takova je postojala naredba.

U paketiću se našlo kruha, šećera, malo špeka, pola pohanog piletina i palačinke. Rat je bio i vladala je velika oskudica hrane i kod građanstva. Nemoguće je bilo da sve to sam pojedem, već sam podijelio i nešto svojim susjedima u baraci. Ostavio sam si malo kruha i špeka i to veliko bogatstvo sam po moći metnuo u cipele koje su mi služile kao jastuk pod glavom. Na moju veliku žalost ujutro nisam našao više svoje skriveno blago, jer mi ga je uzeo jedan moj susjed - šlafkolega, kojega nisam poznavao, ali smo se onda gadno potukli. Ja sam bio mlad i nejak, ali sam mu uspio i nos razbiti, jer on se postoje bio krv nije ni branio, i konačno ono malo što nije uspio pojesti, opet sam uzeo sebi natrag.

Kasno popodne, ni sam ne znam nakon koliko dana prebivanja u Prečkom, počinje prozivka i svi koji smo prozvani po barakama, morali smo formirati četverored i napustiti logor podjakom pratnjom na čelu s oficirom na konju. Sto li je to sada, vrzmalo nam se po glavi? Prolazili smo ulicama Zagreba, ali nisam znao kamo idemo. Dosta dugo smo pješačili i zaustavili se i posjedali na golu zemljinu. Oni koji su poznavali Zagreb od ranije, rekli su da smo došli na Kanal, tu smo, jasno bez hrane, prespavali tu noć, da bi ujutro neke od nas svrstali u novi četverored koji je opet upućen na gradske ulice u nepoznatom smjeru.

Nemajući pojma kamo idemo, nastavili smo pješačiti, ali ne tako jako dugo, jer smo umarširali i opet kroz neku kapiju na neku oveću livadu, na kojoj se nalazilo dosta lijepih baraka. Nije nam trebalo dugo vremena da usstanovimo da smo blizu Zoološkog vrta, koji nam se nalazio na zapadnoj strani, prema tome, u Maksimiru smo. Barake su bile puno udobnije, jer se je našlo u njima i slamarica, a i raznih odjeljnih predmeta, pa smo tu noć sasvim normalno sproveli, jasno i opet bez očajne pure. Ujutro su nas ugodno iznenadile seljanke, koje su nam kroz žicu nudile prve trešnje, a zahvaljujući Đuri Petrasu, koji je još imao u kapi skrivenih kuna, uspjeli smo kupiti nešto trešnja.

Bio je točno 1. lipnja 1945., dakle točno mjesec dana kako smo napustili Koprivnicu, i to odmah ujutro, kada su nas sve postrojili i opet u jednored. Ponavljalo se je isto, a već više puta viđeno, prije u Prečkom i na Kanalu. Ovoga puta je bilo jako puno civila koji su došli u obilazak i ujedno su skoro svakog pojedinca nešto priupitali. Nas četvorica, Đuro Petras, Stjepan Kovač, Đuro Ljubić i ja smo na upit jednoga od tih civila, zašto ste bježali u Sloveniju, odgovorili da smo išli s konjskim zapregama i da su nas Kozaci (Čerkezi) tjerali da ih vozimo, a bez konja i kola smo sotali u Sloveniji. Čudno nas gledajući, i klimajući glavom, isti nam je rekao neka istupimo iz reda i neka se postrojimo malo podalje.

Nas i još nekolincu su uputili premajednoj zgradi na sjevernom dijelu u tom krugu (postoji i danas) i tamo smo dobili na naše veliko iznenadjenje PROPUSNICE od ZEMALJSKE KOMISIJE ZA ZBJEG, u kojoj piše, da se mole sve vojne i civilne vlasti, da nam izađu u susret. Uspio sam sačuvati taj dokument do današnjeg dana. Eto, postali smo slobodni, teško je opisivati danas kako smo se sretnima osjećali tada, i danas ju opisivati sigurno bi izgubila polovicu na svojoj vrijednosti. Našavši se s onu stranu žice, donijeli smo odluku. Krenuti čim prije i to prema Sesvetama, samo da izđemo iz Zagreba. Ja sam imao namjeru otići do tete, ali sam ipak shvatio, da sam pun ušiju i ne mogu takav doći k njoj.

Sada slobodni s propusnicama u đžepu, željni čim prije se naći sa svojima, žustro smo koračali u pravcu Sesveta. Tu sam ja jedini na željezničkoj stanicu loše prošao, zapeo sam za oko neke partizanke, jer sam imao lijepe hlače i košulju. Ona mi je u zamjenu za to dala neke kratke poderane hlačice i debelu špagu umjesto mojega lijepoga hlačnjaka (remena), s kojom sam svezao te, sa puno zakrpa, jadne, ušljive hlačice. Ja sam joj pokazao moju propusnicu, a ona me je sočno opsovala i rekla: "Marš, banditu, dok si još na životu!" Brzo smo se domogli željezničke stanice, gdje je stajao vlak, ali s teretnim vagonima, pun uglavnog seljaka, koji je trebao svaki čas krenuti.

Zamolili smo konduktora da nam dopusti da se i mi ukrcamo na vlak, a on, vidjevši nas, i znajući vrlo dobro otkuda idemo, našao nam je mjesto u jednom od tih nazovimo ih "marvinskih" vagona. Nekada se u takovima vagonima samo marva - stoka prevozila, ali u nedostatku osobnih kola i ona su dobro poslužila poslijevrata. U vagonu su nam ljudi brzo našli mjesta i mi smo si odmah posjedali na pod, a imali smo i mjesta jer su se skoro svi odmaknuli od nas.

znajući za "plemenitu" gamad koju smo imali na sebi. Nitko nas nije ništa pitao ni obraćao pozornost na nas, ali se ipak našla jedna žena koja nam je ponudila pohano meso. Mi smo joj se srdačno zahvalili i rekli da nismo gladni, jer smo bili toliko svjesni i pametni, da smo znali da nakon skoro dva tjedna gladovanja, ne smijemo jesti nešto tako kalorično.

Nakon truckanja u tim G-kolima stigli smo podvečer i do Križevaca. Tu smo našli u jednom vrtu malo mladog luka. To smo prigrizli i nastavili dalje prema Majurcu. U tome prvom selu prema Koprivnici jedva smo našli smještaj u jednom štaglu na sijenu. Odličan smještaj. Ujutro sam ja kao nekako najjači otišao do domaćice i upitao ju, da li joj možda treba nacijepati drva, pa da ja to učinim, a nju bih zamolio ako nam može dati šalicu mlijeka svakome. Rekla mi je: "Dečec, pa ti ne možeš ni sjekiru držati u ruci, a kamoli cijepati drva. No, ja ču vama dati dosta mlijeka, a ako želite, moj vas suprug može na kolima povesti do Koprivnice, kamo se on baš sada sprema."

Tko sretniji od nas. Toplo mlijeko nam je dobro došlo i zahvaljujući se na sve načine gazdarici, posjedali smo u kola i sretno stigli u Koprivnicu. Dalje smo nastavili opet pješice, a usput smo se zaustavili kod moje rodbine u Borovljanim, gdje smo jeli sir s vrhnjem. Stigli smo konačno i do našeg Novigrada, a na početku sela smo se razdvojili, jer su Stjepan Kovač i Đuro Ljubić krenuli preko vrtova k svojima, aja sam sa Đurom Petrasom nastavio još nekoliko stotina metara zajedno, pa da bi onda sam hodajući cestom krenuo prema svom domu. Sreo sam dosta mještana, ali me nitko nije prepoznao i ja sam samo ispod oka gledao u prolaznike. Svi su vjerojatno mislili, videći me onakvoga s nekom palicom u ruci, da sam neki prošjak.

Konačno evo me i u mom dvorištu na vratima. Tata i mama su pilili drva pilom potecačom. Nisu me prepoznali, a mama me upitala: "Kaj hoćeš, dečec?" Suze su mi navrle na oči i potrčao sam roditeljima u zagrljav. Tada je uslijedilo bacanje moje odjeće i paljenje, kupanje i mazanje kose petrolejom i češljanje ušiju iz glave. Što hoću jesti, pitala je mama. Ja sam odgovorio "palačinke". No nisam uspio dočekati palačinke, jer su došla dvojica Crnogoraca i uhapsila me, po nalogu jednoga "dobroga" mještanina (još je živ - oprostio sam mu) te sam tu prvu noć sproveo ribajući prostorije gdje se smjestio Štab neke Crnogorske jedinice.

Što dalje reći? Morao sam napustiti gimnaziju, za vrijeme služenja vojske uhapšen sam u Bjelovaru, podvrgnut istrazi u Kruševcu, suđen u Beogradu na 13. godina strogovog zatvora i od toga izdržao 7 godina i to svudje pomalo (Sremska Mitrovica, Lepoglava i Stara Gradiška). Još sam uvijek živ, u sretnom braku sam 40 godina i otac jedne kćeri. Evo jedne male storije o sudioniku Križnog puta, koji se ipak uspio živ vratiti svojim najbližima, a ovakovih ili sličnih ima na tisuće i tisuće, samo ljudi ne žele progovoriti o njima i sve te gorke uspomene drže u sebi.

(nastavit će se) •

OTOĆNICA

Petar S. UJEVIĆ

još mi samostale nigdine
i mirisi što djetinjstvo slave
tamne crne daleke blizine
što se često u osami jave

Novi Zeland opet mi je blizu
a u duši južni vjetar tuče
nisu za me pločnici u nizu
već kamenje kamo srce vuče

dok ti ime šapćem u tišini
kao munjom noć se propne teška
samo tamo negdje u nigdini
jeka mi se vraća poput smiješka

daleko su ostale daljine
u djetinjstvu ko daleke zime
dok te crtam valovi nigdine
ovim morem zovu tvoje ime

Majci

Grlica Curiš

Mala se staza zeleni
uz stazu potok žubori
žuboreć šapće govori:
Djevojko mila, vedroga čela
Komu si to cvijeće ponijela?
Mojoj miloj majci u krilo
gdje mi je najljepše bilo.
Majčice kako su divne Tvoje oči,
lijepše od zvijezde danice,
dok nebeskim svodom kroči.
Glava mila, nadamnom se svila.
Cijelov s vrelih usana meni si dala
i rekla spavaj mi slatko Ljubavi mala.
Mala se staza zeleni
Uz stazu potok žubori
Žuboreć šapće govori;
Djevojko mila majčina je ljubav
najjača sila, najtoplji žar,
na svijetu najljepši dar.

IZ USPOMENA JEDNOGA HRVATSKOG ROBIJAŠA (XXV.)

Osnuo je novi dan. Da li je to taj "dan D"? Izgleda da jest. Na vratima se pojavio on, gospodin referent. U ruci mu je nekakav papir. To li je taj tako dugo očekivani popis?

Svi su ustali, sve oči su uprte u njega i taj komad papira, kao u kakovo božanstvo. A on, gospodin referent, svjestan svoje veličine i važnosti, superiorno gleda na te crve, a na usnama mu se čita neki naduti, gotovo podrugljivi smiješak. Njemu se ne žuri, ima on vremena, on uživa u osjećanju svoje moći i veličine, a ni amnestija nije svaki dan. I vjerojatno nikad više neće moći vidjeti ove ljude ovako zastrašene i pokorne, nikad više oni neće pred njim skidati kapu. On podsjesno osjeća da mnogima od njih nije ni do koljena. Zato koristi još ove posljedne trenutke da uživa u tom nerazmjeru snaga. Konačno se valjda dosta nauživa i odlučuje završiti komediju, počinje čitanjem:

- Marko Marković -
- Ja -
- Izlazi! -
- Ivan Ivanović -
- Ja -
- Izlazi! -
- Ante Kovačević -
- Ja -
- Izlazi! -
- itd.

Prozivka je završena. Međutim, nekoljicina osuđenika još uvijek uzbudeno i iznenađeno očekuje da čuje i svoje ime. Pa prekučer na krugu su ih prozvali. Zabuna je nemoguća. Uši su im zdrave, a ni svijest im nije pomućena. Kako je to moguće? Pa ako jedan nije dobro čuo, drugi su čuli.

"Gospodine referente, pa mi smo tamo na krugu prozvani, kako to da nas sada nema na popisu?"

"Valjda je došlo do neke zabune, ovo je službeni popis."

"Pa kako je to moguće, mi smo dobro čuli."

"Rekao sam da je ovo službeni popis. Stražar, vodi ih u skladište, neka skinu civilna odijela i neka zaduže osuđeničku opremu. Hajde, što čekate, ja ne govorim dva puta."

Piše:

Augustin TOMLINOVIĆ-SAMAC

Ljudi su se još jednom međusobno pogledali, pognuli glave, stavili ruke na leđa i uputili se pokorno "kao obični osuđenici" prema znanom im skladištu osuđeničke opreme.

Tu su ponovno dobili neke dronjke, obukli ih i vratili se u svoje stare sobe, među stare supatnike.

Povratak ovih izletnika u dvodnevnu slobodu, djelovao je jednako šokantno i deprimirajuće na sve osuđenike, a ne samo na "dođoše"-povratnike. Svi su brzo, bez mnogo riječi, shvatili da se radi o još jednoj "maštovitoj" i prljavoj igri uprave, kakvu mogu smisliti samo bolesni mozgovi, koji nisu sposobni za ništa plemenito i konstruktivno.

Prijatelji su im vratili nepotrošeni dio privatne imovine, a za odijelo i cipele, morat će se ponovno upustiti u poznatu igru "lošije za bolje".

Šok izazvan "amnestijom" zario se duboko u njihove duše za cijeli život. A već su tako intenzivno sanjali o toj divnoj slobodi, o susretu sa svojima dragima. A sad najednom, iluzija je nestala. Zbogom slobodo, zbogom ženo, djeco, majko, brate. Jednom ću vam se ipak vratiti.

Što li su gospoda referenti očekivali od ovog sramnog eksperimenta? Pa vjerojatno puno toga. Možda će nekoga od njih uspjeti slomiti, pokoriti ili samo uzdrmati, a ako ne to, makar ih samo mučiti. Za ove sadiste to je pravi užitak i to bez velikog rizika da im netko može reći da su nešto krivi. Jer, "eto, to se slučajno dogodilo". A efekt će možda biti veći nego da su ih ispendričili u samici, a ruke su im "ostale ciste".

U najmanju ruku, moglo se očekivati da će neki od ovih moliti da ih referenti prime na razgovor radi objašnjenja, a to je ipak nešto drugo nego kad ih referenti sami zovu. Jer, ako netko sam traži razgovor, znači da je voljan razgovarati, a to je za referenta dobar znak. Policajac osim toga, iz svakog razgovora dozna nešto korisno. Referent će mu reći: "Možda nije sve izgubljeno, jer eto, ako niste na popisu

ove godine, to ne znači da ne možete biti sljedeće. Samo, trebate se i sami malo potruditi, nemojte čekati da mi vas molimo. Vidite da mi svake godine dajemo amnestiju i da mnogi osuđenici budu pomilovani. Zašto sljedeći put to ne biste mogli biti vi?"

Starom liscu-osuđeniku sve je jasno, isto kao i gospodinu referentu. I premda gospoda referenti nisu baš jako sramežljivi, ipak ne vole reći nijednu suvišnu riječ.

Pod ovu temu moglo bi se slobodno uvrstiti i one pojedinačne slučajeve pomilovanja na temelju molbe osuđenika, ili njegove bliže rodbine.

Odmah na početku treba reći da je, bar u ono vrijeme, bilo malo političkih osuđenika koji nisu pravili molbe. To im se ne bi smjelo zamjeriti, jer kazne su bile visoke, a mnogi osuđenici uopće nisu bili neki političari, nego obični mali ljudi od kojih mnogi nisu ni bili svjesni da su počinili neko kažnjivo djelo. Seljaci su dolazili na robiju zbog prikrivanja hrane ili zbog odbijanja da stupe u seljačke radne zadruge. Bilo je, razumije se, i onih politički svjesnih, koji su se svjesno udruživali za rušenje "narodne vlasti". Bilo je mnogo zarobljenih pripadnika Hrvatske vojske, koji su uspjeli preživjeti Križni put od Bleiburga do Bele Crkve i Bitole, koji nikada nisu vidjeli ni tužitelja, ni suca, a pogotovo branitelja, pa ni preseude. Njih su jednostavno postrojili: jedna skupina za vješanje, jedna skupina za strijeljanje a ostatak na vremenske kazne, uglavnom na 20 godina i doživotno.

Kasnijih poslijeratnih godina, Jugomafija je pokušala cijeloj toj lakrdiji dati kakvu-takvu pravnu formu. Organizirana su tužilaštva, sudovi, a postojali su čak i branitelji, koji međutim nisu imali nikakvog utjecaja na suđenje. Našu novogradničansku skupinu studio je 1949. stolarski majstor Stjepan Feher.

Mene je na glavnoj raspravi saslušavao čak dvije do tri minute i odmjerio mi stručno: 10 godina strogog zatvora s prisilnim radom.

Ovisno o visini kazne, osuđenik je imao pravo na molbu za pomilovanje svake, ili svake druge-treće godine. Molbe

su najčešće bile odbijane, ali ljudi su ih i dalje pravili.

No bio je određeni postotak osuđenika, koji bez obzira na visinu kazne, nikada nisu pravili molbe. Jedno vrijeme uprava to ili nije vidjela, ili tome nije pridavala važnost, misleći da će se i oni jednom smekšati. Osim toga osuđenika je bilo mnogo, na desetine tisuća, i tko bi primijetio da tamu neki bezimeni crv ne pravi molbu.

Ali, kako su prolazile godine, a ovi se "tvrdoglavci" nisu smekšali, počelo ih je to smetati, vrijeđati, pogotovo jer takvih nije bilo baš mnogo.

Počeli su ih pozivati na razgovore, pitanjući ih za razloge toga. Ovi su im najčešće odgovarali da se ne osjećaju krivima, a niti vjeruju u pomilovanje, pa stoga ni ne prave molbu. Započelo je navaranje i uvjerenje da molba ipak nije beznadna, jer eto, nekimaje uslišana, iako su imali velike kazne. Nakon toga neki su pristali napraviti molbu, no molbe su im mahom odbijene.

Kad su neki nakon 10-12 godina izdržane kazne, odbijali napraviti molbu, to je za upravu bilo već previše. Kad se još uzme u obzir kako su okrutni bili uvjeti u kaznionici, onda se mora priznati daje njihova "tvrdoglavost" bila vrijedna poštovanja.

Ponovno su ih pozivali da prave molbe. Nekima su čak obećavali da će im molbe biti pozitivno riješen. Kad se zna da je mišljenje kaznioničke uprave bilo gotovo presudno u slučajevima kad je osuđenik već izdržao najveći dio kazne, a molba bude odbijena, to je prilično siguran znak da je tako odlučila uprava. Ovim nagovaranjem uprava je željela ove osuđenike samo još jednom poniziti, odnosno i na ovaj način sadistički se iživljavati. Kod onih još tvrdokornijih, navaranji su njihovu rodbinu, koja je po Zakonu imala pravo slati molbe, da oni to umjesto osuđenog učine. Ako su ovi to učinili, uprava je redovito tu molbu ponudila osuđeniku na supotpis. Ovaj obično nije pristao ni na to i molba je propala.

Osobno mi je poznat slučaj osuđenika sa matičnim brojem 1, a koji je bio osuđen na doživotnu robiju zbog pisanja članaka novinama protiv srbo-komunista.

Nakon izdržanih 10 godina, njegov brat je napravio molbu za pomilovanje. Pozvali su ga da molbu supotpise. Matični

broj 1 je to odbio. Odsjedio je još oko 5 godina, ukupno 15 godina.

Nakon što sam izdržao veći dio kazne, a ostalo mi je još 3 godine, počeli su i mene nagovarati na pravljenje molbe uz umjerno obećavanje uspjeha iste.

Rekao sam im kako znam da oni po zakonu imaju pravo predložiti Prezidiju pomilovanje, pa ako oni misle da sam "zreo" za slobodu, neka to oni učine, a ako oni tako ne misle, onda je moja molba uzaludna. U više smo se navrata oko toga nadmudrivali, ali bez rezultata. Kad mi je ostalo još dvije godine, pozvao me je referent Ž.D. koji me je upravo zakljinio da napravim molbu, tvrdeći da je on trenutačno jedini u domu koji o tome odlučuje i da mi daje časnu riječ da će molba uspjeti. Odbio sam ga s istim obrazloženjem kao i one ranije. Ja sam već odavno imao svoje mišljenje o "časti" gospode referenata i njihovog Prezidija.

Smatrao sam kad sam izdržao ovo dosad da ću moći časno izdržati i ove "pišljive" dvije godine.

Nekako u isto vrijeme jedan moj prijatelj, pravnik, napravio je za mene tzv. "molbu za vanredno ublaženje", koju je dao na potpis mojoj majci. Takva molba je zapravo nešto između molbe i žalbe. Molbu su poslali, ali majka nikada nije dobila ni pozitivan ni negativan odgovor na nju. Drugi su uglavnom ipak dobivali bar negativan odgovor.

Koliko mi je poznato, bila je samo jedna stvarna amnestija i to 1947., ali samo za borce NOR-a i jedna opća 1961. Pojedinosti o njima ne znam, osim da su tu ipak bili primijenjeni neki opći kriteriji, bez spominjanja imena pomilovanih.

Dakle, sve ostale brojne "amnestije" to uopće nisu bile, nego samo poimenična pomilovanja. Za ta pomilovanja bile su potrebne neke zasluge, neki rad. Ajedina prava zasluga bio je doušnički "rad".

No, kao i svako drugo pravilo i ovo je imalo izuzetaka. Takav izuzetak mogao je biti već spomenuti slučaj da je netko već izdržao veliki dio kazne, ili čak da je umro, ili je imao boračke zasluge, ili možda slučajno nekog jakog zagovornika među "uglednim" drugovima.

Pomilovani su i neki za koje se kasnije ustanovilo da uopće nisu bili počinitelji inkriminiranih djela ili su im izrečene sasvim neprimjerene kazne.

Sve u svemu tih izuzetaka od pravila bilo je ipak malo. Amnestija se morala za-

raditi. Bio je to još jedan oblik terora nad osuđenicima. S jedne strane, to je omogućavalo Jugomafiji da se pred demokratskim svijetom pokazuje humanom, a da u isto vrijeme pojača teror nad ostalim osuđenicima, jer je bilo lakše vršiti i opravdavati teror nad manjim brojem ljudi, makar s većim intenzitetom.

Bilo je to zapravo masovno vrbovanje besplatnih doušnika, od kojih su neki itekako opravdali ukazano im povjerenje, pa se Udbi isplatila takva "humana" investicija.

Na taj se način i ova u principu plemenita i humana ustanova pretvorila u svoju suprotnost. Umjesto općeg humaniziranja zatvorskog života i društva uopće, ovakva "amnestija" je zapravo samo povećavala pritisak ucjenjivanjem osuđenika i dodatno im zagorčavala život.

"RECI BABO ŠTO JE DOMOVINA"

(Duro Amold)

Nekada u davnom djetinjstvu čuo sam ovu lijepu pjesmicu o domovini i vrlo mi se je svidjela, ali nikad nisam slutio da je zaista tako lijepa i da ću ju ovako dobro upoznati i zavoljeti.

Draga braća Srbi pružili su mi sjajnu priliku da tu Lijepu Našu upoznam uzduž i poprijeko sve tamo od Jadrana pa do Zemuna, gdje su bila razbacana brojna radilišta s robovskom radnom snagom.

Svaki kutak te Lijepu Naše prirastao je, tijekom tih dugih godina, mom srcu, ali vrhunac ljubavi za nju doživio sam u ledenoj samici Stare Gradiške. Ona mi je pružila najidealniju priliku i mnogo vremena da o njoj maštam, da ju proučavam, da se zaljubim u nju.

A pjesnik pjeva:

Dok si bio malen kao seká,
domovina bila ti je cijela,
majka, ja i ova izba bijela.

Da, tako je: "ova izba bijela", sa svojim betonom, šalaporkom, stjenicama, "cimerom Mikijem", beskonačnim razmišljanjem o komadiću kruha, beskonačnosti svemira, bratskoj ljubavi, slobodi, smislu života, a ponekad i o onoj čudesnoj uskoj traci sunčevnih zraka, koje su se uspjele probiti u moju samicu iznad šalaporke.

Tu, u toj "domovini", proveo sam lijepi komadić svog mladenačkog života (13 mjeseci). I što reći, kakav je bio taj koma-

dić života? Lijep, ružan, blagoslovljen, proklet, zanimljiv, dosadan?

Da, bio je sve to skupa, i lijep i ružan; u svakom slučaju najplodonosniji dio mog života. I ta me "izba" i dalje prati kroz cijeli moj život, u snu i najavi. Dugo sam se opirao toj "pratnji" nekako smatrajući ju nesrećom i prokletstvom, koju treba što prije zaboraviti. A onda sam jednom shvatio da ju ne mogu zaboraviti i odbaciti, da pače, da to i ne smijem činiti, da je to upravo ono najljepše što mi se moglo dogoditi, što me je oplemenjivalo, usavršavao, čeličilo. Danas mi se čini daje to trebalo još duže potrajati da me potpuno oplemeni i usavrši, jer je još uvijek u meni ostalo mnogo mana, slabosti, grijeha, oholosti. Nikako si ne mogu zamisliti kako bi izgledao moj život bez te "izbe bijele", tog najljepšeg kutka moje domovine. Bila bi to jedna velika pustoš. Postao bih možda nekakav inženjer elektronike, ili slično, što sam oduvijek priželjkivao, ali što bi to bilo u usporedbi sa onim poniranjem u dubine ljudske duše, u beskrajne tajne svemira, pa sve tamo do praga njegova Tvorca?

Pjesnik dalje pjeva:

.....

Dakle, ne samo ta "izba bijela". Pa tu su još sve ostale ljepote Lijepe Naše. Kakav bi moj život bio bez uspomena na Lokve i Homer u kojima sam ostavio preko pola godine života, na litre znoja i lokvici krvi iz šake razbijene na kamenolomu. Kako bih ja doznao za Homer osim po autoru Ilijade i Odiseje. Bio bi to za mene samo tamo neki blijedi zemljopisni ili povijesni pojam, drag, ali nekako prazan. Kakav bi to pojam bio kad ne bi bio ispunjen imenima stotina dragih supatnika-robijsa, kad tu ne bi bilo imena Ivana, Franje, Jozu, Viktora, Balde, Videka, Tihomila, Kezle, Slavka, Pilpaha, Muharema, Števca i tolikih drugih, od kojih su mnogi bez roptanja podnosili opljačkanu mladost i sve tegobe robijskog života?

I Fužine bi promakle mojoj pažnji pri pogledu na zemljopisnu kartu da nije bilo onog strašnog podruma punog vode i onih tvrdih rešetaka, koje sam teškom mukom prepiljao i onog "kulturnog" referentovog: "Grebo te otac tvoj pokvaren, smekšat ćeš se tu do proljeća."

A Lučice? Za njih možda nikada ne bih ni doznao da mi Domovina nije bila tako draga i u njima dobri ljudi.

Uz Delnice me opet vežu neke zanimljive uspomene, osobito onaj susret s drugovima referentima iz onog podruma, kad mije srce spuzilo u gaće. Ipak sam se hrabro pozdravio s njima: "Zdravo, zdravo."

Krupni balvani iz šuma Gorskog Kotara bili su mi najbolji drugovi i pratioci sve do u moju rodnu Slavoniju.

Vrbovsko, ah da, Vrbovsko! I ono ima svoje važno mjesto u tom mom putopisu.

Ogulin, taj simpatični gradić Gorskog Kotara, to je opet nešto posebno. Tu sam doživio prvo veliko otrežnjenje. Tu smo se za vrijeme moga bježanja iz Fužina, sreli nas dvojica starih prijatelja i nakon dvije minute razgovora, poželjeli da se više nikada ne sretнемo. Krivac sam bio ja. Prijatelja sam stavio u veliku kušnju i opasnost, tražeći od njega preveliku žrtvu pomoći u bijegu.

Pa onda brojni tuneli u Gorskem Kotaru. Nikad prije nisam pješačio kroz željeznički tunel. Sad mi se i za to ukazala prilika.

Planinarenje kroz brda i šume Gorskog Kotara bio je pravi užitak, pogotovo jer sam se mogao služiti najsavršenijim i najpoetskim navigacijskim instrumentima, mojim stariim znancima, Mjesecom, zvijezdama i Suncem, koji mi nikad nisu zakazali.

Stari grad Karlovac, nikad ranije nisam vidio, na žalost, ni tada. Vidio sam u sumraku samo željezničku postaju, par kuća na periferiji i jednu blagu staricu sličnu mojoj majci, njezinu kućicu i štagalj u kojem sam prespavao dvadesetčetiri sata.

U "Slobodni i kraljevski grad Zagreb" stigao sam oko ponoći, opet među balvanima, svečano dočekan kod kraljevski osvijetljenog zatvora na Savskoj cesti. Ne znam zašto, ali glazba i svečana delegacija su izostale. Ogorčen time hitro sam skliznuo iz vagona niz željeznički nasip, uskočio u prvi tramvaj, zatim presjeo u dragi i probudio se u Dubravi.

Taj najljepši i najljepši grad na svijetu, iz "protesta" sam proletio ne razgledavši nijednu njegovu znamenitost, ni kulturnu ustanovu, osim već spomenutog zatvora, i to ovaj put samo sa vanjske strane. Čak ni rođenog strica Pepu u Ravnicama nisam posjetio, sram me bilo.

Čudno, u Trnavi opet jedan "ugodni" susret s dvojicom u plavim uniformama.

Na zdravlje! Srećom, drugovi su bili malo slijepi, pa smo se brzo rastali.

Da nije bilo ovog lijepog rodoljubnog lutanja, tko zna kada bih prvi put u životu video Dugo Selo i sasvim ne planirano, čak i Križevce. Odmah sam se vratio u Dugo Selo, pa kako sam više volio prirodu, nisam odsjeo u hotelu, nego u jednom stariom betonskom bunkera uz prugu. U tom kutku Lijepe Naše dogodio mi se onaj nezaboravni susret s drugom tajnikom mjesnog NOO-a Ostrna. On me je najprije "dobronamjerno" želio upoznati s mjesnom milicijom, ali kako ja nisam pokazao dovoljno razumijevanja za to, u duši druga tajnika zabilo se nešto čudesno i plemenito, pa mi je na kraju dao čak komadić kraha i sira. Hvala mu.

CRNA PJESMA

Petar VULIĆ

Crni se noć ko zemlja crnica
ko crne zastave crne kose Tvoje
što u crne oči uviru moje
iz tužna mi i odveć sablasna lica

Uze mi dušu taj crni vrag
Ne bje 1' to Ti moja crna damo
Ja Tvoja igračka bijah samo
i osmijeh tek jedan škrat i blag

Bijah pijani plesač na žici
kojem si ko metu gađala srce
poput kakove crne u jatu ptice
dok progone crni me konjanici

Ko crna mora sada crnim se
otrov crnoga vina pijući
crne misli tajno si krijući
u spaljenu mjestu Crnom tmem se

Predajem i ovu bitku bez boja
Predaju mi vape osjećajne žice
jer crnom tintom crno mi se piše
Bez Tebe, kažu, ni živ nisam više

Bez Tebe, Smrti moja, Ljubavi moja
O, moja crna kraljice...

Napisano u posve porušenom i
spaljenom mjestu Crno, na Zadarskoj
bojišnici, pred srušenom crkvom sv.
Nikole Putnika, 12. srpnja A.D.1993.

Mislim da sam tu učinio jedno dobro djelo, izazvavši ovako plemenitu promjenu u duši druga tajnika.

Lutao sam dalje tako, što pješice, što komifornim "G" kolima s malim zadržavanjem u Lipovljanim i Novskoj. Usput sam se sjetio proljetnoj tragedije, na radilištu pokraj Novske, onih trideset osuđenika, koji su pobegli, ali odmah i povatani i pobijeni, jer za drugove čuvare nema većeg zločina od pokušaja bijega. Pomolio sam se za njihove duše. Laka im bila hrvatska zemljica!

Protutnjio sam tako i pokraj radnih logora Gredana i Dubovca gdje sam radio na izgradnji autoceste "Bratstvo-jedinstvo". Nadam se da će na temelju tog neplaćenog minulog rada u budućnosti biti oslobođen plaćanja cestarine na tom putu.

Kroz moju Novu Gradišku projurio sam bez zaustavljanja sve do Zapolja. Zaboravio sam strojovoditi reći da zaustavi u Zapolju, pa sam morao iskočiti izjurećeg vlaka.

Na Tošinom Bunaru radio sam na izgradnji peterokatnih stambenih kuća. Nadam se da će mi drugovi i tu priznati neplaćeni minuli rad, pa će uz popust moći kupiti jedan stan.

Također će i Elektri jednog dana podnijeti dokumentaciju za neplaćeni rad na hidroelektrani Novi Vinodolski, s nadom da će me oslobođiti plaćanja računa za električnu energiju.

Dobar rad, kao i dobra reklama nikada ne mogu propasti; ljubav prema domovini pogotovo.

I tako sam, zahvaljujući narodnoj vlasti, uspio zavoljeti i upoznati Ljepu Našu od Jadrana do Zemuna.

JESEN 1953

Negdje u kasnu jesen 1953. dobio sam, konačno, "zimsko" odijelo; duge hlače, bluzu i dolamicu. Bili su to trošni, izlizani dronjci, ali i to je bio veliki napredak u usporedbi sa onim kratkim hlačicama, jer je hladnoća bivala sve nepodnošljivija.

Ubrzo potom pozvan sam u kancelariju šefa UDB-e, koji je tražio moj potpis na izjavu da sam dobio zimsko odijelo. U toj izjavi bilo je još nekoliko detalja, kojima se trebalo dokazati kako je postupak prema meni "korektan", tj. u skladu sa zakonom, odnosno kućnim redom. Malo sam se kolebao da li to potpisati ili ne, jer sve je bilo daleko od korektnoga. Razumije se da mi nisu rekli kome i zašto je ta izjava namijenjena. Bio sam impresioniran

ran dobitkom zimskog odijela. Pa se nisam usudio riskirati da to možda opet izgubim, i potpisao sam.

Mnogo godina kasnije, sestra mi je rekla da je nekako u to vrijeme u novograđansku tvornicu pokuštao, "Stjepan Sekulić" (bivši Kruljac), gdje je i ona radila, došao u posjetu i održao govor drug-ministar Kračić. Poslije tog govora sestra mu je prišla i pred mnoštvom radnika potužila mu se na postupak prema meni, na što joj je on prigovorio što mu to govor na javnom skupu. Ona mu je rekla da se bojala da ga kasnije ne bi mogla uhvatiti za razgovor.

Nakon ovoga onje vjerojatno postavio upit na Upravu KPD-a, pa sam onda dobio zimsko odijelo, a možda su tim povodom nastupile i neke druge olakšice. Da sestra nije upit postavila tako, na javnom mjestu na skupu, drug-ministar vjerojatno ne bi imao vremena za razgovor s njom, a da je i razgovarao, veliko je pitanje kakav bi rezultat bio; vjerojatno mršav, ili nikakav. Nakon nekog vremena premješten sam u samicu s crvenim podom, a dobio sam i malu nisku stoličicu, "šamlicu". Sve to donijelo mi je određeno olakšanje; lakše sam podnosio hladnoću, a bilo je i ugodnije sjediti na šamlici, nego na kibli.

Sad sam nekako intenzivnije poželio knjigu, iako je još uvijek bilo hladno. Osmjelio sam se i ponovno zamolio knjigu, ali sam glatko odbijen. Drugi dan sam nepromišljeno odbio hranu, tj. počeo štrajk glađu. Ali, nevolja je bila u tome, što je moja kutija s privatnom hranom ostala kod mene pod pričnom. Brzo sam shvatio da mi Uprava neće povjerovati da štrajkam pokraj hrane pod krevetom. Da bi štrajk bio uvjernljiv, morao bih svoju hranu izbaciti na hodnik, a to bi značilo da je ona za mene izgubljena. Takav si luksuz nisam mogao dopustiti, tim prije što sam malo vjerovao u uspjeh štrajka.

Nakon dva dana došao je referent i kad sam mu rekao da tražim knjigu, on se kao začudio zašto za to moram štrajkat, nego neka pođem na molbeni raport pa će knjige dobiti. Štrajk sam prekinuo.

Kako je i unatoč svemu, u meni ostalo još malo naivnosti, ponadao sam se uspjetihu i prijavio se na molbeni raport. Gosподin upravnik je glatko rekao: Ne!

Bio mi je to moj prvi, a zarekao sam se, i posljednji molbeni raport.

(nastavit će se) •

Mojoj Zrinkici!

Spomenar mali, tebi ga šaljem.
Zrinkice moja, tatino dijete
U njemu par riječi, tebi ja dajem,
Od svojih teških, misli i sjete.

Slušaj mamicu, čuvaj sekru Ljerku,
Dragom se Bogu, svaki dan moli,
Da moji teški dani, što prije proteknu,
Od čežnje za vama i srce me boli.

Željan sam tebe, tvojeg milog glasa,
Željan sam tvojeg, bistrog pogleda.
Mnogo je prošlo godina, dana i časa,
Kako sam bez vas, moja draga čeda.

Budi mi dobra, moje milo čedo.
Nek te svatko voli.
A ja znadem, da i srce tvoje,
Za taticom te boli.

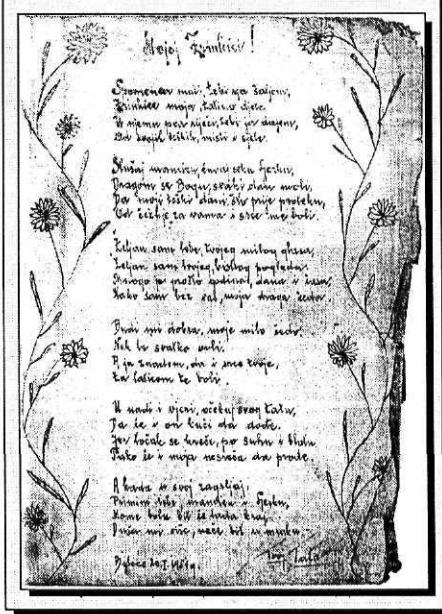
U nadi i vjeri, očekuj svog tatu,
Da će i on kući da dode.
Jer točak se kreće, po suhu i blatu
Tako će i moja nesreća da prođe.

A kada u svoj zagrljaj,
Primim tebe, mamicu i Ljerku,
Mome bolu bit će tada kraj.
Duša mi više, neće bit u mraku.

Tvoj Tata

Bileća, 20.1. 1951. g.

VIKTOR TOMIĆIĆ 10. god. zatvora, Zenica, Bileća Stolac, napisao pjesmu kćerki ZRINKI

Fragmenti jednog životopisa

Rođen sam 7. travnja 1928. u Dobropoljani, općina Biograd n/m, gdje sam završio pučku školu. Upisao sam 1940/41. klasičnu gimnaziju u Šibeniku i završio tri razreda. Nakon rata nastavio sam gimnaziju u Zadru 1945. i maturirao 1948. godine. Upisao sam Brodograđevni fakultet na Sveučilištu u Zagrebu 1948/49. Za vrijeme I. semestra, u prosincu 1948. uhićen sam i administrativno kažnen, te otpremljen u logor "Kajzerica" u Zagrebu, poradi isticanja hrvatskih nacionalnih ideja i širenjaneprijateljske propagande na rok od šest mjeseci. Po izdržanoj kazni pokušao sam upisati parni semestar, ali mi to nije dopušteno. Nedugo po izdržanoj kazni, 1949. sam ponovno bio uhićen i kažnen s devet mjeseci prisilnog rada, navodno radi prikrivanja nečijeg bijega preko granice. Kaznu sam izdržao uglavnom u zatvoru u Petrinjskoj ulici u Zagrebu.

U 21. godini života upisao sam ponovno prvu godinu na istom fakultetu i nastavio studij. Dana 9. prosinca 1951., nakon utakmice Dinamo-Crvena zvezda sudjelovaо sam u demonstracijama i radi toga bio uhićen dana 5. siječnja 1951. u Dobropoljani. Vezan sam i prevezen u Zagreb u pravnji milicije u istražni zatvor u Petrinjskoj ulici. Kažnen sam presudom Okružnog suda u Zagrebu na kaznu strogog zatvora u trajanju od jedne godine i tri mjeseca, koju kaznuje Vrhovni sud Hrvatske po žalbi Javnog tužitelja povisio na dvije godine strogog zatvora.

Kaznu sam izdržao u KPD Stara Gradiška. U Staru Gradišku sam prevezen u svibnju 1952. i izdržao kaznu 5. siječnja 1954., jer mi je u kaznu strogog zatvora uračunat pritvor. Veći dio kazne u Staroj Gradiški izdržavaо sam u revidirskoj brigadi i u odjelu "Kula". Po izdržanoj kazni bio sam u nemogućnosti nastaviti započeti studij brodogradnje, pa sam upisao pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 1954. i diplomirao na istom 1959.

Poradi studentskih demonstracija 1959. rješenjem od 12. lipnja 1959. kažnen sam po sucu za prekršaje zatvrom u trajanju od tri mjeseca. Za vrijeme studija na Pravnom fakultetu, kao i ranije, bio sam uvijek pod prizmotrom, često pozivan i privoden, maltretiran i pro-

Piše:

Šime DUJMOVIĆ

ganjan od strane UDB-e i Studentske omladinske organizacije. U par navrata saslušavan sam poradi postavljanja vijenaca na Starčevićev grob u Šestinama. Prilikom posjeta istaknutih osoba iz inozemstva i Tita u Zagrebu, bio bih pritvoren na par dana. Kao diplomirani pravnik u ljetu 1959. uhićen sam u Zadru i vezan priveden u pravnji milicije u istražni zatvor u Zagrebu u Savskoj cesti, gdje sam u samici u podrumu proveo oko 150 dana poradi skupine Jerak-Mašina (HOP). U prosincu 1959. obustavljena je istraga, te mi je uručeno rješenje o upućivanju u logor na Sv. Grgur kao izolanta na rok od dvije godine. Istražni zatvor nije mi uračunat, pa sam u izolacionom logoru na Sv. Grguru proveo još pune dvije godine.

Nakon izdržane kazne na Sv. Grguru, pozvan sam na odsluženje vojnog roka u Derventi, u garnizonu posebno predviđenom za proganjane. Po izlasku iz armije nastavljen je moj križni put ponižavanja u traženju zaposlenja poradi osiguranja osnovne i životne materijalne potrebe. U doba kad su se diplomirani pravnici tražili, bio sam bez zaposlenja deset mjeseci, bez ikakvih materijalnih sredstava za život.

Po nalogu Komiteta SKH-a UDB-e zaposlen sam u RO "Alan" Obrovac kao diplomirani pravnik. Nedugo nakon tog zaposlenja postavljen sam za sekretara po dužeća. Nakon godine i pol rada bez primjedbi na moj stručni rad izbačen sam iz posla kao nationalist po nalogu i zahtjevu UDB-e Komiteta SKH-a uz suradnju Marka Belinića. Ponovno sam ostao bez posla, iako oženjen i otac dvoje djece. Nakon osam mjeseci bez rada, uspio sam se zaposliti u Medicinskom centru Zadar. Pravosudni ispit položio sam 1971. u Zagrebu. Za vrijeme rada u Medicinskom centru bio sam kontinuirano pod prizmotrom i prigonom od Saveza boraca, Komiteta i UDB-e. Onemogućen sam u bilo kakvom napredovanju, a pogotovo u radu pravosudnih organa, što je moja životna želja.

Najviše me je proganjala činjenica, uz moje nedaće, da su moja djeca i žena stalno bili proganjani i na udaru nemilosrdnog i nepoštendnog jednoumnog vladajućeg sustava. Nije mi omogućen rad u pravosudnim organima, pa sam preuzeo sve poslove zastupanja Medicinskog centra na sudovima i drugim organima. Tim poslovima sam se intenzivno bavio od 1965. Zastupanje u sporovima pred sudovima radio sam diljem Hrvatske i Jugoslavije. Rješenjem Okružnog privrednog suda u Splitu od 1974. nije mi dopuštena kod tog suda moja registracija kao rukovoditelja OOUR-a za pravne, kadrovske i opće poslove Medicinskog centra Zadar, poradi moje nepodobnosti, koja se je temeljila na mom ponašanju i kažnjavanju s temelja krivičnih djela protiv društvenog uređenja. •

PJESMA IZ LEPOGLAVSKOG ZATVORA

Vinko BORČIĆ

Goji majka sina iz malena

Lepoglava kuća je golema

Golema je na četiri kata

U njoj nema ni sunca ni zraka

Sve sam majko ja trikove prošo

Ne bi li se izbaviti mogo

Ali majko sve je za badava

Na vratima čelična je brava

Prodaj majko do zrna pšenice

Izbavi me iz ove tamnice

Prodaj majko sve do zrna grožđa

Izbavi me iz ovoga gvozda

Lepoglava, 1946/47 •

TITO JE KRIV ZA ZLOČINE

(Osvrt na knjigu dr. Mladena Ivezića)

Ponekad, čak i u dnevnim listovima a osobito u tjedniku Nacional možemo naići na članke koji imaju za cilj obezvrijedivanje kozmičke tragedije koja je zadesila hrvatski narod na Bleiburgu. Metode obezvrijedivanja su različite. Nacional, koji sebi prišiva epitet "najčitanijeg neovisnog lista", otišao je u tom stilu najdalje. Besramno, ne prezazu nazvati sveopću narodnu hrvatsku tragediju - "ustaškim exodusom". Na taj način nastoje postići kod nedovoljno upućenih, da u ovoj stravičnoj tragediji isključivo sudjeluju članovi jedne stranačke vojske, koja i nije zavrijedila drugu sudbinu do one koja ih je zadesila. Izokretanjem zbiljskih činjenica, nastoje postići kod neupućenih i onih koji vjeruju "neovisnom tjedniku", barem ravnodušnost prema žrtvama, a moguće čak i osudu žrtava, što bi onda bila Burova voda na njihovu savjest, ako je uopće i imaju. Teško je povjерovati u postojanje i grama savesti ljudi koji pišu ovakove pejorativne tekstove. Nu, postavlja se pitanje, zbog čega krivotvore stvarne činjenice?! Koji i kakvi razlozi diktiraju potrebu prešućivanja i izokretanja činjenica?! Ne piše ove po svemu naručene tekstove neki ignorant, neznalačka, neupućena i glupošću ograničena osoba. Piše to osoba ili osobe koje itekako znaju da egsodus obuhvaća posve nevine djecu, starce, žene, pripadnike dviju vjera. Znaju da egsodus obuhvaća sve gospodarske slojeve našeg naroda i siromašne i imućne i radnike i seljake, pripadnike raznih hrvatskih stranaka, zaštitara i domobrana. Znaju da se u egsodusu nalaze cijele obitelji, pa čak i cijela sela. Sve ovo znaju pa ipak sve trpaju pod

Piše:

Mirsad BAKŠIĆ, dr. iur.

zajednički nazivnik "ustaški egsodus" upravo da bi prikrili svoje zlodjelo nad svim slojevima hrvatskog naroda. Pisacima tekstova o "ustaškom egsodusu" itekako je poznato daje cijeli bijeg stotina tisuća ljudi iz domovine potekao iz znanja i osvijedočenja da komunisti u svom osvajačkom pohodu likvidiraju sve neistomišljenike. Zato i nastoje da sveopći bijeg proglaše isključivo stranačkim i tako postave okvire, koji bi po njihovoj prosudbi mogli pružiti olakšavajuće okolnosti ili čak opravdanje započinjene likvidacije, jer se po njima radi, o kompromitiranom stranačkom ustaškom pokretu. To što muče, zlostavljaju, ponižavaju i naposljetku po slobodnom izboru i volji partizana komunista, likvidiraju bez provođenja bilo kakve, pa i njihove revolucionarne pravde, bez istrage, optužbe a kamoli osude, pretežno i gotovo isključivo pripadnike hrvatskog naroda, ne opterećuje ove lašce i tračače alibi za počinjeni zločin. Valja stoga odgovoriti na ove neistine i krivotvorenja.

Činjenica je da je do svakog dospjela vijest, da partizani likvidiraju sve živo. Čulo se i doznalo o zločinima počinjenim nad nedužnim ljudima u Dubrovniku, Splitu, Mostaru, Sarajevu, Bjelovaru, Požegi, Španovici i da ne nabrajam dalje, u krajevima koje su "oslobodili". Govorilo se o naivnim ljudima koji su ostali u svojim domovima i koje je zadesila smrt a tvrdili su: "neće meni ništa učiniti jer ja a niti moji nismo učinili nešto zbog čega bismo morali odgovarati". Kao da je

komunističkim partizanima bilo stalo do istine, prava a kamoli pravde. Sve je to narod čuo i osjetio i krenuo u bijeg nastojeći na bilo koji način spasiti svoje i sebe od opasnosti koja je nadolazila opijena krvlju, žđala za dalnjom krvlju. Nadali su se da će bijegom dospjeti na zapad, gdje se navodno odgovara za učine dokazane krivnje. Nisu niti znali, niti su mogli znati da će biti isporučeni na milost i nemilost bez obzira na postojanje djela i krivnje, bez obzira radi li se o djetetu u kolijevci, ženama ili nemoćnim starcima. Bježali su jer su komunisti udruženi još 1943. sa srpskim zločinačkim četnicima, zamijenivši četničku kokardu zvijezdom petokrakom, činili sve da likvidiraju svjedočke svojih groznih zločina po Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, kako bi konačno u ime "revolucionarne pravde" obračunali s Hrvatima i tako uz asistenciju komunističkih hrvatskih partizana, ostvarili pod tom krinkom svoje ciljeve, koje će i do danas nastavljati u raznim oblicima ostvarivati.

Svi slojevi hrvatskog naroda bježe iz svoje domovine, jer znaju kako postupaju komunisti s onima koji nisu s njima. Konačno, oni to i ne taje. Čak što više, u pjesmama pronose istinu o sebi: "tko drugčije kaže, kleveće i laže, osjetit našu će pest". Otimaju privatnu imovinu. Nedužne seljake proglašavaju kulacima i likvidiraju. Vjernike progone i zatiru. Ruše četiri temeljna stupa svakog društva; vjeru, privatno vlasništvo, obitelj i naposlijetu školstvo. Sve u cilju rušenja krova koje drže ta četiri stuba. Krova koji se zove tradicija ili naslijedene vrijednosti jednog naroda u cilju stvaranja "novog

čovjeka". To su razlozi koji su nagnali stotine tisuće u bijeg. Stoga, niti pomislići nisu mogli da će isti oni kojima hrle i utječe se, kako bi spasili goli život, biti i posljednje što su u životu i vidjeli.

Na simpoziju održanom u Zagrebu, o žrtvama koje podrazumijevamo pod pojmom bleiburških žrtava, najdojmljiviji je bio iskaz engleskih časnika, svjedoka i sudionika počinjenog zločina. Zbog ozbiljne griznje savjesti, progonjeni kricima i slikama užasnog zločina, oficiri kraljevske engleske vojske, progovorili su i svjedočili, snažno iskonski duboko, istinito i potresno, o neposrednoj spoznaji i udjelu u zločinu. Svjedočili su o golemom objumu zločina i počiniteljima zločina. Smogli su snage da bez obzira na ishod njihove sudsbine, predoče svjetu brižljivo skrivanu, stvarnu istinu o kozmičkim razmjerima počinjenog genocida. Po njihovom kazivanju načinjen je dokumentarni film. Umjesto da tu istinu predočavamo svima, posebno onima koji su u stanju omalovažiti žrtve genocida, dopuštamo gotovo šutke i bez odgovora na takve istupe, pljuvanje po žrtvama.

Ohrabrenje da ipak nije nastupila dobro znana šutnja i fatalističko prepuštanje, unjela je nedavno objavljena knjiga dr. Mladena Ivezica, poznatog povjesničara pod naslovom: "Genocidom zapovijeda Tito".

Knjiga je načinjena od brojnih dokumenata, izvornih partizanskih isprava koje nedvojbeno potvrđuju potpuno svjesni projekt uništenja hrvatskog naroda na Bleiburgu i oko njega i na svim putevima hrvatskog stradanja. Isprave prokazuju brojne izvršitelje zločina, njihov osobni i zajednički doprinos u pokušaju svjesnog uništenja jednog naroda. Sakupljeno je u toj vrijednoj knjizi podosta iz memoarskog štiva "pobjednika", koji su pisali o svojim zločinima kao junačkim dje-

lima. Knjiga sadrži i brojne članke iz tadašnjih dnevnih listova, po kojima su se razni generali i pukovnici, raniji komesarji i komandiri natjecali u prijavljanju zasluga za uništenje djece, staraca, ranjenih i nemoćnih, koji su za njih banda. Potresno je kad u ovoj knjizi nađete članak jednog od članova današnje Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava... kako zaključuje svoj osvrt na bleiburške žrtve riječima: "da su najvjeroatnije i zaslužili takvu sudbinu". Prepoznat će sebe i svoje pisanje današnji veliki poštovatelj ljudskih prava i sloboda i bez da navodim njegovo ime. Preporučam knjigu dr. Mladena Ivezica u kojoj se nalazi i fotokopija potonjeg članka. Preporučam knjigu, jer nije pišana na temelju subjektivnih procjena, već na podlozi vjerodostojnih isprava koj je teško i neoprostivo terete za zločin sve koje su u toj knjizi nabrojeni, na čelu s glavnim organizatorom zločina, navedenim u naslovu knjige. Teško je u današnjoj povjesnoj periodici naići na tako brojne kronološki poredane isprave koje znanstveno utemeljuju postavljenu tezu kroz odabrani naslov ove doista vrijedne knjige. Dugo se čekalo na ovu knjigu i napokon dočekalo, vrstan i mukotran rad dr. Mladena Ivezica.

Za profesionalne povjesničare nasušno potrebna znanstvena studija, za ostale, knjiga nalik na TV-emisiju - Slikom na sliku - pruža i upoznaje s vjerodostojnim dokazima koji otklanjaju svaku mogućnost potiranja istine i onemogućava proizvodnju opsjena. Načinjena je na podlozi od gotovo isključivo komunističko-partizanskih dokumenata koji, sami za sebe, pisani njihovom vlastitom rukom, teško kompromitiraju i pokazuju brojne izvršitelje zločina bleiburške tragedije. Ujedno pruža i neoborivu građu za pokretanje postupaka protiv počinitelja krivičnih

djela genocida. Napisana je na neobičajen način, originalna-izvorna, gotovo unikatna u našem kulturnoškom pejsaju, time i više cijenjena. Naprsto mora biti u svakoj kući. Brojni i intrigantni dokumenti, poredani u logičan mozaik otkrivaju ukupnost zala i podstiru dokaze, pa je stoga i iz drugih brojnih razloga oduševljeno preporučam. Prijateljima da nađu neoborive dokaze za svoje tvrdnje, neprijateljima poruku, sic transit gloria mundi.

Nakon promocije ovog znanstvenog rada dr. Mladena Ivezica, u razgovoru povodom promocije knjige, uviđajući inertnost pa i nezainteresiranost pravosuđa za procesuiranje krivičnih djela sadržaja i oblika obuhvaćenih ovom knjigom, složili smo se i zaključili kolega Nikola Musulin, Petar Vučić i ja, da bi u Hrvatskoj valjalo osnovati sud poput Suda savjesti, poznatog engleskog filozofa Bertranda Rassela, koji bi javnosti priopćavao odluke moralne osude počinitelja nedjela i na taj način senzibilizirao i pokretilo javnost na potpuni društveni bojkot takvih osoba. Radi se dakle o suđu savjesti. Sud bi činili članovi iz redova uglednih građana Hrvatske raznih statusa i profila, a kontinuirano bi zasjedao i donosio odluke. Javnost bi se stalno i neprekidno obavještavala o činjenicama i dokazima pa potom na temelju općeprihvaćenih načela morala i savjesti sudjelovala u moralnoj osudi. Prijedlog, za sada predstavlja samo htjenje. Nismo daleko odmakli u oživotvorenju ove ideje. Učinjeni su neki pomaci u konstituiranju načela na kojima će se zasnovati rad, kao i utvrđenju oblika načina rada. Namjeravamo javno istupiti i pozvati brojne da nam se pridruže u ostvarenju ove zamisli. Koristim priliku da obznamimo, Urbi et Orbi, svima koji mogu djelatno ili na koji drugi način pripomoći, da nam se priključe. •

STRADANJA BOSANSKIH FRATARA

Marijan Karaula, ŽRTVE I MUČENICI, Sarajevo 1999.

Mnoga su se stoljeća nanizala odkako su franjevci došli u Bosnu. 1 kroz sva ta vremena postoji neprekinuta veza između njih i hrvatskoga katoličkoga puka. Imajući u vidu te vjekovne i općepoznate relacije nema potrebe, niti je namjera ovde ih iznositi. Između njih veza je, može se reći duboka i neraskidiva. Fratari u Bosni utkani su u duhovni život hrvatskoga katoličkoga puka u zlu i dobru, pučki rečeno sudbinski. Zato je fratar u Bosni bio i ostao "ujak".

Na zalasku prošle 1999., Marijan Karaula zadužio nas je dokumentiranim knjigom o stradanjima fratara Bosne.

Služeći se originalnim izvorima pisac je obuhvatio drugi svjetski rat i mutna vremena od kojih pedesetak godina. Izvorno i realno opisuje onovremena zatvaranja, mučenja i ubijanja subraće Provincije Bosne Srebrenе. A to je ono doba komunističke tiranije kada je staljinističkim metodama likvidirano šestdeset i pet (65) fratara, dijeleći tako sudbinu sa svojim hrvatskim, katoličkim pukom. A kako bi retrospektiva jedne stvarnosti bila što uočljivija, u vremenu komunističke tiranije, teško daje bio ijedan fratar, koji nije iskuso torturu nametnutoga sustava, pa bilo fizički ili psihički, ali redovito jedno i drugo. Najviše njih, desetak i više godina tamnovali su pod neljudskim okolnostima, a jedini grijeh bio je što se nisu mogli složiti s progonima i ubojstvima svoga naroda. Radije su godinovali po vlažnim čelijama doživljavajući poniranja, kakva već može smisliti neljudska sila svojoj žrtvi.

Pa premda je zaborav dio naše naravi, ovde je zaborav isto što i nezahvalnost prema nevino mučenima, jer komunistička sudovanja i osude šta su drugo bila nego poruga pravdi i zdravome razumu. Okretati leđa ili oči zatvarati, znači kao i slaganje sa zlodjelima, kletva prema jednomu mučeničkom naraštaju, koji je život dao za svoj narod i vjeru.

Osvrt na ovu ediciju nije neki izbor, nego je to samo jedan usputni putokaz, upiranje prstom i perom na jedno izdanje takorekuć u predvečerje zaborava.

Tekstovi su popraćeni obiljem osobnih ilustracija, što je posebna atrakcija. A zahvalni su posebno oni koji su poznavali uglavnom sve stradalnike, šta više bili im i supatnici.

Piše:

Ivan B. RAVLIĆ

Komunizam, antifašizam, izrazi "narodna vlast", "raj na zemlji", bile su to neprirodne tvorevine, koje je danas degulantno i spominjati. Ne samo gradovi, nego i sela i zaseoci, planinske zabiti i čobanče u njima, sve je osjećalo pritisak njihove špijunaže, svi su i svuda "praćeni" a nešto manji broj je "privoden". Što više, po staljinističkoj metodi svaki špijun imao je za sobom špijuna. Svatko se svakoga morao čuvati, nitko ni u koga nije imao povjerenja. Bio je to jedan sveopći cinizam, pa je logično daje svaki nastojao da bude i lukav, i licemjeran, i rafiniran, a dakako i okrutan prema osuđenicima na smrt. Pa još kada su u pitanju ideološki neprijatelji sve je "revnosi" barem za jednu potenciju. Takva jedna tvorevina, koja je u vremenu, stjecajem političkih okolnosti velesila svjetskih, sam je sebe zobao i napokon pozobao, pajje danas kao relikt manje-više u potaji.

Partizani, kako su sami sebe prozvali, svoju krvavu rabotu nisu prakticirali samo u toku njihove borbe, rata, nego i u vrijeme rata i mira.

Kada su u srpnju 1942., krenuvši iz Crne Gore i dijelom iz Srbije zauzeli Prozor, spalili crkvu, pobili Hrvate do kojih su došli, krenuli su prema samostanu i crkvi na Šćitu, gdje su zapalili crkvu sa sakristijom i tornjem, veliku knjižnicu i sve crkvene dragocjenosti. Samostan su do igle opljenili, pobili hrvatske branitelje do kojih su u svom lovu na ljudi mogli doći. Samostanskoga upravitelja fra Julijana Jurkovića, nakon svih mučenja, a prema naknadnim kazivanjima, na nagorjeloj zidini sakristije odsjekli su glavu, a krvava zidina još duže vrijeme i okom se mogla vidjeti. Drugoga samostanskoga svećenika fra Viktora Sliškovića, poštanjeli su prvotno da ga "ispitaju", pa su uslijedila maltretiranja do nevjericice, pa su mu napokon pravukli drvo kroz rukave njegove odjeće, te je tako u rasponu ruku, pješice doguran do Prozora i likvidiran, mjesto nije poznato ni do danas, pa mu se ne zna za grob. Fra Viktor je, prema svjedocima koji su potvrdili, kazivao, da je fra Julijan Jurković plakao, kad je vidio da gori crkva i odlučio se predati na smrt. A kada su sa zapaljena tornja s visine od pedeset metara pala četiri velika

zvona odjeknula je cijela ramska dolina od planine Vrana i Raduše, Ljubuše i Vraniće. Malo zatim ramski pukje zabugario: Kad je crkva gorila na Šćitu - Svaki ramac plako je na svitu. Ni prije, a pogotovo poslije ovih događanja petokraka nikada nije mogla svijetliti među starijim, a ni mlađim naraštajem našega naroda. Gorko, ali katalizator.

Kolika je vjera i duš. veličina onih što su odvođeni na justifikaciju, može da ilustrira pogubljenje fra Bone Grebenarevića (r. 1884) 1943. Onaj koji ga je tjerao do guibilišta i pucao mu u glavu, kazivao je da je fra Bono korak po korak koracajući pjevao svete i rodoljubne pjesme. Prvotno je bio zakopan u dubrište - kako se divno ponavlja vjera prvih kršćana.

Normalan čovjek ostane kao u nevjericici, izbezumljen kada načita upravo sotonska doumljivanja "narodne vojske" kada se pred njima nađe određena žrtva. Revni svećenik, fratar i župnik u Ljubunciću kod Liva, fra Borivoj Mioč (r. 1907.), noću između 6-7 svibnja 1944., nakon svih mrvarenja doslovno je potkovani i na taj način likvidiran 1944.

Kada partizani naume da nekoga likvidiraju, služe se raznim metodama, dodvoravaju se, uhode, uz suradnju sa sebi jednakima podmetnu neki, bilo kakav "corpus delicti", a sve kako bi pred katoličkim pukom opravdali likvidaciju nekoga fratra. Ovaj puta na redu je bio mladi fra Frano Strukar (r. 1915.), aktivni župnik u Brajkovićima, između Travnika i Zenice. Fra Frano je bio veoma revan i radljiv. Partizani su ga zazlobili, potvorili, vodali po Travniku, Gučoj Gori i Bugojnu da mu iza svih patnji pokraj Vrbasa odsijeku glavu.

Stradanja u Jasenovcu događala su se tijekom II-a svjetskoga rata. Stradanja u Bleiburgu, Macelju, Jasenovcu i iza Jasenovca, kao i toliko drugih stratišta hrvatskoga naroda, te nikad prebrojene drame su događanja nakon rata. Jednom riječu bile su to nezajažljive osvete tirana i krovija nad golorukim narodom.

Fratri, koji su ubijeni u Bleiburgu, zapisani su pod nazivnikom "nestali". Ostatak je sproveden do Macelja, gdje su sa hrv. narodom likvidirani i fratri dijeleći jednaku sudbinu. Pored svećenika, pobijeni su i seminarci i bogoslovi, sve bez sudovanja i s maksimumom krvoljštva, uz jedini razlog

što su se opredijelili za svećenički poziv. U franjevačkom samostanu u Krapini i danas se mogu vidjeti relikvije tih mlađih mučenika kao što je krunica itd. A Macelj je do danas ostao neprebrojeno stratište i grobnica kako sveć. pomladka, tako još više naroda. Krapinski su čairi nenapisana povijest i legende, koje se pronose od usta do usta, od pokoljenja do pokoljenja sve do nezaborava kao odraza zahvalnosti nevino masakriranim u jednom turbulentnom kolopletu svesjetskih zbivanja.

Drugi svjetski rat okončanje početkom svibnja 1945. Hrvati gube svoju državu, a vlast preuzimaju komunisti i sebe zovu "narodna vlast", koja je cijelu našu zemlju pretvorila u stratište. Komunistička tiranija i njihovi panduri takorekuć drogirani Bleiburgom i Maceljom usputno se kroz sela i gradove izjavljavaju nad iznemoglim ostacima hrvatskoga naroda. Na redu su zatvaranja i ubijanja, jedno pa drugo. Mučitelji i mučenici, orgije i pogrdne psovke.

Ostatak preživjelih podvrgnut je partizanskim sudovanjima. I kao što su fratri u partizanskim orgijama dijeli sudbinu sa svojim svijetom, tako isto bilo je i u zatvaranjima, presudama, godinovanju u tamnicama i egzekucijama.

Najzad, nad ostatkom preživjelih na redu su procesi. Ali, njihovi tribunali su montaže, rafinirana metoda za licemjerne presude na smrt ili robiju. Sudovanja su prividaj pravde, ali u stvari zamorne nebu-loze. A kao vrhunac preprednosti i privid pravde, režim bi angažirao masu s ulica, koja je imala zadatku da u toku sudovanja huška, raspiruje uzvikujući: Vješala, vješala... Navodim jednu od takvih farsi od siječnja 1946. Radi se o sudenju fra Frani Šlafauzeru i svećeniku Ivanu Čondriću. Scena se odvija u Sarajevu, vojni sud. Nakon gore spomenutih sudovnih lakrdija uslijedila je egzekucija. Ijedne siječanske noći trebalo je navedenu dvojicu svećenika odvući na gubilište, tzv. Vrace iznad Sarajeva. Zatvoreniči iz drugih čelija kazuju naknadno, kako nikada neće moći zabraviti uzdahe i noćne jauke dvojice dvadesetpetogodišnjih svećenika sjedne strane i s druge gnusne pogrde i horor mučitelja. A da bi koliko toliko zaglušili bolna uzid-sanja i molitvene zazive mlađih svećenika, pustili bi da kroz sve to vrijeme do maximum-a urlaju teretnjaci. A isto tako prema svjedočenju preživjelih zatočenika, ova dvojica svećenika bili su toliko izmrcvareni, da su u kamion ubacivani ni živi ni mrtvi, a noć uoči egzekucije služila

je komunističkom talogu za neku vrstu pražnjenja i odmazde.

Komunističke cirkusijade o nekoj svojoj arkadiji, koja je već na pomolu odnosno "zemaljski raj" koji proviruje i treba bi na vidjelo, ali na putu su im oni koji koče zadnji iskorak. Tragični se "đumbus" nastavlja, smisljavaju se gravamina za koja optuženik prviput čuje. Ali "grehovi" se moraju odnekle iznjedriti, a zato se brinu iškusni istražitelji i čitav arsenal odabranih pandura. Iza dugih prepariranja dijele se dugogodišnje kazne i smrtne presude, sve malicioznije od malicioznijeg. Pod sličnim okolnostima i onaj koji piše ove retke provede daleke 1946. u OZN1 na Usori kod Doboja 89 dana samice, a težina presude 7 godina.

Karaula iznosi, a i sam imam u sjećanju martirij dvojice mlađih svećenika u travnju 1946., školskih kolega i mlađih svećenika fra Ljudevita Čosića (r. 1919.) i fra Efremu Jošića (r. 1919.). Jedan i drugi bili su na svojoj službi u Tuzli. Bilaje to dob, kada se nije smjelo razgovarati o zastrašujućim zlodjelima, nego se samo šaputalo. Ipak su provirivale pojedinosti koje su se zbivale u famoznom tuzlanskom mučilištu zvanom "Štoku". Nakon smrtne presude, pisac Karaula na 45-oj stranici svoje knjige navodi doslovno "kako su ih strašno mučili". Isti pisac ne ispušta istaknuti da su ih vodeći u smrt provodali kroz Tuzlu u redovničkom odjelu, kao i da su "bule u feredžama pljuvale po njima, a rulja ih zaspala kamenjem". K tome su fra Efremu Jošiću umotavali u hrvatsku zastavu i po njemu kolo igrali i takvoga su ga dogurali na gubilište, gdje je ljudski demimonde završio svoj posao. Obadva su dokrajčeni na tuzlanskoj tvrđavi Gradina. Imo kazivanja da su vješani.

Sjećanja na kazamatska mučenja i dugogodišnja robovanja, to je naš dug, šta više imperativ. Niti smo niti možemo ostati ravnodušni. Upravo radi toga korespondira i pitanje o kakvim se možebitnim "zlodjelima" radi kad su komunisti odmjeravali tako rigorozne kazne. Eklatantan odgovor je zatvaranje, proces, osuda i robijanje fra Miroslava Cvitkovića (r. 1926.-1998.) gvardijana na Plehanu. Godine 1976. na sudu u Doboju fra Miroslav je osuđen na 6. godina robijanja. Gravamina gravissima /naš neponovljivi A.G. Matos rekao bi "maxissima" /svode se kako slijedi:

Posjetio je Bleiburg, u povijesti najveće mučilište hrvatskoga naroda. Druga točka, što se kod fra Miroslava, prilikom premetačine našla knjiga "Ogn-

jište" od našega velikoga pisca Mile Budaka. Sljedeći razlog bio je što se istom prilikom premetačine našla i druga knjiga od veleučenoga Dr. Otona Knezovića, Pokolj Hrvatskoga naroda 1945. Četvrti razlog je pronalazak i treće knjige od Mate Tovila, Križni put Hrvata. Kao peti razlog navodi se daje kod njega pronađena šibica s hrvatskim znakovljem. U biti to je sve, i optužba i presuda. Naravno od početka do kraja saga i malicija pa se i ne žali, jer to bi značilo nepotrebno ponizanje.

Na samome kraju cinizam sudske obrazloženja na dvanaest debelih stranica, za jedno ljudsko biće zamorno i fizički i psihički, trijumf popratnoga verbalizma. Pljesak naručene mase upotpunjaje cirkusijadu i maliciju. Nakon presude žrtva se predaje tamničarima, doslovno pandurima svojih gazda. •

NAPUTAK SURADNICIMA

Već se uobičajilo, da većina važnih i vrijednih knjiga prođe mimo našeg lista, a da određeni naslov u *Političkom zatvoreniku* prikazuje ili hoće prikazati više suradnika. Na taj se način najčešće izvirgavamo nepotrebnom ponavljanju. Stoga suradnicima skrećemo pozornost, da jedna knjiga u listu treba biti prikazana samo jednom. Molimo, dakle, suradnike, da nam ne šalju prikaze već prikazanih knjiga. Uredništvo, dakako, nema ništa protiv napuštanja ovog načelnog stajališta, ako bi drugi prikaz bio polemične naravi, ili ako bi zbog znanstvene odnosno umjetničke vrijednosti zasluzio biti upamćenim. Ako je, pak, drugi prikaz samo obavijesnog značaja, onda je svrshodnost njegova objavljujivanja krajnje upitna. Zahvaljujemo na razumijevanju. (Ur.) •

NAD ODROM IVE BRIZIĆA

Bio je mali čovjek, tih, bez velikih riječi, ne previše nježan, pomalo tužan, nikadazao. Kao dijete volio je roditelje, braću i drugove male, s kojima je dijelio ono što je imao i znao.

Stihovi su to Radovana Grgeča, kao da su baš namijenjeni prijatelju i bratu robijašu iz istoga kazamata u Lepoglavi. I ne zamjerite mi što tim mislima želim da obnovimo sjećanje na ovoga tihog čovjeka, robijaša koji je znao u svom životu "gristi tvrdo drvo križa" bez krzmanja i opiranja.

Prije 77 godina rodio se Ivo u brojnoj obitelji u Gornjem Humcu na Braču. Nakon osnovne škole odlazi na daljnje školovanje u Rim, pa i dalje - u Svetu Zemlju, gdje je prikupio solidno znanje i naučio talijanski, engleski i francuski, kojimaje na robiji pridodao ruski, što mu kasnije u životu puno znači.

Nakon sloma NDH, taj tih "bodul" osjeća da tek sad nastupa vrijeme teškoća za sve koji u srcu osjećaju odbojnost i gorčinu što je komunizam svojom ideologijom nametnuo tdu ideologiju koja je suprotnost kršćanskog nazoru. Ivo je odgajan u katoličkom ozračju, što ostaje kao čvrst kompas kroz čitav njegov život.

Zbog svojih stavova bude uhićen, pa nakon teške i mučne istrage osuđen na dugo godišnju, tešku robiju. Opet veli Grgeč:

Jednoga dana odvedoše ga tamo gdje čovjek čovjeka muči.

Rekoše mu: "Priznaj", a on je stisnuo zube, udahnuo duboko.

Piše:

Kaja PEREKOVIC

I pao je udarac prvi i oblio usta krvljtu, i pao je udarac drugi i tamom mu prekrio oko.

Vikali sumu: "Ime_Kaži to ime_Sjeti se crve, da su ti kod kuće žena i nejaka djeca_" Niz obraz mu je kliznula topla suza, dok su mu psovali majku, Boga i sveca.

Jedva je čuo gdje krvnik viče: "Ubit ēu te, huljo"

Zadrhtao je još jednom, al_ odao imena nije. Njegova se tama pretvarala u veliku svjetlost

u kojoj se izgubi siktanje pobijedene Zmije.

Sedam teških godina odrobijao je Ivo Brizić u Lepoglavi samo zato što je bio svjetan Hrvat i vjernik - katolik. Na robiji je Ivo, iako tih i povučen, ostao čvrst značaj kojega nisu slomile samice i okovi. Izašao je s robije uzdignute glave. Završio je pravne studije i diplomirao. Radio je marljivo i savjesno, kasno je osnovao obitelj. Bog je obitelj obdario s dva sina i dvoje unučadi.

Ali, Ivo Brizić zadužio je HDPZ, kojemu je jedan od osnivača. Od početka je član Društva. Marljivo i strpljivo je radio na konstrukciji Zakona o naknadama i mirovinama, po čemu je 1998. prihvaćen Zakon i od tada su povisene mirovine prema izdržanim godinama robije. Ujedno je Ivo Brizić jedan od osnivača Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava.

Ivo je dugogodišnji član Upravnog odbora u zagrebačkoj Podružnici. Bio je član Vijeća HDPZ. Uvijek tih, ali ustrajan i razborit.

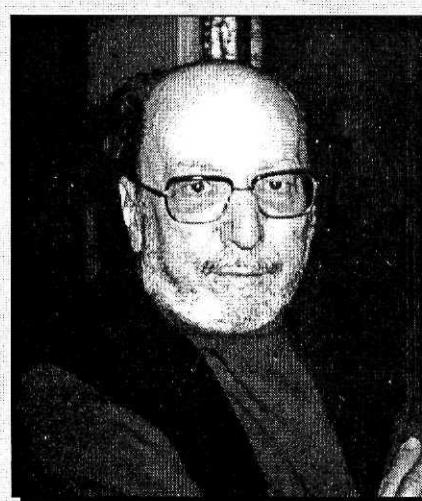
No, pogodila ga je i nemila drskost njegovih dugogodišnjih kolega robijaša, što su neljudski, nasilno izbacili matičnu košnicu i, poput trutova okupirali sjedište HDPZ na Krešimirovu trgu br. 3. Od toga dana Ivo je počeo ozbiljno poboljevati. Problem tlaka se ne smiruje. Zar je onda čudo da je uslijedio moždani udar, pa nakon 6 dana i smrt.

Dragi Ivo, naš brate po robiji, nitko nije mogao izmjeriti tvoju ljubav za Hrvatsku i tvoju vjeru. Ostao si čvrst i hvala ti na primjeru. Sad počivaj mimo u njedrima hrvatske grude do dana uskrsnuća mrtvih. •

USPOMEN ZLATKU LATKOVIĆU

Piše:

Milan RADIC-ILAS

Zlatko Latković

bilo razrušeno tijekom 2. svjetskog rata. Uza sav dušobrižnički rad upisao je Akademiju likovnih umjetnosti, gdje je nakon četiri godine studija diplomirao u klasi profesora Ljube Babića. Nakon prometne nesreće, kao znak upozorenja UDBE da može biti i opasnija, napustio je tadašnju državu i otišao u Berlin na grkokatoličku župu kao dušobrižnik za tamošnje grkokatolike. U Berlinu je Latković doživio procvat kao slikar održavši čak 14 samostalnih izložaba. Godine 1982. vraća se u domovinu kao umirovljenik, te se dalje nastavlja baviti slikarstvom i obnovom ikonostasa u više crkava na Žumberku. Zlatko se naročito ponosio svojim podrijetlom, te je rado isticao da je Žumberčanin-Uskok, Hrvat grkokatolički. Svoju imovinu i cijelu zbirku vrijednih umjetničkih slika ostavio je Žumberačkoj zajednici u gradu Samoboru, da se izgradi mala crkva za vjernička okupljanja. Nadamo se da će se ta njegova želja čim prije ispuniti. •

U SPOMEN

MILAN MARKOVIĆ

preminuo u 79. godini života u Kuzmincu

KATARINA ROŠTAN

preminula u 69. godini života u Đurđevcu

Laka im hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Koprivničko-Križevačka

U SPOMEN

RUDOLF BOTAK

13.4.1924.-8.03.2000.

FRANJO MEDVED

preminuo u 81. godini života

Laka im hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Varaždin

U SPOMEN

IVAN MATIĆ

26.03.1923.-05.07.1999.

JOZO MILAS

26.12.1919.-09.12.1999.

DARINKO KRALJEVIĆ

26.05.1926.-22.01.2000.

JURE BORAŠ

06.08.1926.-25.01.2000.

IVAN KONJEVOD

24.02.1918.-09.02.2000.

JOSIP BRDAR

16.02.1925.- 18.02.2000.

Laka im hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Koprivničko-Križevačka

U SPOMEN

FRANJO MIKŠIĆ

preminuo u 81. godini života

Laka mu hrvatska zemlja!

U SPOMEN

PAVAO KERMEK

preminuo 12. 3. 2000. godine

Laka mu hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Čakovec

U SPOMEN

DRAGIJA PAVLOVIĆ-PETROVIĆ**rođ. Perković**

preminula u 89. godini života

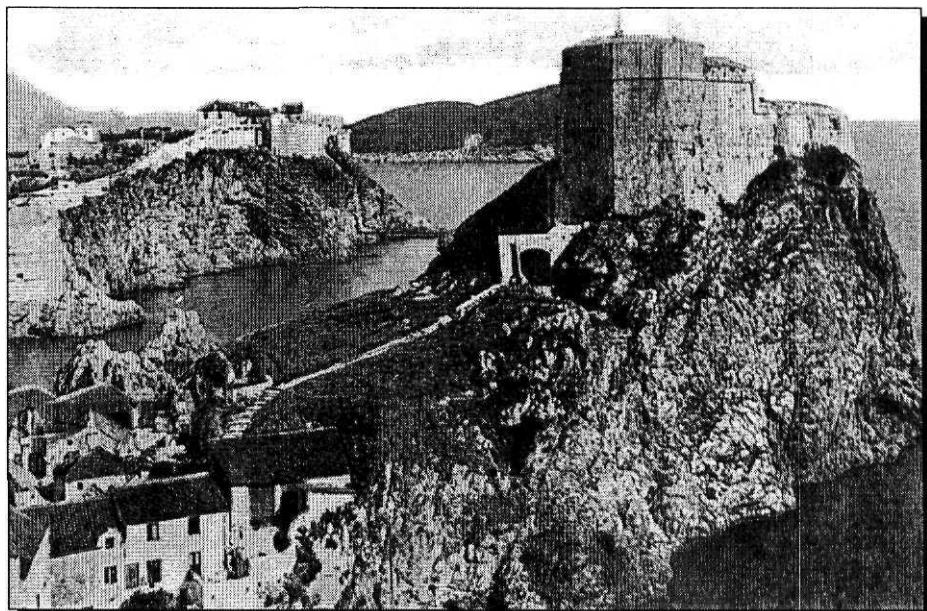
Laka joj hrvatska zemlja!

IN THIS ISSUE

Several texts in this issue caution us of the dangers of so-called globalisation. Writing about the very heavy sentence against General Tihomir Blaškić in The Hague, **Mijat Tomić** emphasises that Croats should not oppose the fact that crime should be punished. Nevertheless, the fact is that a commander of the Croat armed forces in Bosnia-Herzegovina has been sentenced despite the fact that not one crime could be proven and this has affected the Croat nation psychologically and politically, as they too were the victims in that war. When the war in B-H ended, it was the United States in fact that determined that Serbs committed 90% of the war atrocities while Croats and Bosnian-Muslims committed the remaining 10%.

* * *

Portraying an illustrative example that the US Post still does not differentiate between Croatia and Yugoslavia, **Jure Knežević** warns that this is an indication of the non-respect of identity and tradition of so-called small nations. Europe can only exist as a Europe of nations and a Europe as a State but not as a Europe of an imposed and levelling off of unity which abolishes mutual differences. For example, Norway, Iceland and Switzerland have shown that democracy, tolerance, political, economic and cultural prosperity is possible outside the European Union. In opposition, we have the example of Austria who has been succumbed to sharp isolation in spite of written regulations and traditions, only because Austrian electors expressed themselves freely at the recent elections showing that the current trend of a uniting Europe has its threatening aspects too. No-one should

Lovrjenac — the most powerful Dubrovnik fort.

have the right to impose their own measures on others.

* * *

In Croatia's case, the issue of a uniting Europe is particularly sensitive because as far as the West is concerned, Croatia's inclusion into international trends has been conditioned by the Stability Pact and the so-called regional approach with the Balkan countries. Former Bulgarian President **Zhelev** even speaks of creating a Balkan Parliament and the implementation of Balkan elections. Croatia's tragic experiences in Balkan integrations is strongly opposed to any such ideas. Croats have no interest in aspiring for close ties with the Balkan countries because in previous unions they experienced serious consequences. Almost half a million Croats were killed in this century, several hundred thousand passed through Yugoslav jails. Croatia's immigration today is the largest following the Jews and Irish. All these are consequences of Balkan plans and projects. Croatia wishes to preserve its

independence and as a subject of international law and politics, to co-operate with all countries in the world on an equal footing.

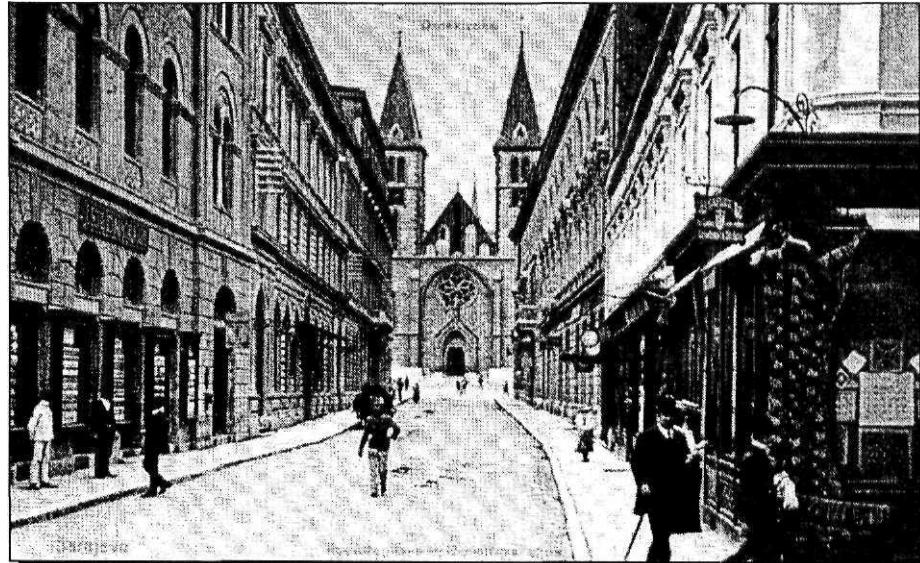
* * *

A renown Croat immigrant **Kazimir Katalinić**, writes about the emergence of the so-called black legend about Croats (lies, propaganda material about the apparent Croat crimes in World War II). These legends were produced in circles with the aim of using any means available to discredit Croatia's aspirations for independence. It is paradoxical that - in their aspirations for their own personal gains - individual Croats themselves actually contributed and spread such fames and negative legends. Such is the case with the most well known of these falsities about the so called bowl of Serbian eyes on the working desk of the State Leader of the Independent State of Croatia (**1941-1945**), Ante Pavelic. The emergence of such a notorious lie was released by Fascist Curzio Malaparte and was aided by Viktor Vida, a Croat writer. •

IN DIESEM HEFT

In mehreren Texten dieses Heftes wird auf die Gefahr der sogenannten Globalisierung hingewiesen. Berichtend über die sehr schwere Verurteilung des Generals Blaskic in Haag, betont **Mijat Tomić**, dass die Kroaten nicht gegen Verurteilungen der Verbrechen sein dürfen. Die Tatsache jedoch, dass ein Befehlshaber der freiwilligen Kroaten in Bosnien zu 45 Jahren Gefängnis, welchem kein Verbrechen nachgewiesen konnte, verurteilt wurde, betrifft psychologisch und politisch alle Kroaten, die gleichfalls Opfer dieses Krieges sind. Gerade die Regierung der Vereinigten Staaten von Amerika hat nach Ende des Krieges in Bosnien und Herzegowina behauptet, dass Serben 90% der Verbrechen und den Rest 10% Kroaten und bosnische Moslems begingen.

In einem illustrativen Beispiel, dass die Post der USA Kroatien von Jugoslawien noch immer nicht unterscheidet, warnt **Jure Knežović**, dass auch dies auf eine Identitäts- und Traditionsmisachtung der sogenannten kleinen Völkern hinweist. Europa ist nur als Europa der Völker, Europa der Staaten, und nicht als Europa der aufgedrängten und nivellierten Eintracht, welches die gegenseitigen Verschiedenheiten abschafft, möglich. Die Beispiele von Norwegen, Island und der Schweiz weisen darauf hin, dass Demokratie, Toleranz, politische und wirtschaftliche Prosperität auch ausserhalb der europäischen Union möglich sind. Im Gegensatz dazu, das Beispiel Österreichs, dass gegen schriftliche Regeln und Bräuche, einer scharfen Isolation unterworfen wird nur weil sich die österreichischen Wähler bei den neulichen Wahlen frei ausdrückten, weist darauf hin, dass der jetzige Trend des vereinigten Europas auch ein bedrohliches Gesicht hat. Niemand dürfte das

Kathedrale von Sarajevo

Recht haben anderen seine Maßstäbe aufzudrängen.

halten und als Subjekt des internationalen Rechts und Politik, gleichwertig mit allen Länder der Welt zusammenarbeiten.

Im Falle Kroatiens ist die Frage des vereinigten Europas schon deswegen besonders empfindlich, da der Westen die kroatische Eingliederung in den internationalen Verlauf unter der Bedingung der Erfüllung des Stabilitätspaktes und der sogenannten Zusammenarbeit mit den Balkanländern macht. Der ehemalige bulgarische Präsident **Zeljo Zelev** befürwortet sogar die Schaffung eines balkanischen Parlamentes und die Durchführung von Balkanwahlen. Die tragische kroatische Erfahrung mit balkanischen Integrationen widersetzt sich solchen Gedanken stark. Kroaten haben kein Interesse eine engere Verbindung mit den Balkanländern anzustreben, weil sie in der Union mit ihnen schwere Folgen erlitten. Fast eine halbe Million Kroaten wurden in diesem Jahrhundert ermordet, mehrere hundert Tausende gingen durch jugoslawische Gefängnisse. Die kroatische Emigration ist heute, nach jüdischen und irischen, die zahlreichste. All dies sind Folgen der balkanischen Planungen und Projekten. Kroatien möchte ihre Selbständigkeit er-

Einer der bekannten kroatischen Emigranten, Mag. **Kazimir Katalinić**, schreibt über die von der Entstehung der sogenannten schwarzen Legende über die Kroaten (Lügen, propagierenden Bildern von angeblichen kroatischen Verbrechen im zweiten Weltkrieg). Diese Legenden wurden in Kreisen deren entstanden, die auf jeden Fall eine Kompromittierung der kroatischen Streben nach Unabhängigkeit erreichen wollten. Paradoxal ist, dass, im Streben der eigenen Profitierung- der Entstehung und der Verbreitung dieser Legenden auch einzelne Kroaten beitrugen. So auch im Fall mit der vielleicht bekanntesten Erfindung, von der angeblichen Schale mit serbischen Augen auf dem Tisch des Staatschef des Unabhängigen Staates Kroatien (1941.-1945.), Dr. Ante Pavelic. Dem Entstehen dieser giftigen Lüge, die der Faschist Curzio Malaparte in die Welt setzte, trug Viktor Vida, ein kroatischer Schriftsteller, bei. •

OBNOVITE PREDPLATU
List izazi dne 10. osim nedjelje i blagdani — Uprava uredništvo i odpravništvo lična palaze se u palati Hrvatske državne tiskare, Zagreb, Frankopanska ulica 26. Dijstjenje za oglosje plaća se po stalnom členiku — Rutopis je neće vratiti.

BRZOGLASI:

Glavni ravnatelj i glavni urednik	4215
Uredništvo	4147
Uprava i odpravništvo	24448 i 24449
Ček, račun Hrvatske državne tiskare broj 361/38	

God. CVII

ZAGREB, utorak 15. lipnja 1943.

SLUŽBENI DIO

SADRŽAJ:

Objava Ministarstva vanjskih poslova od 10. svibnja 1943. o ratifikaciji sporazuma o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu od 22. srpnja 1942. sporazum o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu Naredba ministra prometa i bogoslovija o sudjelovanju javnih bilježnika i občinskim Ministarskim narečevima.

OBJAVA

Ministarstva vanjskih poslova od 10. svibnja 1943. o ratifikaciji sporazuma o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu od 22. srpnja 1942. Dana 22. srpnja 1942. podpisali su u Berlinu opunomoćenici Nezavisne Države Hrvatske, Njemackoga Reicha, Kraljevine Italije, Carevine Bugarske i Kraljevine Mađarske sporazum o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu, zapisnik o podpisivanju, zapisnik o likvidaciji jugoslavenske Narodne banke i zapisnik o uređenju obveza i tražbina bivše jugoslavenske Narodne banke iz obrafunstog prometa s državama sticajnicama.

Sporazum je ratificiran. Hrvatska ratifikaciona povelja položena je u Ministarstvu vanjskih poslova Njemačkog a Reicha u Berlinu dana 21. travnja 1943.

Prema članku 21. sporazuma, po kojem sporazum stupa na snagu, čim se spore ratifikacione izprave polože u Ministarstvu vanjskih poslova u Berlinu, stupio je sporazum na snagu dana 21. tra vnu 1943.

Sporazum se ovime proglašuje.

U Zagrebu, dne 10. svibnja 1943.

Ministar vanjskih poslova:
Dr. Budak v. r.

NARODNE NACIONALISTIČKE SLUZBENI LISTI NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

7607

P. n.

Grinwald Božidar
državni odvjetnik u penzi.

SAMOBOR

DOKTORINA PLACENA

stavom ili po-izvan
Zagreba:
mjesecno 60
godišnje 720
Inozemstvo:
godišnje 1200
Pojedini broj stotf Kn 4.—

Broj 134

ODSEK I.

Družna imovina

Članak 1.

Vlastničivo bivše jugoslavenske države i njezinih banovina — uključujući njihova poduzeća, zavode i fondove s vlastitim pravom osobnosti ili bez nje po njima upravljane javne fondove — koje se je 15. travnja 1941. nalazio na području, konacno pripalom jednoj od država sticajnice — postalo je s unatočno moći od toga roka vlastničtvom te države sticajnice.

Ako zemaljsko vlastničtvo jedne banovine bude povlačenjem granice presećeno, razpravljat će se o tom vlastitu među zanimanjem državama sticajnicama, po načelima pravednosti.

(370)

OBJAVA

Ministarstva vanjskih poslova od 10. svibnja 1943. o ratifikaciji sporazuma o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu od 22. srpnja 1942. Dana 22. srpnja 1942. podpisali su u Berlinu opunomoćenici Nezavisne Države Hrvatske, Njemackoga Reicha, Kraljevine Italije, Carevine Bugarske i Kraljevine Mađarske sporazum o imovinsko-pravnom razrešenju bivše jugoslavenske države i o nekim drugim finansijskim pitanjima, koja su s time u savezu, zapisnik o likvidaciji jugoslavenske Narodne banke i zapisnik o uređenju obveza i tražbina bivše jugoslavenske Narodne banke iz

U dionicama utjelovljena sudioničta, kao i druga sudionica imovinsko-pravne naravi bivše jugoslavenske države i njezinih banovina — uključujući njihova poduzeća, zavode i fondove s vlastitim pravom osobnosti ili bez nje po njima upravljane javne fondove — na poduzećima, kojih su se obristila načela 15. travnja 1941. izključivo na području jedne od država sticajnica, pripadajuće unatočnom moći od tog roka [o] državu sticajnicu,

Die in Aktien verköperten Beteiligungen sowie andere Beteiligungen vermögensrechtlicher Natur des ehemaligen jugoslawischen Staates und seiner Banschaften — einschließlich ihrer Betriebe, Anstalten und Fonds mit oder ohne eigene Rechtspersönlichkeit und der von ihnen verwalteten öffentlichen Fonds —, das sich am 15. April 1941 in dem endgültig einem Erwerberstaat zugefallenen Gebiet befand, ist mit Rückwirkung auf diesen Zeitpunkt Eigentum dieses Erwerberstaates geworden.
Falls Grundeigentum einer Banschaft durch die Grenzziehung durchschnitten wird, wird über dieses Eigentum eine Auseinandersetzung unter den beteiligten Erwerberstaaten nach Grundsätzen der Billigkeit herbegeführt werden.

Artikel 1

Das Eigentum des ehemaligen jugoslawischen Staates und seiner Banschaften — einschließlich ihrer Betriebe, Anstalten und Fonds mit oder ohne eigene Rechtspersönlichkeit und der von ihnen verwalteten öffentlichen Fonds —, das sich am 15. April 1941 in dem endgültig einem Erwerberstaat zugefallenen Gebiet befand, ist mit Rückwirkung auf diesen Zeitpunkt Eigentum dieses Erwerberstaates geworden.
Falls Grundeigentum einer Banschaft durch die Grenzziehung durchschnitten wird, wird über dieses Eigentum eine Auseinandersetzung unter den beteiligten Erwerberstaaten nach Grundsätzen der Billigkeit herbegeführt werden.

Artikel 2

Die in Aktien verköperten Beteiligungen sowie andere Beteiligungen vermögensrechtlicher Natur des ehemaligen jugoslawischen Staates und seiner Banschaften — einschließlich ihrer Betriebe, Anstalten und Fonds mit oder ohne eigene Rechtspersönlichkeit und der von ihnen verwalteten öffentlichen Fonds — an Unternehmungen, deren Betriebsstätten sich am 15. April 1941 ausschließlich auf dem Gebiet eines Erwerberstaates befinden.

Broj: Pr. 1523-1943.
(Broj: 1388-D. V.-1943.)

Septentrio

Oriens

Reverendissimo in Christo Pa.
tri ac Dno. D. LAVINO
TORRENTIO, Episcopo Ant.
verpiet. Mo. & Profili
fuo. Cornelius de Inde. D. P.